

Tilflyttere til yderområder

forandring, integration og strategier

Nørgaard, Helle; Jensen, Jesper Ole; Simon, Carola; Andersen, Hans Skifter

Publication date:
2010

Document Version
Tidlig version også kaldet pre-print

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Nørgaard, H., Jensen, J. O., Simon, C., & Andersen, H. S. (2010). *Tilflyttere til yderområder: forandring, integration og strategier*. SBI forlag. SBI 2010 Nr. 52

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Tilflyttere til yderområder: forandring, integration og strategier

Tilflyttere til yderområder: forandring, integration og strategier

Helle Nørgaard
Jesper Ole Jensen
Carola Simon
Hans Skifter Andersen

Titel Tilflyttere til yderområder: forandring, integration og strategier
Serietitel SBI 2010:52
Udgave 1. udgave
Udgivelsesår 2010
Forfattere Helle Nørgaard, Jesper Ole Jensen, Carola Simon, Hans Skifter Andersen
Sprog Dansk
Sidetal 121
Litteratur-
henvisninger Side 85
Emneord Udkantsområder, yderområder, tilflyttere, fraflyttere, integration,

ISBN 978-87-563-1465-7

Omslag Foto: Christian Deichmann Haagerup

Udgiver Statens Byggeforskningsinstitut,
Dr. Neergaards Vej 15, DK-2970 Hørsholm
E-post sbi@sbi.dk
www.sbi.dk

Eftertryk i uddrag tilladt, men kun med kildeangivelsen: SBI 2010: 52: *Tilflyttere til yderområder: forandring, integration og strategier. (2010)*

Indhold

Forord	4
Baggrund og sammenfatning	5
Sammenfatning af rapportens indhold.....	6
Anbefalinger til bosætningsstrategier	13
Målgrupper.....	13
Differentierede bosætningsstrategier	14
Modtagelse og velkomst	15
Integration	16
Service og faciliteter	17
Helhedsorienterede bosætningsstrategier.....	18
Prioritering af bosætningsindsats	19
Metode.....	21
Del 1: Til- og fraflytning i yderområder samt årsager til vandringer.....	21
Del 2: Spørgeskemaundersøgelse med tilflyttere og fastboende.....	22
Del 3: Kommunale bosætningsstrategier	24
Del 1: Til- og fraflytning i yderområder samt årsager til vandringer	27
Yderområderne og deres til- og fraflytning.....	29
Befolkningen i yderområderne.....	29
Omfanget af til- og fraflytning fra yderområderne.....	33
Opsamling.....	37
Årsager til vandringer til og fra yderområder	39
Forklaringer på bosætning.....	39
Baggrund for flytning og bosætningssted	42
Opsamling.....	44
Del 2: Survey med tilflyttere og fastboende	45
Forandring: hvordan fungerer hverdagen i yderområder	47
Funktionelle forandringer i yderområderne.....	47
Serviceudbud og flytteplaner	52
Tilflytternes påvirkning af livet i yderområder	53
Fysiske forandringer i yderområderne.....	55
Opsamling.....	58
Integration: relationer mellem fastboende og tilflyttere	59
Velkomst og inddragelse i lokalområdet.....	60
Tilflyttere som ønsker at flytte.....	67
Opsamling.....	72
Del 3: Kommunale bosætningsstrategier	73
Kommunale strategier for tiltrækning og fastholdelse af tilflyttere	75
Strategier i tre kommuner	76
Opsamling.....	82
Referencer.....	85
Bilag.....	89
Bilag 1: Karakteristik af surveydeltagere	91
Bilag 2: Bortfald og vægtning.....	95
Bilag 3: Beskrivelse af tre kommuners bosætningsindsatser.....	97
Bilag 4: Spørgsmål til og besvarelser fra kommunerne vedr. bosætningsstrategier	104
Bilag 5: Survey spørgsmål til tilflytterne.....	110
Bilag 6: Survey spørgsmål til fastboende	117

Forord

Yderområderne har gennem den seneste tid være genstand for megen opmærksomhed og udmeldinger om fremtidige udviklingsmuligheder.

Dette til trods er der ikke nødvendigvis klarhed over, hvor i landet vi er, når vi snakker om yderområderne. Fra statslig side er der dog klare indikationer og kriterier, der ligger til grund for klassificering af yderområder og -kommuner. Denne undersøgelse og rapport er baseret på kommunklassificeringen i Landdistriktsprogrammet 2007-2013, som består i en beregning og sammenvejning af 14 udvalgte indikatorer. Det drejer sig om bl.a. om befolkningstæthed, andel af beskæftigede i landbrugerhverv, andel af kommunens areal i landzone, befolknings og beskæftigelses- udvikling mv. På den baggrund er identificeret 16 yderkommuner, som alle indgår i undersøgelsen.

Udgangspunktet for undersøgelsen og rapporten er at belyse forhold vedrørende tilflyttere og bosætning i yderområderne. Undersøgelsen giver også indblik i, hvordan hverdagen fungerer for de mennesker - både tilflytterne og fastboende - som bor i yderområderne. Et væsentligt aspekt i undersøgelsen er at undersøge kommunernes prioritering af og arbejde med bosætningsstrategier i forsøg på at tiltrække og fastholde tilflyttere.

Undersøgelsens formål er at tilvejebringe viden om hverdagen i landets yderområder og om integration af tilflyttere. Undersøgelsen har hermed til hensigt at bidrage med viden, som kan kvalificere de kommunale indsatser med at tiltrække og fastholde tilflyttere til landets yderområder.

Undersøgelsen har modtaget støtte gennem Indenrigs- og Sundhedsministeriets Landdistriktpulje.

Statens Byggeforskningsinstitut, Aalborg Universitet
By, bolig og ejendom
September 2010

Hans Thor Andersen
Forskningschef

Baggrund og sammenfatning

Yderområderne står over for en række store udfordringer. Det er en væsentlig udfordring, at fraflytningen er – og gennem længere tid har været – større end tilflytningen. Det betyder, at der i yderområderne er en befolkningstilbagegang med store konsekvenser for levevilkårene, hvor et vigende skattegrundlag indebærer nedskæringer i kommunale serviceydelser som dagpleje og skoletilbud, offentlig transport samt sociale og kulturelle tilbud og aktiviteter. Yderområdernes problem er ikke blot, at fraflytningen er større end tilflytningen, men at det helt overvejende er de unge og yngre, som flytter, mens de ældre og især meget gamle forbliver med en markant aldring af befolkningen til følge. En væsentlig årsag til, at de unge flytter fra yderområderne er for at få en uddannelse. Yderområderne bærer desuden præg af tilbagegang i beskæftigelsen, som også giver anledning til fraflytning. De to store udfordringer for yderområderne er således et faldende befolkningsgrundlag og begrænsede beskæftigelsesmuligheder.

Yderområderne har gennem en længere årrække gennemgået både fysiske og funktionelle forandringer, hvor nedgang i landbruget har ændret det beskæftigelsesmæssige grundlag, og hvor sammenlægning af landbrug har betydet fysiske ændringer med større markarealer og overflødiggjorte landbrugsejendomme. Fraflytningen fra yderområderne efterlader desuden tomme beboelsesejendomme og en stor del af bygningsmassen er i dårlig stand. Begrænsede beskæftigelses- og uddannelsesmuligheder, serviceforringelser og fysisk forfald er årsag til, at fraflytningen intensiveres og kan samtidig afholde potentielle tilflyttere fra at bosætte sig i yderområderne. Udfordringerne er altså mange og store, men dette til trods er der tilflyttere som af forskellige årsager ønsker at bosætte sig i yderområderne. Der er samtidig i kommunerne opmærksomhed på bosætning som udviklingspotentiale.

Grundlaget for undersøgelsen og rapporten er at belyse forhold vedrørende tilflyttere og bosætning i yderområderne. Undersøgelsen giver svar på, hvem tilflytterne er, hvor de kommer fra, hvor de bosætter sig og hvorfor de har valgt at flytte til et yderområde. Mens tilflyttere og bosætning repræsenterer et udviklingspotentiale udgør tilflytning i sig selv forandring og de fastboende kan være skeptiske i forhold til hvem tilflytterne er og hvordan de kommer til at påvirke lokalområdet. Derfor har vi undersøgt, hvordan de fastboende eller lokale ser på spørgsmålet om bosætning og tilflyttere.

På baggrund af de funktionelle, fysiske og sociale forandringer der er sket i yderområderne med serviceforringelser, tomme og forladte boliger mv. har vi fundet det væsentligt at undersøge, hvordan hverdagen fungerer for de mennesker - både tilflytterne og fastboende - som bor i yderområderne. Undersøgelsen og rapporten giver svar på dette spørgsmål og belyser også forhold omkring det sociale liv i yderområderne med fokus på relationerne mellem tilflyttere og fastboende samt deltagelse i fritids- og foreningsaktiviteter.

Registerdata viser, at en stor del af tilflytterne flytter væk igen og det er derfor vigtigt at afdække, om tilflytterne er glade for deres bosætningsvalg, eller hvorvidt de har planer om at flytte væk. Vi har også i undersøgelsen spurgt om, hvad tilflytterne syntes var vigtigt for at blive modtaget og integreret i deres bosætningsområde.

Et væsentligt aspekt i undersøgelsen er at få indblik i kommunernes prioritering af og arbejde med bosætningsstrategier i forsøg på at tiltrække og fastholde tilflyttere. Undersøgelsen belyser derfor, hvorvidt kommunerne har udarbejdet bosætningsstrategier, der har dette formål. Undersøgelsen og rapporten giver desuden svar på, hvilke elementer der indgår i strategierne, samt hvordan kommunerne søger at tiltrække, modtage, og integrere tilflyttere. Vores undersøgelse belyser hvorvidt og hvordan, kommunerne søger at fastholde tilflyttere, herunder om de har fokus på omfanget af fraflytning, problemer med integration af tilflyttere mv. Vores undersøgelse sammenfatter således kommunernes erfaringer med bosætningsstrategier og andre tiltag i forhold til tilflyttere og bosætning.

Undersøgelsens formål er at tilvejebringe viden om hverdagen i landets yderområder og om integration af tilflyttere. Undersøgelsen har til hensigt at bidrage med viden, som kan kvalificere de kommunale indsatsler med at tiltrække og fastholde tilflyttere til landets yderområder.

I Danmark er der kun i begrænset omfang undersøgelser, der belyser forhold vedr. tilflytning og tilflyttere, men udkantsproblematikken er i stigende grad på den politiske dagsorden. Det er også tilfældet i andre lande, hvor der gennem længere tid har været fokuseret på problemstillinger i relation til udkantsområder. I undersøgelsen inddrages erfaringer fra internationale undersøgelser, der belyser spørgsmålet om tilflytning og bosætning.

Sammenfatning af rapportens indhold

Undersøgelsen består af tre dele. *Den første del* beskriver yderområderne og deres til- og fraflytning på baggrund af en omfattende database over alle flytninger i Danmark i 2002. I denne del af rapporten redegøres desuden for årsager til vandring til og fra yderområder såvel som for tilflytternes baggrund for at bosætte sig i et yderområde. *Den anden del* af undersøgelsen handler om tilflytterne og de fastboende i form af deres besvarelser på spørgeskemaundersøgelser om, hvordan hverdagen fungerer i yderområder og spørgsmål vedr. relationer mellem tilflyttere og fastboende. *Undersøgelsen tredje del* beskæftiger sig med kommunale bosætningsstrategier.

Yderområdernes befolkning og deres til- og fraflytning

Som beskrevet i indledningen er det demografiske problem for yderområderne, at befolkningen ældes og at befolkningstallet falder på grund af nettofraflytning. De kommuner, der i denne undersøgelse er karakteriseret som 'yderområder', har ca. 8 pct. af befolkningen.

En samlet karakteristik af befolkningen i yderområderne viser, at der er mange ældre og pensionister og færre unge og personer med højere uddannelse, mens beskæftigelsesgraden for husstandene svarer til landsgennemsnittet.

Der er færre unge og unge familier under 35 år sammenlignet med hele landet, men der er relativt flere børnefamilier med børn over 6 år. Ca. hver fjerde husstand i yderområderne har børn.

Yderområderne er domineret af husstande, hvor personen med højest indkomst kun har en erhvervsuddannelse. Der er få, der har en videregående uddannelse, og andelen er noget mindre end på landsplan. Der er relativt flere, som slet ikke har nogen uddannelse (37 pct.).

I mere end 60 pct. af husstandene i yderområderne er der mindst én person, som er i beskæftigelse, og dette svarer til landsgennemsnittet. Yderområderne afviger især ved at have flere pensionister - både alders- og førtids-pensionister. Der er desuden lidt flere kontanthjælpsmodtagere, men disse udgør kun 4-5 pct. af husstandene.

Mere end 40 pct. af husstandene i yderområderne bor i landdistrikter, dvs. steder, hvor antallet af beboere i bymæssig bebyggelse er mindre end 200. For hele landet er det mindre end 20 pct. Yderområderne har derfor en meget betydelig del af landbefolkningen. 10 pct. af husstandene i yderområderne bor i landsbyer med mellem 200 og 1.000 beboere. Desuden bor næsten 30 pct. i mindre byer op til 10.000 indbyggere. Kun små 20 pct. bor i større byer med mere end 10.000 beboere, hvor det i hele landet er to ud af tre, som bor i sådanne eller mere urbaniserede områder.

Den stærkeste mekanisme i til- og fraflytningen er, at de unge forlader områderne for at få uddannelse eller bo i byerne, og kun en mindre del af dem vender tilbage igen senere. Det er således kun en mindre del af tilflytterne til områderne, som også er vokset op der.

Til- og fraflytning

Selv om der er nettofraflytning, er der en hel del husstande, som af forskellige grunde flytter til yderområderne. Det er denne tilflytning, som vores undersøgelse fokuserer på, og som kommunerne i yderområderne måske kan påvirke.

I undersøgelsen er set på til- og fraflyttende husstande, som flytter mere end 50 km, dvs. som ikke bare flytter rundt i nærområdet. Dataanalysen viser, at ca. 5.500 sådanne husstande flyttede til yderområderne i 2002, og at de tilflyttende familier havde en noget anderledes sammensætning end både fraflytterne og i forhold til alle andre flyttende husstande over mere end 50 km.

Tilflytningen skal ses i sammenhæng med frafraflytning, hvor ca. 6.700 husstande flyttede væk for yderområderne, og dermed gav et flytteunderskud på ca. 1.200 husstande på et år, svarende til 2,3 pct. af alle husstande i områderne. Underskuddet målt i personer er ikke helt så stort, da tilflytterhusstandene er større end fraflytterne, fordi der er relativt flere unge enlige blandt fraflytterne og flere familier med børn blandt tilflytterne.

Nettofraflytningen er størst fra de bymæssige områder, mens landområder og landsbyer har mere ligevægt i flytningerne ud og ind af områderne. Her er der ikke taget højde for de interne flytninger i områderne, hvor en flytning fra land til by kan affolke landområderne.

Bortset fra unge par og enlige under 30 år, så har yderområderne et flytteoverskud af alle andre familytyper. Yderområderne tiltrækker således en del børnefamilier. 22 pct. af tilflytterne er familier med børn. Det er flere end blandt alle flyttende husstande over mere end 50 km. Og der er et flytteoverskud af børnefamilier. Det er især familier med små børn. Midaldrende (30-60 år) uden børn udgør 23 pct. af tilflytterne og de ældre over 60 år 8 pct.

Der er et flytteunderskud af husstande med mindst én beskæftiget person, mens der er et overskud af husstande med personer uden for arbejdsmarkedet. Især er der en nettotilflytning af folkepensionister og efterlønnere.

Men faktisk har over halvdelen af de tilflyttende husstande mindst én person i beskæftigelse. Det er en lidt større andel, end hvad gælder for alle flyttende husstande. Der er imidlertid samtidigt også relativt flere på overførselsind-

komster (33 pct. mod 21 pct.), fordi andelen af studerende blandt tilflytterne er meget mindre

Der er færre blandt tilflytterne, der har en videregående uddannelse (10 pct.), end hvad gælder for alle flyttende over 50 km. Men da fraflytterne har en endnu lavere andel (6 pct.), er der rent faktisk et flytteoverskud af højtuddannede til yderområderne. Derimod er der et flytteunderskud vedrørende de mellemlange uddannelser, og også for alle de øvrige uddannelsesgrupper. 38 pct. af tilflytterne har en erhvervsuddannelse, hvilket er flere end blandt alle flyttende.

Men tilflytning er ikke altid ensbetydende med permanent bosætning. Næsten halvdelen af tilflytterne til yderområderne skifter ret hurtigt bopæl igen, og næsten hver fjerde har forladt bosætningskommunen igen i det efterfølgende år. Det er således ikke alle tilflyttere, der forbliver i områderne. Nogle kan være flyttet igen, fordi deres nye bosætningsområde og lokalsamfund ikke har levet op til forventningerne.

Tilflytternes baggrund for bosætning

Vores undersøgelse viser, at tilflytterne har sammensatte forklaringer på at flytte til et yderområde, men at naturen og trygge omgivelser er vigtigst. Undersøgelsen viser også, at bosætningen kun i begrænset omfang er relateret til arbejde, mens en del af tilflytterne har bosat sig i forbindelse med pensionering.

Nogle tilflyttere beskriver, at de ønskede at prøve noget andet, mens andre begrundede bosætningen med et fravalg af bylivet eller pga. støj og forurening i fraflytningsområdet.

For en del tilflyttere er flytningen boligrelateret enten i form af ønske om større og/eller billigere bolig. Nogle tilflyttere angiver desuden ønsket at bo i nærheden af familie og/eller venner for at være en vigtig årsag til bosætning på landet.

Samtidig viser tilflytternes besvarelser, at kun en mindre del er flyttet tilbage, hvor de selv ellers deres partner voksede op. Det viser, at tilflytterne i begrænset omfang har forudgående relationer til bosætningsområdet, hvilket må forventes at øge behovet for velkomst og integration.

I vores undersøgelse er tilflytternes bosætningsområde baseret på to forskellige kilder dels survey besvarelser fra tilflytterne dels registerdata. Mens survey-besvarelser angiver, hvorvidt tilflytterne mener, at de bor i et landdistrikt, en landsby eller i en mindre by, er registerdata baseret på statistiske definitioner, på hvilket grundlag befolkningsfordelingen i forskellige område-typer - landdistrikter, landsbyer, mindre byer og også større byer - angives.

Registerdata er mest præcise og viser, at størstedelen af tilflytterne, nemlig ca. 45 pct., bosatte sig i et landdistrikt, mens ca. 30 pct. bosatte sig i en landsby og ca. 25 pct. i en mindre by.

Survey besvarelserne viser, at ca. 1/3 af tilflytterne kom fra en storby, hvoraf ca. halvdelen bosatte sig i en landsby. Tilflytterne bosætningsvalg viser, at yderområdernes attraktion er muligheden for at bo i en landsby eller længere ud på landet i et landdistrikt, hvor 3/4 af tilflytterne valgte at bosætte sig, mens kun 1/4 af tilflytterne ønskede at bo i de mindre byer.

Forandring: hvordan fungerer hverdagen i yderområder

Der har i længere tid været opmærksomhed på forringelser af service i yderområderne som følge af bl.a. befolkningsstilbagegang. I relation hertil viser vores undersøgelse, at langt de fleste fastboende oplever, at tilflytterne bidrager positivt til udviklingen af yderområderne. Det drejer sig først og fremmest om, at tilflytterne bidrager til at opretholde lokale skoler og daginstitutioner, men også i forhold til at bevare et tilstrækkeligt befolkningsgrundlag for lokale sports- og fritidsaktiviteter samt dagligvareindkøb. Mere end 60 pct. af de fastboende svarer, at tilflytterne sikrer områdernes overlevelse og mere end halvdelen vurderer desuden, at tilflytterne skaber beskæftigelse i lokalområdet. Bosætning og tilflytning opleves altså af mange lokale som et positivt bidrag til udvikling, som sikrer opretholdelse af et tilstrækkeligt befolkningsgrundlag bl.a. i forhold serviceudbud.

I undersøgelsen har vi spurgt både tilflyttere og fastboende om serviceudbud i lokalområdet og om afstande til forskellige former for service og faciliteter. Dette er forhold, som generelt har stor betydning i hverdagen, men besvarelserne viser, at der er stor forskel mellem tilflyttere og fastboende i oplevelsen af service og faciliteter. Der er især forskel mellem tilflytternes og de fastboendes oplevelse af, hvorvidt skoletilbud og muligheder for børnepasning er tilstrækkelige, hvor de fastboende i langt højere grad end tilflytterne oplever tilbuddene som tilstrækkelige. Dette kan skyldes flere forhold, dels at en stor del af tilflytterne ikke har børn og således ikke har viden om tilbud og muligheder, dels at der er forskel på forventninger og vurdering af, hvad der er tilstrækkeligt.

Der er større overensstemmelse mellem tilflyttere og fastboende i oplevelsen af, hvorvidt hospitalshjælp, offentlig transport og jobmuligheder er tilstrækkelige. Her oplever en meget stor andel af både tilflyttere og fastboende, nemlig op til 43 pct., at mulighederne er utilstrækkelige. Især tilflytterne giver udtryk for, at afstanden til service og faciliteter besværliggør dagligdagen, primært i forhold til arbejde eller uddannelse, men også i forhold til skole og børnepasning. Der er forskel mellem områdetyper, hvor det især er beboerne bosat i landdistrikterne, som oplever at service og faciliteter er utilstrækkelige.

Andelen af tilflyttere, som oplever, at service er utilstrækkelig og som samtidig har planer om at flytte, er større end de fastboende både hvad angår børnepasning, skoletilbud, indkøbsmuligheder, læge- og hospitalshjælp, offentlig transport og jobmuligheder. Men også en stor del af de fastboende som oplever at service er mangelfuld, har samtidig planer om at flytte.

Undersøgelsen viser, at 1/5 af beboerne i yderområderne har planer om at fraflytte deres bosætningsområde. Undersøgelsen viser, at der er en tydelig sammenhæng mellem den del af beboerne, som oplever at afstanden til forskellige former for service og faciliteter besværliggør hverdagen eller er et egentligt problem, og som samtidig ønsker at flytte væk. Besvarelser fra tilflyttere og fastboende viser, at næsten 1/3 af de beboere, som oplever, at service og faciliteter er mangelfuld samtidig har planer om at flytte.

En væsentlig pointe er her, at det især er begrænsede indkøbs- og børnepasningsmuligheder, og for tilflytterne også utilstrækkelige tilbud mht. lægehjælp, der er baggrund for ønsket om at flytte. Det drejer sig altså især om service og tilbud, som man har brug for i hverdagen. Til trods for, at beboerne i yderområderne oplever, at især hospitalshjælp er utilstrækkelig, så er det ikke dette, som er den væsentligste årsag til ønsket om fraflytning.

Vi har i undersøgelsen spurgt tilflyttere og fastboende om de fysiske omgivelser i deres bosætningsområde og besvarelserne viser, at mellem 15-20

pct. af beboerne i yderområder vurderer, at der er mange dårlige boliger. Det er især tilflytterne, som svarer, at der er mange boliger i dårlig stand, og at der i særlig grad er mange dårlige boliger i både landsbyerne og landdistrikter. Besvarelserne viser desuden, at en meget stor andel af tilflyttere enten renoverede boligen fuldstændig eller lavede mindre forbedringer og således bidrager til opgradering af de fysiske omgivelser.

Livsstil og levevis kan have betydning for det sociale liv i bosætningsområdet, og hvorvidt der udvikles relationer mellem beboere. Undersøgelsen viser, at tilflytterne i højere grad end de fastboende - ca. 35 pct. af tilflytterne og ca. 24 pct. af de fastboende - vurderer, at tilflytterne har en anden livsstil. Der er dog også en stor del af både tilflyttere og fastboende, der svarer, at de ikke oplever, at der er forskel.

Til trods for at man har forskellige livsstil eller levevis, kan man godt have noget til fælles. Her viser besvarelserne, at knap 60 pct. af tilflytterne og ca. 55 pct. af de fastboende mener, at tilflyttere og fastboende har noget til fælles, men også at en stor del oplever, at dette ikke er tilfældet. Det indikerer, at der kan være en udfordring i at udvikle relationer i bosætningsområdet mellem tilflyttere og fastboende. Faktisk viser undersøgelsen, at nogle tilflyttere oplever, at det er svært at blive en del af lokalområdet.

Integration: relationer mellem tilflyttere og fastboende

Integration er en væsentlig forudsætning i forhold til tilflytternes tilknytning til bosætningsområdet. Her har kontakt til og samvær med naboer og andre i bosætningsområdet, stor betydning for, om tilflyttere kommer til at føle sig hjemme. Undersøgelsen viser, at størstedelen af tilflytterne nemlig ca. 70 pct. svarer, at naboer eller andre har søgt at inddrage dem i lokalområdet, men også at en stor del af tilflytterne ikke er budt velkommen eller søgt inddraget.

Undersøgelsen viser, at uanset om tilflytterne er blevet budt velkommen og søgt inddraget af lokalområdet, er der helt overvejende udviklet kontakt mellem tilflyttere og fastboende. Undersøgelsen viser dog samtidig, at de fastboende i højere grad har kontakt til andre fastboende, og at tilflytterne i højere grad har kontakt til andre tilflyttere.

En del af kontakten sker gennem deltagelse i foreningsaktiviteter og undersøgelsen viser, at der er flere fastboende end tilflyttere, som deltager i foreningsaktiviteter, aftenskole, sportsklub eller lignende i lokalområdet. Mens næsten 70 pct. af de fastboende deltager i foreningsaktiviteter el. lign. er det kun 55 pct. af tilflytterne, som deltager i aktiviteter. Der er altså en ret stor gruppe af tilflytterne, som ikke deltager i foreningsaktiviteter, hvoraf nogle beskriver at blive afvist i kontakten med lokale foreninger og peger på barrierer i forhold til sprog og kultur.

Tilflytternes svar på hvad der har haft betydning for at blive en del af lokalområdet viser, at mange selv har været åbne og imødekomende og har interesseret sig for og ønsket at blive en del af lokalområdet. Flere tilflyttere nævner dagpleje og skoler, men også købmand, bibliotek mv. som vigtige for mødet med andre beboere og i forhold til at blive en del af lokalområdet. De jævnlige, uforpligtende, men kontaktstærkende møder nævnes som vigtige, hvorfor det har betydning for det sociale liv, når f.eks. det lokale dagligvaretilbud forsvinder.

Det er ikke kun tilflytterne, men også de fastboende, som er blevet spurgt om de føler, at de hører hjemme i lokalområdet. Besvarelserne viser, at langt de fleste fastboende – men ikke alle – føler sig hjemme.

Besvarelsene viser også, at det er i landdistrikterne, at der er flest fastboende, som ikke føler sig hjemme. Det kan have at gøre med, at det især er landdistrikterne, hvor forandringer med ændringer i landbruget, fysisk forfald og service forringelser gør sig gældende.

Besvarelser fra tilflytterne viser – ikke overraskende – at de i mindre grad end de fastboende føler sig hjemme. Det er imidlertid overraskende, at det især er tilflytterne bosat i landsbyerne, som ikke føler sig hjemme. Undersøgelsen viser desuden, at knap 1/5 af tilflytterne, synes det er svært for dem at blive en del af lokalområdet.

Mangel på integration

En af grundene til, at der i undersøgelsen er spurgt til, om især tilflytterne føler de er blevet en del af lokalområdet, og om de føler sig hjemme er, at registerdata viser, at en stor del af tilflytterne flytter igen i løbet af et år og at en mulig årsag er, at de ikke er blevet en del af lokalområdet. Det har derfor i spørgeskemaundersøgelsen været et mål at finde frem til forklaringer på og indsatser for at integrere tilflytterne. For at belyse dette er undersøgt, hvorvidt der er sammenhæng mellem naboernes indsats for at integrere tilflytterne og tilflytternes oplevelse af at være blevet en del af lokalområdet og føle sig hjemme.

Undersøgelsen viser, at der er et stort sammenfald mellem de tilflyttere, som synes det er svært at blive en del af området, og som svarer, at hverken naboer eller andre beboere i området har søgt at inddrage dem i lokalområdet. Det drejer sig om ca. 45 pct. af de tilflyttere, som har svært ved at blive en del af lokalområdet. Undersøgelsen viser desuden, at 10 pct. af tilflytterne, som er søgt inddraget af naboer, til trods for dette, oplever at det er svært at blive en del af lokalområdet. Omvendt viser besvarelsene, at knap 30 pct. af tilflytterne som ikke er søgt inddraget alligevel oplever, at det var nemt for dem at blive en del af lokalområdet. Besvarelsene viser også, at nogle af tilflytterne ikke ønsker at blive en del af området.

Vores undersøgelse viser, at mellem 15-20 pct. af tilflytterne, og især dem som bor i landsbyer, har planer om at flytte. En del af tilflytterne har svært ved at falde til i lokalsamfundet. Undersøgelsen viser desuden, at der er et stort sammenfald mellem de tilflyttere, som synes det er svært at blive en del af området, og som svarer, at hverken naboer eller andre beboere i området har søgt at inddrage dem i lokalområdet. Vores undersøgelse viser, at især tilflytterne som har bosat sig i landsbyer ikke føler sig hjemme. En af årsagerne kan være, at forestillingen om at bo på landet ikke svarer til virkeligheden, og at der f.eks. ikke udvikles sociale relationer, samt at dagligdagen ikke fungerer i forhold til forskellige former for service mv.

I undersøgelsen er tilflytterne blevet spurgt om deres oplevelse af kommunens indsats i forhold til bosætning og tilflytning. Besvarelsene viser, at ca. 45 pct. ikke blev budt velkommen af kommunen, at ca. 40 pct. fik en velkomstmappe med praktiske oplysninger, og at en mindre del også fik adgangsbilletter til lokale attraktioner.

Tilflytterne er også blevet spurgt om, hvad kommunen kan gøre for at medvirke til større tilknytning til lokalområdet. Her viser undersøgelsen, at ca. 45 pct. af tilflytterne mener, at det er vigtigt, at nogen i lokalområdet sørger for at tage imod og byde velkommen. En stor del af tilflytterne mener også, at det er vigtigt, at kommunen gør en indsats både med en velkomstmappe og med adgangsbilletter til lokale attraktioner. Mange tilflyttere efterlyser desuden information om sportsklubber og foreninger samt praktiske forhold, som kræver en stor indsats at opsøge på egen hånd.

Tilflytternes besvarelser viser altså, at der er ønske om forskellige former for velkomst fra kommunens side i form af information og tilbud, men først og fremmest at det er vigtigt for tilflytterne at blive taget i mod i bosætningsområdet.

Kommunale bosætningsstrategier

De fleste kommuner i yderområderne arbejder med bosætningsstrategier og har iværksat flere forskellige tiltag for at tiltrække tilflyttere. En stor del af indsatsen handler om at synliggøre kvaliteter, og mange kommuner har oprettet hjemmesider med dette formål. Synliggørelse af kommunernes kvaliteter sker desuden gennem markedsføring i aviser, TV, på messer, færger, i lufthavne mv. Andre former for markedsføring har handlet om at udgive magasiner, postkort, udarbejde DVD'er, biografspots og iværksætte forskellige former for events. Flere kommuner har ansat bosætningskonsulenter, som kan besvare spørgsmål forud for flytning såvel som hjælp med praktiske ting i forbindelse med bosætning.

I nogle kommuner har man etableret tilflytterforeninger, 'tilflytterambassadører' eller 'tilflytterkorps'. Netværkene bruges både i forbindelse med modtagelse af tilflyttere og til integration af dem, og dermed som en strategi for fastholdelse.

Undersøgelsen viser, at kommunerne har fokus på bosætningsstrategier, og at der er mange nye tiltag på vej. Undersøgelsen viser dog også, at indsatsen hidtil primært har handlet om synliggørelse og markedsføring med henblik på at tiltrække tilflyttere og kun i begrænset omfang har opmærksomhed på at integrere og fastholde tilflytterne.

Vores undersøgelse viser, at de kommunale bosætningsstrategier ofte er placeret i beskæftigelses- og erhvervsforvaltningen med fokus på at tiltrække arbejdskraft. Bosætningsstrategierne har derimod sjældent været rettet mod tiltag, som kan understøtte og få hverdagen til at fungere for tilflytterne. I flere kommuner er der imidlertid kommet opmærksomhed på, at der er behov for at arbejde mere helhedsorienteret med bosætningsstrategier både med hensyn til indhold og organisering. Erfaringen er her, at helhedsorienterede bosætningsstrategier nødvendigvis må gå på tværs af kommunale fagområder og inddrage forskellige lokale aktører (erhverv, boligselskaber, lokalråd, ejendomsmæglere, netværk mv.). Der er også en stigende forståelse for at koble bosætning og boligvalg til indsatsen for at tiltrække arbejdskraft.

Det er forskelligt, hvor langt man er kommet med den helhedsorienterede og tværgående indsats, hvilket bl.a. afhænger af, hvordan bosætningsindsatsen er organiseret og forankret.

Det er tydeligt, at samarbejdet omkring bosætningsstrategien er en udfordring for kommunerne. Der er tale om flere komplekse problemstillinger, der kræver en tværfaglig tilgang, og stiller krav til organisering, koordinering og forankring af indsatsen. En udfordring for kommunerne bliver at skabe en større grad af forankring i kommunen, både tidsmæssigt og tværfagligt. Undersøgelsen viser også, at kun få kommuner har gennemført en systematisk opsamling på og evaluering af deres bosætningsstrategi.

Anbefalinger til bosætningsstrategier

Det har været et mål for vores undersøgelse at sammenholde kommunernes arbejde vedrørende bosætningsstrategier, med input fra vores spørgeskemaundersøgelse fra tilflyttere og fastboende i yderområderne såvel som at inddrage resultater fra internationale undersøgelser.

Grundlaget for at vurdere de kommunale bosætningsstrategier er besvarelser fra alle yderkommunerne, men især erfaringerne fra tre kommuner nemlig Ringkøbing-Skjern, Bornholm og Tønder, hvor man har arbejdet med bosætning over en længere årrække og har gjort sig en række erfaringer.

Dette afsnit søger at perspektivere indhold og indsatser i de kommunale bosætningsstrategier med besvarelser fra beboerne i yderområderne, på hvilket grundlag der peges på en række anbefalinger til bosætningsstrategier.

Anbefalingerne omhandler forskellige elementer, tiltag og initiativer, som kan indgå i kommunale bosætningsstrategier, og som beskrives i det følgende.

Målgrupper

Besvarelser fra yderkommunerne viser, at langt de fleste kommuner arbejder med at kortlægge flyttemønstre til og fra kommunen for at undersøge potentielle målgrupper. Det overordnede indtryk er dog, at kommunerne ikke i tilstrækkelig grad anvender denne viden.

Vores undersøgelse viser, at nogle kommuner arbejder med forskellige målgrupper, men også at målgruppen i flere tilfælde er begrænset. Erfaringerne fra de tre kommuner, Ringkøbing-Skjern, Bornholm og Tønder, viser således, at initiativer over for tilflyttere primært tager afsæt i at tiltrække udenlandsk arbejdskraft.

Internationale undersøgelser fastslår imidlertid, at en væsentlig drivkraft i bosætningen er forestillingen om et idyllisk liv på landet. Vores undersøgelse viser sammenfaldene hermed, at de væsentligste årsager for at bosætte sig i yderområderne er at kunne bo i grønne og trygge omgivelser, mens baggrunden for bosætning kun i begrænset omfang er relateret til arbejde.

Internationale undersøgelser viser desuden, at en stor del af tilflytterne kommer fra en storby, hvilket bekræftes af vores survey-undersøgelse. Vores undersøgelse viser også, at kun få er flyttet for at vende tilbage, hvor de selv eller deres partner voksede op. Besvarelser fra tilflytterne viser, at ca. 1/3 af tilflytterne kom fra en storby og at en stor del af tilflytterne har begrænset kendskab eller relation til bosætningsområdet.

I nogle kommuner arbejder man med at udvide målgruppen, f.eks. har man i de tre kommuner, Ringkøbing-Skjern, Bornholm og Tønder, gjort fraflytning af unge til et tema i bosætningsstrategien. Målet er her dels at få de unge til at flytte tilbage, når de skal etablere sig med familie, dels for at de unge kan fungere som ambassadører for fraflytningskommunen. I relation hertil gør man brug af forskellige former for netværk, nyhedsbreve, arrangementer mv.

Dette er en fremadrettet strategi, som kan have et udbytte på længere sigt, men kommunerne bør desuden afsøge andre potentielle målgrupper, som aktuelt kunne ønske at bosætte sig.

De konkrete tiltag såvel som organiseringen af de kommunale strategier indeholder mange gode erfaringer. Der er samtidig klart, at kommunerne lægger den største indsats i at hjælpe især udenlandsk arbejdskraft til rette, men er mindre målrettet i forhold til andre potentielle tilflyttere og målgrupper. Her gør man primært brug af markedsføring, events og andre former for synliggørelse af kommunernes attraktioner og kvaliteter.

Som nævnt viser vores undersøgelse, at mange tilflyttere ikke har forudgående kendskab eller relationer til bosætningskommunen og at de, ligesom udenlandsk arbejdskraft, har behov for at få oplysning om forskellige bosætningsområder og muligheder i kommunen.

Vores undersøgelse viser, at tilflytterne på forskellig måde adskiller sig fra både den fastboende befolkning, såvel som fra personer og husstande som fraflytter yderområderne. Undersøgelsen viser desuden, at der er regionale forskelle både hvad angår tilflytternes socio-økonomiske baggrund, og hvad angår omfanget af til- og fraflytning.

Kommunerne kan bruge dette som led i at identificere målgrupper og bør i højere grad nyttiggøre viden om til- og fraflytning såvel som kortlægning af flyttemønstre. I relation hertil kan kommunerne gøre brug af baggrundsdata for tilflytterne, som har besvaret vores spørgeskemaundersøgelse, jf. bilag 1 såvel som registerdata for til- og fraflyttere, jf. baggrundsrapport med titlen *Yderområderne og deres til- og fraflytning*.

Målgrupper: kommunerne bør undersøge og kortlægge forhold omkring tilflytterne; hvem tilflytterne er, hvor de bosætter sig, og hvad der har været udslagsgivende for deres valg om at flytte til kommunen. Dette kan bidrage til identifikation af målgrupper og udvikling af målrettede bosætningsstrategier. Registerdata for til- og fraflyttere bør også indgå i kommunernes arbejde med at identificere målgrupper.

Differentierede bosætningsstrategier

Vores undersøgelse viser, at kommunerne har erfaring for, at begrænsede forestillinger, om hvad det indebærer at bosætte sig i et yderområde er en væsentlig barriere for at tiltrække tilflyttere. Samtidig viser undersøgelsen, at tilflytterne har forskellig baggrund såvel som forventninger, og at en del af tilflytterne har svært ved at falde til i deres bosætningsområde. På den baggrund er det vigtigt, at man søger at matche tilflytternes ønsker og behov med forskellige bosætningssteder. Det er derfor hensigtsmæssigt, at man arbejder med differentierede bosætningsstrategier.

I flere kommuner har man kendskab til særlige kvaliteter i forskellige bosætningsområder f.eks. at det er lettere at blive integreret i nogle områder i sammenligning med andre pga. af forskelle i mentalitet. Flere kommuner har også viden om, at nogle områder er populære for tilflyttere uden dog at vide hvorfor. I disse kommuner har man indtryk af, at tilflytterne søger hen, hvor de kender nogen, men der er behov for yderligere at afklare hvorvidt tilflytterne søger nogle bestemte steder hen, og hvad der karakteriserer disse steder.

Vores undersøgelse viser, at kommunerne undlader at anbefale bestemte områder, men alene oplyser om faktuelle forhold som skoler, sportsaktiviteter eller andet som er relevant i valget af bosted. Undersøgelsen viser imidlertid, at det er nyttigt, at kommunerne i højere grad formidler viden om forskellige bosætningsområder og -muligheder for at matche dette med tilflytternes ønsker og behov. Dette kan befordre integrationen af tilflytterne og dermed understøtte, at tilflytterne kommer til at føle sig hjemme og ønsker at forblive i bosætningsområdet.

Vores undersøgelse viser, at flere kommuner samarbejder med lokale boligselskaber og også samarbejder med ejendomsmæglere i forhold til formidling af boliger til tilflyttere. Denne indsats er primært rettet mod udenlandske tilflyttere, men bør også omfatte indenlandske tilflyttere, som har brug for reducere den usikkerhed der er forbundet med at flytte et nyt sted hen og skulle købe bolig uden at kende de lokale forhold.

Differentierede strategier: kommunerne bør have opmærksomhed på, at tilflytterne kommer med meget forskellig baggrund, ønsker og forudsætninger, uanset om de er danske eller udenlandske. Der bør derfor arbejdes med differentierede indsatser og tiltag over for forskellige grupper. Desuden bør bosætningsstedernes forskellige kvaliteter synliggøres for tilflytterne, således at tilflytternes ønsker og behov matches bedst muligt med konkrete bosætningsområder.

Modtagelse og velkomst

De fleste kommuner beskriver, at de har forskellige former for modtagelse og velkomst af tilflyttere. Flere har ansat bosætningskonsulenter og arbejder med velkomstmapper, i mange tilfælde kombineret med velkomstmøder, tilbud til lokale attraktioner mv. Vores survey blandt tilflytterne viser imidlertid, at ca. 45 pct. af tilflytterne ikke blev budt velkommen af kommunen, mens ca. 40 pct. fik en velkomstmappe med praktiske oplysninger, 13 pct. blev inviteret til et velkomstmøde, mens en lille andel af tilflytterne både fik praktiske oplysninger og adgangsbilletter til lokale attraktioner. Uoverensstemmelser mellem kommunernes og tilflytternes besvarelser kan bl.a. ses som udtryk for, at kommunernes tiltag endnu ikke var sat i værk på tilflytternes bosætningsstidspunkt.

Besvarelserne fra tilflytterne bekræfter dog, at der er behov for, at kommunerne gør en indsats for at modtage og byde tilflytterne velkommen. Der er en vigtig og positiv signalværdi i, at kommunerne bemærker og anerkender, når der kommer tilflyttere. Mens et velkomstbrev mv. fra kommunen er vigtig, viser besvarelserne desuden, at tilflytterne oplever, at det er vigtigt, at der er nogen i lokalområdet, som tager imod.

Flere kommuner beskriver, at de netop formidler introduktion til ressourcpersoner eller netværk som tilflytterforeninger, tilflytterambassadører eller tilflytterkorps i forskellige bosætningsområder. Kommunerne beskriver, at de bruger netværkene både i forbindelse med modtagelse af tilflyttere og til integration af dem, og dermed som en strategi for fastholdelse.

Besvarelser fra tilflytterne i vores undersøgelse viser, at dette hilses velkommen, men at meget få tilflyttere har oplevet dette. Tilflytterne efterlyser samtidig, at kommunen sender oplysning om sportsklubber, foreninger og andre former for aktiviteter, der findes i nærområdet. Dette kræver ofte en stor indsats at opsøge på egen hånd især i sammenhæng med en flytning, hvor mange praktiske forhold skal falde på plads.

En oversigt over aktiviteter og udfoldelsesmuligheder kan indgå i en differentieret bosætningsstrategi, hvorved tilbud og muligheder i forskellige bosætningsområder kortlægges dvs. både inden for og uden for kommunens grænser. En oversigt over forenings-, sports og andre aktivitetsmuligheder kræver en begrænset indsats fra kommunens side, men tjener et vigtigt formål, idet netop foreningsaktivitet kan fungere som indføring i lokalområdet og som mulighed for udvikling af sociale relationer.

Modtagelse og velkomst: kommunerne bør synliggøre tilbud til tilflytterne på kommunens hjemmeside og ansætte bosætningskonsulenter, som kan besvare spørgsmål forud for flytning. Bosætningskonsulenten bør også have en opsøgende indsats, når tilflyttere har bosat sig. Kommunen bør desuden sørge for velkomstpakke med bl.a. adgangsbilletter til lokale attraktioner, oversigt over sportsklubber, foreninger og andre former for aktiviteter, der findes i nærområdet.

Integration

Besvarelser fra tilflytterne viser, at de i højere grad end de fastboende oplever, at de har forskellig livsstil eller levemåde. En del tilflyttere i vores undersøgelse beskriver bosætningsområdet og den lokale kultur som lukket og det viser, at integrationen er gået skævt for nogle af tilflytterne. Undersøgelsen viser også, at det især er denne gruppe af tilflyttere, som har planer om at flytte igen. Der er således behov for, at kommunerne ikke blot satser på at tiltrække tilflyttere, men også arbejder med integration af tilflytterne for at de trives og bliver boende. Heri kan også ligge en bedre 'anvisning' af tilflytterne, så risikoen for at de bosætter sig i et område, hvor de har svært ved at falde til, formindskes.

En integrationsindsats har til formål at få tilflytterne til at trives og bliver boende og kan desuden medvirke til at tiltrække flere tilflyttere. Tilflyttere vil fortsat have mange netværk til personer, der bor eller arbejder, der hvor de kommer fra, såvel som venner og familie, som bor andre steder end tilflytningsstedet. Hvis tilflytterne ikke trives, afskrækker de andre fra at flytte til området. Hvis de i stedet er glade for deres bosætningsvalg er det det, som de vil videregive til venner, familie og øvrige netværk.

Flere kommuner arbejder som beskrevet tidligere med tilflytterambassadører mv. med henblik på at integrere og fastholde tilflytterne. Kommunernes initiativer i forhold til tilflytterambassadører eller tilflytterkorps såvel som introduktion til ressourcepersoner eller netværk som tilflytterforeninger er dog relativt nyt og har i flere kommuner næsten udelukkende været rettet mod udenlandske tilflyttere.

Vores undersøgelse viser, at en stor del af tilflytterne mener, at det er vigtigt, at nogen i lokalområdet tager imod, og at der er behov for en indsats i forhold til indenlandske tilflyttere.

Undersøgelsen viser således, at kommunerne er på rette spor ved at arbejde med ambassadører, tilflytterkorps mv. og facilitere, at lokale beboere tager imod og gør en indsats for at integrere tilflytterne. Tilflytterne giver selv udtryk for, at det er personer i bosætningsområdet, som bedst har kendskab til og bedst varetager opgaven. Indsatsen for kommunen består derfor primært i at etablere kontakten til ambassadørerne, således at det sikres, at nogen i lokalområdet som minimum påtager sig at byde tilflytterne velkommen.

Kommunen kan etablere samarbejde med fastboende, som kender bosætningsområdet godt, men også tilflyttere, som er faldet godt til, kan fungere som ambassadører for andre tilflyttere. Det kan også være nyttigt, at kommunerne giver tilflytterne mulighed for at mødes, for at snakke sammen om deres oplevelser og erfaringer i relation til deres nye bosted såvel som for at udvikle netværk.

Integration: kommunerne bør etablere samarbejde med lokale ambassadører eller tilflytterkorps om integrationen af tilflyttere. Dette er et vigtigt led i forhold til at få tilflytterne til at falde til og føle sig hjemme, og som grundlag for yderligere at øge bosætningen. Kommunerne bør også skabe mulighed for at tilflyttere kan mødes for at etablere netværk, hvilket også kan bidrage til at fastholde tilflytterne.

Service og faciliteter

Vi har i undersøgelsen spurgt både tilflyttere og fastboende, hvordan hverdagen fungerer i forhold til service og faciliteter. Undersøgelsen viser, at der grundlæggende er enighed mellem fastboende og tilflyttere i vurderingen af, hvilke muligheder og tilbud, såvel som mangler, der er i lokalområdet. Der er dog også forskelle, hvor tilflytterne i højere grad end de fastboende oplever service og faciliteter som utilstrækkelige.

Survey-besvarelsenerne viser, at hovedparten af både tilflyttere og fastboende mener, at indkøbsmulighederne er tilstrækkelige, mens knap 20 pct. mener, de er utilstrækkelige.

Der er forskel mellem de fastboende og tilflytternes oplevelse af børnepasning og skoletilbud i lokalområdet. Mens en stor del af de fastboende mener, at der er tilstrækkelige tilbud, angiver et meget mindre andel af tilflytterne, at børnepasning og skoletilbud i lokalområdet er tilstrækkelige.

I forhold til jobmuligheder og offentlig transport er det tydeligt, at både tilflyttere og fastboende oplever dette som utilstrækkeligt. På spørgsmålet om beskæftigelsesmuligheder svarer mellem 40 og 50 pct. af beboerne i yderområderne, at disse er utilstrækkelige. Desuden oplever mere end 1/3 af beboerne, at den offentlige transport er mangelfuld. Og både tilflyttere og fastboende oplever muligheden for hospitalshjælp som utilfredsstillende.

Både tilflyttere og fastboende er blevet spurgt om, hvor lang afstand de har til service og faciliteter. Her viser undersøgelsen, at tilflytterne i højere grad end de fastboende oplever, at afstanden til service og faciliteter besværliggør dagligdagen eller er et egentligt problem.

Undersøgelsen viser, at en stor del af både tilflyttere og fastboende oplever service og faciliteter som mangelfuld. Undersøgelsen viser samtidig, at mellem 15-22 pct. af både fastboende og tilflytterne har planer om at flytte væk og at der er et sammenfald mellem flytteplaner og oplevelsen af mangelfuld service.

Det viser, at der i kommunerne er behov for at understøtte service og faciliteter som børnepasning, skole, sundhedsfaciliteter og offentlig transport mv. i bosætningsområderne, således at beboernes hverdag kan hænge sammen.

Prioritering af den kommunale service bør ske på grundlag af kendskab til forskellige bosætningsområder og deres beboere. Her bør der være fokus

på bosætningsområdernes udviklingspotentiale og ikke blot aktuelle status eller situation.

Prioritering indebærer samtidig, at kommunerne i højere grad arbejder med forskellige kvaliteter i bosætningsområderne. Identifikation af områdernes kvaliteter, identitet og forskellighed, og en formidling af denne til kommunens tilflyttere, bør naturligvis ske i samarbejde med de lokale borgere i området.

Service og faciliteter: der er behov for, at grundlaget for beslutninger om nedskæringer i service og faciliteter som skoler, dagpleje, busdrift mv. er baseret på viden om bosætningsområdernes udviklingspotentiale og ikke blot aktuelle status eller situation. Kommunerne bør understøtte bosætningsområder med faciliteter og service, som er nødvendige for at kunne tiltrække tilflyttere og give beboerne i området mulighed for at fungere i hverdagen.

Helhedsorienterede bosætningsstrategier

Helhedsorienterede bosætningsstrategier handler om at komme hele vejen rundt for bedst muligt at imødekomme de behov, man har som tilflytter. Det handler om at formidle information om bosætningsområder, boligtilbud, service og faciliteter. Og det handler om indsatser for at tage imod, integrere og fastholde tilflyttere. I den sammenhæng er det væsentligt, at man også har fokus på beskæftigelsesmuligheder.

Begrænsede beskæftigelsesmuligheder, især for højtuddannede, er en af udfordringerne for yderområderne. Vores undersøgelse viser netop, at tilflytterne oplever beskæftigelsesmulighederne som begrænsede og afstanden til job og uddannelse som besværlig.

Vores undersøgelse viser samtidig, at der er beskæftigelsesmuligheder i yderområderne og behov for at tiltrække arbejdskraft både nu og i fremtiden.

Kommunernes bosætningsstrategi og tilflytterindsats har i flere tilfælde haft udgangspunkt i lokale virksomheders behov for arbejdskraft, hvor man især har haft fokus på Polen og Tyskland. Kommunerne har i den forbindelse set erhvervsforhold og bosætning i sammenhæng og tilrettelagt tilflytterindsatsen, så begge forhold tilgodeses.

Vores undersøgelse viser, at der også er behov for at tænke beskæftigelsesmuligheder i relation til de tilflyttere, som bosætter sig af andre end jobrelaterede årsager. Målet i den helhedsorienterede bosætningsstrategi er således at tænke velkomst, integration, boligtilbud, lokalsamfund, service og beskæftigelse sammen for alle tilflyttere.

Som nævnt i det foregående afsnit, bør kommunerne have fokus på bosætningsområdernes udviklingspotentiale og prioritere ressourcerne i forhold til service og faciliteter. Et vigtigt element i en helhedsorienteret bosætningsstrategi er også at sikre attraktive fysiske rammer for bosætning bl.a. gennem opkøb og nedrivning af forfaldne bygninger og boliger. Og det handler ikke mindst om at sikre adgang til naturen og rekreative arealer, som er en af yderområderne væsentligste attraktioner.

Helhedsorienterede bosætningsstrategier forudsætter, at der arbejdes på tværs af de kommunale forvaltninger såvel som i samarbejde med andre,

både offentlige og private, aktører. Dette kræver en koordineret indsats af institutioner som kommuner, erhvervscentre mv. og lokalsamfund i form af virksomheder, foreninger mv.

Vores undersøgelse viser, at nogle kommuner arbejder med netværk og sparring omkring strategiplan og konkrete initiativer men også, at der i flere tilfælde er behov for bedre organisering og koordinering af bosætningsstrategier. Der er ofte begrænsede ressourcer til arbejdet med bosætningsstrategier, som varetages af få personer, der samtidig kan have svært ved at løfte det tværgående samarbejde med andre forvaltninger.

Helhedsorienteret strategi: det er afgørende at kommunerne arbejder med både at tiltrække og fastholde tilflyttere i en indsats på tværs af kommunale forvaltninger. Det handler om at koordinere indsatsen i forhold til tilflytternes hverdagsliv dvs. en indsats i forhold til velkomst, modtagelse og integration herunder opmærksomhed på beskæftigelsesmuligheder. En helhedsorienteret indsats bør understøtte service og faciliteter i bosætningsområder, sikre attraktive fysiske rammer samt sikre adgang til naturen og rekreative arealer mv.

Prioritering af bosætningsindsats

Vores undersøgelse viser, at langt de fleste fastboende oplever, at tilflytterne bidrager positivt til udviklingen af yderområderne, og at de fleste kommuner anser bosætning som et udviklingspotentiale.

Undersøgelsen viser, at der er mange gode tiltag i kommunernes arbejde med bosætningsstrategier, men også at der er behov for en mere helhedsorienteret, bedre koordineret og varig indsats. Der er behov for i højere grad at arbejde differentieret med målgrupper og tilflytternes forskellige baggrund, ønsker og behov.

Det er tydeligt, at samarbejdet omkring bosætningsstrategien er en udfordring for kommunerne. Der er tale om flere komplekse problemstillinger, der kræver en tværfaglig tilgang, og stiller krav til organisering, koordinering og forankring af indsatsen.

Vores undersøgelse viser, at samarbejdsrelationerne omkring bosætningsstrategien i mange tilfælde er begrænsede, både internt i kommunen og mellem kommunen og andre instanser. Undersøgelsen viser også, at indsatsen ofte er båret af enkeltpersoner og baseret på projektmidler. Der er således behov for, i højere grad at prioritere og forankre bosætningsindsatsen, f.eks. ved at gøre bosætning til et tema i kommunens planstrategi.

I arbejdet med bosætning i yderområderne er der behov for en vedvarende og prioriteret indsats, hvor indsatser for at tiltrække og fastholde tilflyttere koordineres. Dette kan være afgørende for, at tilflytterne falder til og ønsker at forblive i bosætningskommunen.

Prioritering af indsats: der er behov for, at kommunerne arbejder mere helhedsorienteret med bosætningsstrategier på tværs af de kommunale forvaltninger og i samarbejde med andre relevante aktører. Der er desuden behov for forankring af indsatsen og for at prioritere bosætningsindsatsen ved f.eks. at gøre bosætning til et tema i kommunens planstrategi.

Metode

Undersøgelsen består af tre dele. *Den første del* beskriver yderområderne og deres til- og fraflytning på baggrund af en omfattende database over alle flytninger i Danmark i 2002. I denne del redegøres desuden for årsager til vandring til og fra yderområder. *Den anden del* af undersøgelsen handler om tilflytterne og de fastboende i form af deres besvarelser på spørgeskemaundersøgelserne. *Undersøgelsens tredje del* beskæftiger sig med kommunale bosætningsstrategier og gør rede for, hvilke elementer der indgår i og hvordan man arbejder med bosætningsstrategier.

Del 1: Til- og fraflytning i yderområder samt årsager til vandring

Del 1 indledes med en karakteristik af befolkningen såvel som tilflyttere og fraflyttere i yderområderne. Denne er baseret på en omfattende database over alle flytninger i Danmark i 2002. Database giver mulighed for at karakterisere både befolkningen og tilflyttere til landets yderområder såvel som for at identificere forskelle og ligheder mellem yderkommunerne. Database giver desuden mulighed for at karakterisere de tilflyttere, der er flyttet igen efter 1 år. Database indeholder følgende data:

- Person- og husstandsdata for alle flyttende personer i året 2002, samt for de personer de boede sammen med hhv. 1.1.2002 og 1.1.2003. Data indeholder oplysninger om alder, familiesituation, indkomster, herunder overførselsindkomster, uddannelse og fødselssted. Disse data giver muligheder for at belyse ændringer i husstandene i forbindelse med flytningen
- Data om alle de udtrukne personers beskæftigelse og arbejdssted mv. hhv. 1.1.2002 og 1.1.2003. Disse data giver mulighed for at belyse ændringer i arbejdssituationen
- Data om boligsituationen og bostedets urbanisering hhv. 1.1.2002 og 1.1.2003. Dette giver mulighed for at belyse ændringer i boligsituation og i bostedstype.
- GIS koordinater for bolig- og arbejdsstedsadresser i hhv. 1.1.2002 og 1.1.2003, samt for fødselssogn. På grundlag af disse kan beregnes flytteafstande, ændring i pendlingsafstand og afstand til fødested.
- Bopæl for de flyttende i 2002 pr. 1.1.2004. Dette gør det muligt at belyse om husstanden er flyttet igen i løbet af 2003.
- En 20 pct. stikprøve af alle personer og husstande i Danmark. Denne kan bruges til at belyse befolkningens sammensætning i yderområderne sammenlignet med hele landet.

Tilflytterne til yderområderne er defineret som personer, der flyttede til kommunerne Bornholm, Lolland, Langeland, Ærø, Tønder, Varde, Ringkøbing-Skjern, Norddjurs, Samsø, Thisted, Morsø, Lemvig, Skive, Struer, Vesthimmerland og Læsø. For at forenkle analysen er disse delt op i nogle yderområder:

- 1 *Nordvestjylland*: Thisted, Morsø, Lemvig, Skive, Struer, Vesthimmerland
- 2 *Vestjylland*: Varde, Ringkøbing-Skjern
- 3 *Øerne*: Langeland, Ærø, Samsø og Læsø
- 4 *Lollands kommune*
- 5 *Bornholm*
- 6 *Tønder kommune*
- 7 *Norddjurs kommune*

Analysen er foretaget på husstands niveau. Det er antallet af husstande, der opgøres. I nogle tilfælde karakteriseres hele husstanden ved data for den person i husstanden, der har den højeste indkomst. Det gælder fx alder, uddannelse, beskæftigelse og socialgruppe. Tilflytterne til yderområderne er identificeret som husstande, der boede i områderne pr. 1.1.2003, ikke boede i samme kommune pr. 1.1.2002, og som er flyttet mere end 50 km. Fraflytterne er tilsvarende defineret, som nogle der er flyttet mere end 50 km væk fra deres bosted 1.1.2002. Der sammenlignes med alle husstande, som er flyttet mere end 50 km for at undersøge hvordan tilflytterne til yderområder ligner eller adskiller sig fra andre husstande, som flytter over længere afstande.

Der er i sammenhæng med undersøgelsen udarbejdet en selvstændig rapport, som detaljeret redegør for data vedrørende til- og fraflytning i yderområderne. Rapporten har titlen *Yderområderne og deres til- og fraflytning* og kan downloades fra <http://www.sbi.dk>.

Del 2: Spørgeskemaundersøgelse med tilflyttere og fastboende

Undersøgelsens anden del består af en internetbaseret spørgeskemaundersøgelse med tilflyttere såvel som fastboende. Baggrunden for at gennemføre spørgeskemaundersøgelse med både tilflyttere og fastboende er dels at undersøge erfaringerne med at bosætte sig på landet dels at opnå viden om at bo i yderområder og de forandringer der sker, når der kommer tilflyttere. Formålet er også at få indblik i de fastboendes og tilflytternes oplevelse af hverdagen i yderområder: om børnepasning og skoletilbud, læge- og hospitalshjælp, om boligerne og omgivelserne og om jobmuligheder og offentlig transport. På baggrund af svarene er det muligt at belyse, hvordan hverdagen fungerer i forhold til forskellige former for service og tilbud i lokalområdet. Sammenligning af svarene fra fastboende og tilflyttere giver indblik i fælles og forskellige oplevelser. Der vil være færre servicetilbud i landdistrikter sammenlignet med landsbyer, hvorfor der er lagt vægt på forskelle, der kan være i oplevelsen af at bo i forskellige typer områder. Tilsvarende forventes bosætning af tilflyttere at skabe større forandring i landdistrikter og landsbyer sammenlignet med de mindre byer. Tilflytterne spørges om, hvorfor de valgte at flytte, hvor de er flyttet fra og hvor de valgte at bosætte sig. I forhold til de fastboende spørges til deres oplevelse af, på hvilken måde tilflytterne påvirker og forandrer yderområderne. For både tilflyttere og fastboende undersøges desuden, hvilken bolig de bor i og hvordan de vurderer boligsituationen bl.a. omfanget af tomme og forfaldne boliger.

Velkomst og integration af tilflytterne såvel som samvær og relationer mellem tilflyttere og fastboende er omdrejningspunkt i undersøgelsen. For så vidt angår de fastboende belyses, om og i givet fald, hvad de har gjort for at byde tilflyttere velkommen. Tilflytterne er tilsvarende spurgt om, hvordan de er blevet modtaget af naboer og andre beboere i bosætningsområdet. Der spørges også til, hvorvidt og i givet fald, hvordan tilflytterne blev modtaget af kommunen. Surveyen giver desuden svar på, hvorvidt tilflytterne og fastbo-

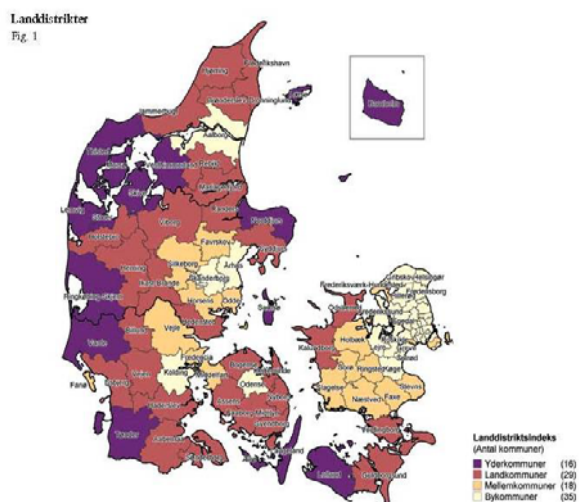
ende deltager i det lokale foreningsliv, hvilke relationer de har til naboer mv. og hvorvidt de laver forskellige aktiviteter sammen. Både tilflyttere og fastboende er blevet spurgt, hvordan de trives og om de føler sig hjemme i lokalområdet. De er også blevet spurgt, hvorvidt de har planer om at flytte væk.

Udvælgelse af respondenter samt registerdata

Ved hjælp af Danmarks Statistik er udtrukket et repræsentativt udsnit af hhv. tilflyttere og fastboende. Tilflytterne er defineret som personer, som boede i de udvalgte områder pr. 1.1.2009, men ikke boede i nogen af de udvalgte områder pr. 1.1.2007 og som dengang boede i en anden region (defineret som en flytning på mere end 50km). Tilflytterne er udvalgt i forhold til at have boet i området tilstrækkelig længe til at være faldet til og integreret i deres bosætningsområde. De fastboende er afgrænset til personer, der har boet i områderne (på adressen) i 10 år og har således oplevet de forandringer, som tilflytning og bosætning giver anledning til. Danmarks Statistik har udsendt breve til 2.500 fastboende såvel som 2.500 tilflyttere. Brevene er sendt til den ældste person i husstanden, men i brevet er oplyst, at det er frivilligt hvem af husstandens voksne personer, der besvarer surveyen. For at øge deltagelsen i undersøgelsen, har Danmarks Statistik sendt rykkerskrivelse såvel som ringet til respondenter for at bede dem deltage i surveyen.

Spørgeskemaundersøgelsen med tilflyttere og fastboende er gennemført som et internetbaseret survey. De udvalgte deltagere i spørgeskemaundersøgelsen er personer, som er bosat i det som Indenrigs- og Sundhedsministeriet definerer som 'yderkommuner' (16 i alt). Det er følgende kommuner: Thisted, Morsø, Lemvig Struer, Vesthimmerland, Skive, Ringkøbing-Skjern, Varde, Tønder, Langeland, Ærø, Lolland, Norddjurs, Samsø, Læsø, Bornholm, jf. Figur 1. Der er udvalgt deltagere, som er bosat i områdetyperne mindre by (1.000-5.000 indb.), landsby (200-999 indb.) og landdistrikt (200 indb. eller derunder).

Figur 1. Yderkommuner fra Landdistriktsredegørelse 2007, Indenrigs- og Sundhedsministeriet

I alt har 916 tilflyttere (ca. 35 pct.) hhv. 763 fastboende (ca. 30 pct.) besvaret spørgeskemaet. Internetbaserede surveys forudsætter adgang til computer og internet, som kan være en forklaring på den forholdsvis lave svarprocent.

Danmarks Statistik har tilvejebragt registerdata for tilflyttere og fastboende, hvilket giver mulighed for at undersøge forskelle for både tilflyttere og fastboende i forhold til køn, alder, familietype, socialgruppe og uddannelsesni-

veau såvel som områdetype, dvs. om man bor i en mindre by, i en landsby eller i et landdistrikt.

En analyse af sammensætningen af svarpersonerne med hele udvalgspopulationen viste, at der især var to parametre, hvor svarpopulationen afveg fra udvalgspopulationen. Det ene var familietype, hvor par svarede oftere end enlige. Det andet var socioøkonomisk gruppe, hvor beskæftigede – især de med højere indkomst – i højere grad har svaret end de øvrige. Der er derfor foretaget en vægtning af svarene, således at svarene fra de underrepræsenterede grupper vægtes op og de overrepræsenterede ned. Ved vægtningen er anvendt en metode, hvor der først vægtes efter familietype. Dernæst undersøges, hvor skæv fordelingen blandt svarerne er mht. socioøkonomisk gruppe, som anvendes til at korrigere vægtene (se bilag 2 for yderligere forklaring af vægtede data). I behandling af de kvantitative data er anvendt deskriptiv og multivariat statistisk analyse.

Del 3: Kommunale bosætningsstrategier

Denne tredje del af undersøgelsen har til formål at få indblik i kommunernes prioritering af og arbejde med bosætningsstrategier og indsatser i forhold til at tiltrække og fastholde tilflyttere. Der er udsendt spørgeskema til alle 16 yderkommuner, som indgår i undersøgelsen og giver et overblik over virkemidler og organisering af kommunale bosætningsstrategier. Her er spurgt om, hvorvidt man i kommunen har udarbejdet en bosætningsstrategi eller tiltag, der har til formål at tiltrække tilflyttere. Der er desuden spurgt til, hvilke elementer der indgår i strategien, hvordan kommunen modtager tilflyttere og arbejder med at fastholde dem. I den mail baserede rundspørge er også spurgt, om kommunen har samlet op på erfaringer med kommunale bosætningsindsatser eller andre tiltag i forhold til tilflyttere og bosætning.

I undersøgelsen sammenfattes kommunernes besvarelser og der indgår en vurdering af konkrete bosætningsstrategier i tre udvalgte kommuner nemlig Bornholm, Ringkøbing-Skjern og Tønder. Vurderingen og analysen af bosætningsstrategierne er baseret på interview med centrale personer og på studier af dokumenter. Bilag 3 indeholder en grundig beskrivelse af delelementerne i de tre kommuners bosætningsstrategier. Bilag 4 er en oversigt over spørgsmål til- og besvarelser fra alle kommuner vedrørende strategier for tiltrækning og fastholdelse af tilflyttere i yderområderne.

Rapportens opbygning

Rapporten indledes med en beskrivelse af baggrunden for undersøgelsen og sammenfatning af undersøgelsens resultater. Herefter følger et afsnit med anbefalinger til bosætningsstrategier og endelig et afsnit hvori redegøres for projektets metode.

Rapporten er herefter inddelt i fem afsnit. Det første afsnit giver en karakteristisk af yderområderne og deres til- og fraflytning. I afsnit to beskrives årsager til vandring til og fra yderområder. Afsnit tre og fire er baseret på besvarelser i spørgeskemaundersøgelserne med tilflyttere og fastboende. Tema for afsnit tre er 'forandring' og handler om, hvordan hverdagen fungerer i yderområder såvel som hvordan tilflytterne påvirker yderområder. Afsnit fire har fokus på spørgsmålet om tilflytternes integration og på beboernes tilknytning til bosætningsområdet og eventuelle planer om at flytte væk.

Rapportens femte afsnit beskriver kommunernes tiltag i forhold til bosætningsstrategier eller måder at tiltrække tilflyttere. I afsnittet redegøres for tre udvalgte kommunernes arbejde og erfaringer med bosætningsstrategier.

Bagerst i rapporten er en række bilag. Bilag 1 indeholder en karakteristik af de tilflyttere og fastboende, som har deltaget i spørgeskemaundersøgelse i forhold til alder, uddannelsesniveau, socialgruppe, familietype, køn mv. I bilag 2 redegøres for metodiske forhold vedr. undersøgelsen bl.a. bortfald og vægtning af surveydata. Bilag 3 rummer en detaljeret beskrivelse af delelementerne i bosætningsstrategier i Bornholm, Ringkøbing-Skjern og Tønder kommuner. I bilag 4 kan findes en oversigt over spørgsmål til- og besvarelser fra alle kommuner i yderområderne, mens bilag 5 hhv. bilag 6 viser spørgsmålene i surveys med tilflyttere og fastboende.

Del 1: Til- og fraflytning i yderområder samt årsager til vandringer

Yderområderne og deres til- og fraflytning

Udviklingen i Danmark har i de sidste 30 år været karakteriseret ved en centralisering af den økonomiske aktivitet omkring Hovedstaden og Østjylland. Yderområderne er i de fleste tilfælde dele af landet, som ligger længst væk fra disse økonomiske og befolkningsmæssige vækstcentre. Det er kommuner, som i nogle tilfælde bærer præg af både økonomisk og befolkningsmæssig tilbagegang.

Denne udvikling er ikke begrænset til Danmark, men ses i udpræget grad i andre dele af Vesteuropa, hvor flyttebevægelserne helt overvejende er fra land til by. Fraflytning har således karakteriseret yderområder gennem længe tid og generelt affolkes landområderne som følge af, at fraflytningen overstiger tilflytningen. Dette gør sig også gældende i de nordiske lande og herunder i Danmark som påvist af bl.a. Andersen, 2008; Milbourne, 2007, og Philip & Shucksmith, 2003.

I Danmark har andelen af befolkningen, der flytter årligt, været omtrent konstant over de sidste 20 år. En nyere dansk undersøgelse (Ærø et al., 2005) viser, at i gennemsnit flytter 17 pct. af befolkningen om året, men mobiliteten falder markant med alderen. Mobiliteten er høj blandt de unge, hvor der i aldersgruppen 19-25 år i gennemsnit er 43 pct., der flytter per år. Denne høje mobilitet falder imidlertid med alderen, og til sammenligning er der kun 7 pct. i aldersgruppen 40-49 år der flytter årligt og kun 3 pct. af personer i aldersgruppen over 50 år.

Til trods for at flyttestrømmen overvejende går *fra* frem for *til* yderområderne, er der tilflyttere som bosætter sig i yderområderne og som kan bidrage til yderområdernes fremtidige udvikling (Nørgaard, 2009 & 2010). I nogle områder har tilflytning endog opvejet fraflytningen og derved stabiliseret befolkningsgrundlaget (Steenbekkers et al., 2008).

Tilflytning udgør et potentiale for udvikling i hvilken forbindelse det er nyttigt at have kendskab til, hvem tilflytterne er, bl.a. hvordan de kan karakteriseres i forhold til alders- og familiesammensætning samt i relation til uddannelse, beskæftigelse mv. I dette afsnit beskrives både befolkningen og tilflyttere til landets yderområder og desuden præsenteres forskelle og ligheder mellem yderkommunerne. Afsnittet indeholder også en karakteristik af de tilflyttere, der er flyttet igen efter 1 år og sammenligner på forskellige måder gruppen af tilflyttere med gruppen af fraflyttere.

Befolkningen i yderområderne

I de kommuner, som er inkluderet i vores definition af yderområderne bor der ca. 250.000 husstande, hvilket udgør ca. 8 pct. af samtlige husstande i Danmark. En langt større del (20 pct.) af de husstande, som bor i landsbyer og landdistrikter er bosat i yderområderne.

Bopælsadresserne i landet er opdelt efter urbaniseringsgrad på følgende måde:

- 1 Tætbyområder: sogne i centrale byområder af byer, hvor andelen af etageboliger er større end 40 pct. og andelen af boliger opført før 1950 er over 60 pct.
- 2 Forstæder: andre sogne i byer med tætbyområder + forstadskommuner
- 3 Mellemstore byer: Andre byer > 10.000 indbyggere
- 4 Mindre Byer 1.000-10.000
- 5 Landsbyer 200-1.000
- 6 Landdistrikter (under 200 indbyggere i bymæssig bebyggelse)

I Tabel 1 er husstandene i yderområderne fordelt på denne urbaniseringsvariabel.

Tabel 1. Husstande i yderområder fordelt på urbaniseringsgrad (pct.), sammenlignet med hele landet, samt andelen af husstande med forskellig urbaniseringsgrad, som bor i yderområderne.

Urbaniseringsgrad	Yderområder	Hele landet	Andel i yderområderne (pct.)
Tætby		23	0
Forstad		23	0
Mellemstor by	18	17	9
Mindre by	29	15	15
Landsby	10	4	20
Landdistrikt	44	18	20
Total	100	100	8

Her ses det, at mere end 40 pct. af husstandene i yderområderne bor i landdistrikter, dvs. steder, hvor antallet af beboere i bymæssig bebyggelse er mindre end 200. For hele landet er det mindre end 20 pct. Mere end 20 pct. af de husstande, som på landsplan bor på landet, er bosiddende i yderområderne. Disse har derfor en meget betydelig del af landbefolkningen. 10 pct. af husstandene i yderområderne bor i landsbyer med mellem 200 og 1.000 beboere. Desuden bor næsten 30 pct. i mindre byer op til 10.000 indbyggere. Kun små 20 pct. bor i større byer med mere end 10.000 beboere, hvor det i hele landet er to ud af tre, som bor i sådanne eller mere urbaniserede områder.

Kommunerne i de forskellige yderområder er opdelt i forskellige grupper efter geografisk beliggenhed. I Tabel 2 er husstandene i disse grupper af kommuner fordelt på urbaniseringsgrad.

Tabel 2. Husstandene i forskellige yderområder fordelt på urbaniseringsgrad (pct.)

	Mellemstor by	Mindre by	Landsby	Land	Total	Antal husstande
Nordvestjylland	17	26	8	49	100	98.840
Vestjylland	16	37	5	42	100	50.825
Øerne		19	12	69	100	13.595
Lolland	34	22	7	38	100	27.440
Bornholm	5	21	20	54	100	18.345
Tønder		62	14	24	100	21.700
Norrdjurs	49	11	18	23	100	20.265
Total	18	29	10	44	100	251.010

Det er især på øerne (Langeland, Ærø, Læsø og Samsø) og på Bornholm, at mange bor i landdistrikter. På Bornholm og i Norrdjurs bor der desuden relativt mange i landsbyer. Samtidigt er der imidlertid også mange i Norrdjurs, der bor i byer, hvilket også gælder for Lolland, Tønder og Vestjylland.

Alders- og familiesammensætningen

Som det ses af tabel 3 har husstandene i yderområderne en del flere ældre end gennemsnittet for hele landet. Lidt mere end hver tiende husstand i yderområderne består af pensionister.

Tabel 3. Husstande fordelt på aldersgrupper i yderområderne (pct.) og hele landet (Alder for den person, der har højest indkomst). 2003

Aldersgruppe	Yderområder	Hele landet	Overrepræsentation
18-24 år	13	16	-17
25-34 år	22	29	-24
35-49 år	31	28	11
50-66 år	23	19	22
67 og derover	11	8	27
Total	100	100	

Der er også en væsentlig overrepræsentation af husstande i aldersgruppen 50-66 år. Unge familier under 35 år er underrepræsenteret. Overrepræsentationen angiver, hvor mange procent flere en gruppe udgør i yderområderne sammenlignet med hele landet

Tabel 4 Husstande fordelt på 'livscyklusgrupper' (pct.) i yderområderne sammenlignet med hele landet 2003

	Yderområder	Hele landet	Overrepræsentation
Unge enlige <30 år	11	14	-24
Unge par <30 år	7	8	-14
Småbørnsfamilier (yngste barn <7 år)	12	13	-1
Storbørnsfamilier (yngste barn >6 år)	14	10	35
Midaldrende enlige (30-60 år)	15	15	1
Midaldrende par (30-60 år)	16	13	18
Ældre par (>60 år)	5	3	41
Ældre enlig (>60 år)	9	7	31
Sammensatte husstande	11	16	-33
Total	100	100	

Overrepræsentationen angiver, hvor mange procent flere en gruppe udgør i yderområderne sammenlignet med hele landet.

Som det ses af tabel 4, er det især unge enlige og par uden børn, der er underrepræsenterede i yderområderne. Foruden de ældre er børnefamilier med børn over 6 år imidlertid også overrepræsenteret i yderområderne. Ca. hver fjerde husstand i yderområderne har børn.

Uddannelse, beskæftigelse og sociale ydelser

Yderområderne er domineret af husstande, hvor personen med højest indkomst har en erhvervsuddannelse. Tabel 5 viser uddannelsesniveaue for personer bosat i yderområder sammenlignet med landsgennemsnit. Tabellen viser desuden, hvorvidt der er en overrepræsentation af personer med forskellige uddannelsesmæssig baggrund. Som det ses, er der få, der har en videregående uddannelse, og andelen er langt mindre end på landsplan. 13 pct. har en mellemlang uddannelse, og dette svarer næsten til hele landet. Næsten 40 pct. af personer bosat i yderområderne er helt uden uddannelse, men andelen er også stor på landsplan.

Tabel 5. Uddannelsesniveaet hos den person i husstanden, der har højest indkomst 2003 (fordeling pct.)

	Yderområder	Hele landet	Overrepræsentation
Videregående uddannelse	4	10	-59
Mellemlang uddannelse	13	14	-12
Andre erhvervsuddannelser	44	39	14
Kun studentereksamen	2	4	-46
Kun grundskole	37	32	14
Total	100	100	

Husstandene er karakteriseret ved uddannelsesniveaet for den person i husstanden, som har den højeste indkomst. Overrepræsentationen angiver, hvor mange procent flere en gruppe udgør i yderområderne sammenlignet med hele landet

Udover fordeling af uddannelsesniveau og forskelle mellem yderområder og hele landet indgår der også i vores undersøgelse data for både tilflyttere og fraflyttere i yderområderne. Disse data viser, at andelen af tilflyttere med en videregående uddannelse er langt højere sammenlignet med personer og husstande som fraflytter yderområderne (jf. baggrundsrapport med titlen: *Yderområderne og deres til- og fraflytning*).

Tabel 6 viser, at andelen af husstande i yderområderne hvor der mindst en person, som er i beskæftigelse er mere end 60 pct., hvilket svarer til landsgennemsnittet. Tabellen viser husstande opdelt i socialgrupper og det ses, at yderområderne især afviger ved at have flere pensionister – både alders- og førtidspensionister. Der er desuden lidt flere kontanthjælpsmodtagere, men disse udgør kun 4 pct. af husstandene. Der er 6 pct. studerende, men dette er væsentligt færre end landsgennemsnittet.

Tabel 6. Husstandene opdelt i socialgrupper (pct.) baseret på status for den person i husstanden, som har højest indkomst 2003

	Yderområder	Hele landet	Overrepræsentation
Førtidspensionister	6	4	41
Kontanthjælpsmodtagere mv.	4	4	11
Folkepensionister	13	10	29
Arbejdsløse mv.	7	6	13
Studerende	6	12	-48
Beskæftigede	62	62	0
Andre	2	2	-6
Total	100	100	

Overrepræsentationen angiver, hvor mange procent flere en gruppe udgør i yderområderne sammenlignet med hele landet. Tabellen angiver hele tal hvilket er årsag til, at der er en overrepræsentation af f.eks. antallet af kontanthjælpsmodtagere i yderområder til trods for, at andelen svarer til landsgennemsnittet.

Forskelle mellem yderområderne

Der er store regionale forskelle i forhold til befolkningens uddannelsesniveau, socio-økonomiske status mv. Et af yderområderne, Lolland, skiller sig væsentligt fra de øvrige. Her er der kun 50 pct., der er i beskæftigelse, jf. tabel 7. Samtidigt er det i alt 28 pct., som er på enten førtidspension, kontanthjælp eller dagpenge mod 18 pct. for gennemsnittet af kommuner i yderområderne. Øerne har også lidt færre beskæftigede (58 pct.), men det skyldes primært, at der er flere folkepensionister.

Tabel 7. Husstande i de enkelte yderområder karakteriseret ved andelen over 50 år og ved fordeling på beskæftigelsesstatus (pct).

	Andel 50+	Andel uden			
	år	arbejde	Pensionister	Studerende	Beskæftigede
Nordvestjylland	32	17	13	7	63
Vestjylland	33	12	13	5	69
Øerne	45	20	19	2	58
Lolland	36	28	15	6	50
Bornholm	34	19	10	7	60
Tønder	31	18	11	7	62
Norddjurs	32	19	13	6	61
Total	34	18	13	6	62

Uden arbejde betyder, at den person i husstanden, der har højest indkomst er enten førtidspensionist, på kontant-hjælp eller på dagpenge. Overrepræsentation er den procentdel, som andelen i det enkelte område er større end gennemsnittet for områderne.

Omfanget af til- og fraflytning fra yderområderne

I denne del af undersøgelsen er set på hvor mange og hvilke husstande, der flytter til yderområderne fra andre kommuner. Undersøgelsen indeholder tal på husstande som er flyttet mindst 50 km for at undgå, at lokale flytninger kommer til at præge resultaterne. I Tabel 8 er tilflytterne til steder med forskellig grad af urbanisering sammenlignet med den tilsvarende fraflytning og med befolkningens fordeling på urbanisering. Desuden er beregnet flytteoverskuddet, dvs. forskellen mellem til- og fraflytning, og hvor stort et relativt befolkningstab dette afstedkommer for områderne.

Tabel 8. Antal tilflyttende husstande til yderområderne i 2002. Husstande som kommer fra andre kommuner og er flyttet mere end 50 km, sammenlignet med den tilsvarende fraflytning og befolkningen

	Mellemstor by	Mindre by	Landsby	Land	Total
Antal tilflyttende husstande	869	1.409	603	2.645	5.526
Fordeling af do (pct.)	16	26	11	48	100
Ford. af fraflyttere (pct.)	17	28	10	45	100
Befolkning i yderområderne	18	29	10	44	100
Flytteoverskud - antal husst.	-274	-457	-43	-388	-1162
Flytteoverskud pct. af befolkn.	-3,0	-3,2	-0,9	-1,8	-2,3

Som det ses flyttede i alt ca. 5.500 husstande til yderområderne i 2002. Knap halvdelen flyttede til landdistrikter, 11 pct. flyttede til landsbyer, 26 pct. til mindre byer og 16 pct. til større byer.

I alt var der ca. 1200 flere fraflyttere (husstande) end tilflyttere til områderne, svarende til et flytteunderskud på 2,3 pct. af husstandene i områderne. Der er ikke helt samme negative udvikling, når man ser på antallet af personer, da der er relativt flere enlige blandt fraflytterne og færre børnefamilier.

Flytteunderskuddet varierer imidlertid mellem steder med forskellig urbanisering i yderområderne. Den største nettofraflytning finder sted fra byerne, mens især landsbyerne, men også landdistrikterne har et relativt lille flytteunderskud. Situationen er imidlertid en del forskellig i de forskellige yderområder, som det fremgår af tabel 9.

Tabel 9. Tilflytternes (husstande) fordeling på urbanisering (pct.) i de forskellige yderområder og flytteunderskuddet set i forhold til befolkningen 2002, samt den beregnede gennemsnitlige flytteafstand i km.

	Mellemstor by	Mindre by	Landsby	Land	Total	Antal husst.	Gns. flytteaf- stand*) km
<i>Fordeling af tilflyttere</i>							
Nordvestjylland	16	22	8	53	100	1.899	178
Vestjylland	15	37	5	43	100	1.045	162
Øerne		13	14	73	100	422	123
Lolland	22	17	7	54	100	729	169
Bornholm	6	23	22	48	100	606	320
Tønder		60	17	24	100	439	175
Norddjurs	52	4	21	24	100	386	166
Alle	16	26	11	48	100	5.526	184
<i>Flytteoverskud i pct. af befolkning</i>							
Nordvestjylland	-2,6	-2,8	-3,1	-2,8	-2,8		
Vestjylland	-2,2	-1,5	-1,3	-2,1	-1,8		
Øerne		-1,0	0,6	1,4	0,8		
Lolland	-5,4	-3,0	-0,5	4,3	-0,9		
Bornholm	-7,9	-0,4	2,2	-5,2	-2,9		
Tønder		-7,3	-0,5	-2,3	-5,1		
Norddjurs	-1,7	-5,0	0,0	-0,9	-1,6		

*) Flytteafstandene er ved hjælp af GIS koordinater beregnet som fugleflugtsafstanden mellem bopæl før og efter flytning. Ved flytning mellem landsdelene er den beregnet som afstand til og fra bro/færgested på hver side af disse. Dette gælder dog ikke for tilflytning til Øerne, hvor flytteafstanden derfor kan være undervurderet.

Tabellen viser, at Tønder kommune er det område, der har haft den største nettoraflytning, og det skyldes især en fraflytning fra Tønder by. Også Nordvestjylland og Bornholm har haft relativ stor fraflytning. På Bornholm er det især Rønne, som mister befolkning, men også landdistrikterne. I Nordvestjylland er det stort set alle urbaniseringstyper, som mister lige meget. Norddjurs og Vestjylland har begge haft et samlet nettotab på mellem 1,5 og 2 pct. I Norddjurs er det især i de mindre byer, mens det i Vestjylland er spredt over alle urbaniseringsgrader. Lolland og øerne adskiller sig ved at være have haft en nettotilflytning til landsbyerne og landdistrikterne. Samtidig er der imidlertid på Lolland en stor fraflytning fra Nakskov, således at det samlet set bliver et lille nettotab. Øerne har haft en lille nettogevinst i 2002.

Det fremgår af tabellen, at tilflytterne i gennemsnit flyttede 184 km til yderområderne – altså væsentligt mere end den minimumsafstand på 50 km, der er anvendt til at udvælge tilflytterne. Bornholm skiller sig ud ved at flytteafstandene er væsentligt højere end for de øvrige. Den beregnede flytteafstand til Øerne er mindre end for de øvrige, men det kan skyldes beregningsmetoden, jvf. note til tabellen.

Varige og ikke-varige tilflyttere

Nogle husstande – især unge - flytter ofte indtil de finder en mere permanent bolig. Man kunne også forestille sig, at en del af de husstande, som flytter til yderområderne af forskellige grunde starter med at bo i en ikke-permanent bolig, dels fordi de kan være usikre på, om de vil blive i området, dels fordi de ikke i første omgang har fundet den rigtige bolig. Der er også en del personer og husstande, som kun bor i yderområderne i en kortere periode for at varetage et midlertidigt job eller for at gennemføre en uddannelse – fx på en højskole. Tabel 10 viser andelen af tilflyttere som er forblevet hhv. har forladt kommunen i løbet af 1 år.

Tabel 10. Tilflyttere til yderområderne i 2002 fordelt på andelen, som ikke er flyttet igen i 2003, andelen som er flyttet til ny adresse i samme kommune, og andelen som er flyttet ud af kommunen (pct.).

	Flyttet igen 2003?		
	Ikke flyttet	Flyttet	Total
Forblevet i samme kommune	52	26	77
Forladt kommunen inden 1.1. 2004		23	23
Total	52	48	100

Tabel 10 viser, at næsten halvdelen af tilflytterne til yderområderne flytter ret hurtigt igen, og næsten hver fjerde har forladt kommunen igen i det efterfølgende år. Dette viser, at en ret stor del af tilflytterne vælger at fraflytte deres bosætningskommune.

Tabel 11. Tilflyttere til forskellige yderområder fordelt på, om de er flyttet igen i 2003 (pct.).

	Ikke flyttet	Flyttet i		Total
		kommune	kommune	
Nordvestjylland	56	21	24	100
Vestjylland	56	18	26	100
Øerne	62	16	22	100
Lolland	68	13	19	100
Tønder	54	21	24	100
Norddjurs	56	20	25	100

Bornholm mangler pga. fejl i datamaterialet

Som det ses af tabel 11 er det i Vestjylland og Norddjurs, at flest tilflyttere forlader kommunen igen inden der er gået et år.

Tilflyttere og fraflyttere

De tilflyttende familier til yderområderne har en noget anderledes sammensætning end både fraflytterne og andre flyttende husstande over mere end 50 km. Dette fremgår af tabel 12.

Tabel 12 Tilflyttende husstande til yderområderne fordelt på livsfase (pct.) sammenlignet med fraflytterne og alle flyttende og befolkningen i yderområderne 2002. Desuden vises andelen (pct.) af tilflytterne, som ikke flytter fra kommunen igen i løbet af 2003.

	Tilflyttere	Fraflyttere	Nettotilflytning antal husstande	Alle flyttende > 50 km	Befolkning i yderområder	Andel af tilflyttere som forbliver
Unge enlige <30 år	11,3	21,4	-807	18,2	11	71
Unge par <30 år	13,2	14,5	-240	15,3	7	68
Småbørnsfamilier (yngste barn <7 år)	12,5	7,8	169	10,0	12	86
Storbørnsfamilier (yngste barn >6 år)	9,0	6,0	96	6,0	14	80
Midaldrende enlige (30-60 år)	11,8	7,2	171	8,5	15	82
Midaldrende par (30-60 år)	11,6	6,4	213	8,2	16	85
Ældre par (>60 år)	3,6	1,7	85	2,0	5	96
Ældre enlig (>60 år)	4,5	2,9	55	2,8	9	93
Sammensatte husstande*	22,5	32,1	-903	29,1	11	68
Total	100	100	-1162	100	100	77

*) Husstande, hvor flere bor sammen, fx ved deling af bolig, hos forældre, kollegier, højskoler og plejehjem. Oftest er det de unge.

Tabellen viser, at tilflytterne oftere er ældre og sjældnere unge enlige, og de unge forlader ofte kommunen igen i løbet af det efterfølgende år. Der er også relativt flere børnefamilier og midaldrende enlig og par uden børn. Ser

man på det reelle antal flyttede husstande, så er der især en fraflytning af unge (og sammensatte husstande, der kan være samboende eller beboere på højskoler ol). Derimod var der rent faktisk en nettotilflytning i 2002 af alle de øvrige familietyper. Det er især fra landdistrikter og landsbyer, at der er en fraflytning af unge, mens der er relativt flere børnefamilier blandt tilflytterne til landsbyerne og færre til byerne. Især de mindre og mellemstore byer har et større tab af børnefamilier, jf. baggrundsrapport med titlen *Yderområderne og deres til- og fraflytning*.

Data viser, at tilflytterne til yderområderne oftere har en højere uddannelse end fraflytterne og også lidt oftere en erhvervsuddannelse. En af årsagerne til dette kan være, at unge uden uddannelse fralytter fra områderne til uddannelsesstederne for senere at vende tilbage med en uddannelse. På trods af et generelt flytteunderskud har områderne et overskud af tilflyttende med højere uddannelse, men underskud mht. mellemlange uddannelser og erhvervsuddannelser. Det ser desuden ud til, at de uddannede lidt oftere forbliver i kommunen end de ikke-uddannede. Sammenlignet med alle flyttende mere end 50 km har tilflytterne til yderområderne imidlertid lidt sjældnere videregående uddannelse og lidt oftere en erhvervsuddannelse. I forhold til befolkningen i områderne har tilflytterne generelt højere uddannelse.

Beskæftigelse og sociale ydelser

Tilflytterne til yderområderne afviger først og fremmest fra fraflytterne ved at der er væsentligt færre studerende end blandt fraflytterne, jf. tabel 13.

Tabel 13. Tilflyttende husstande til yderområderne fordelt på beskæftigelsessituation / socialgruppe (pct.) sammenlignet med fraflytterne, alle flyttende > 50 km og befolkningen i yderområderne 2002. Desuden vises andelen (pct.) af tilflytterne, som ikke flytter fra kommunen igen i løbet af 2003.

	Til- flyttere	Fra- flyttere	Nettotil- flytning antal hus- stande	Alle flyt- tende > 50 km	Befolk- ning i yderom- råder	Andel af tilflyttere som forbliver
Førtidspensionister	6	4	50	3	6	87
Kontanthjælp	7	5	21	5	4	68
Folkepensionister	9	5	168	5	13	94
Dagpenge	11	9	33	8	7	75
Studerende	13	28	-1172	26	6	68
Beskæftigede	51	45	-239	49	62	78
Andre	4	4	-29	4	2	70
Total	100	100	-1162	100	100	77

Husstandene er karakteriseret ved status for den person, der har højest indkomst.

Relativt set er der flere i beskæftigelse blandt tilflytterne end blandt fraflytterne, men i absolutte tal er der en nettofraflytning af beskæftigede. Yderområderne har desuden en nettotilflytning af husstande udenfor arbejdsmarkedet – især af folkepensionister (inkl. efterløn), men også en del førtidspensionister, kontanthjælpsmodtagere og arbejdsløse på dagpenge. De mest stabile tilflyttere er pensionisterne (både alders- og førtidspensionister). Kontanthjælpsmodtagere og studerende flyttede oftere ud af kommunen igen i løbet af et år. Tilflytningen afviger imidlertid ikke meget fra alle flyttende mere end 50 km. Der er færre studerende, mens alle de øvrige grupper – også de beskæftigede – er lidt overrepræsenterede. Sammenlignet med befolkningen i områderne er der færre beskæftigede og flere udenfor arbejdsmarkedet – dog færre folkepensionister.

Opsamling

Dette afsnit har givet en karakteristik af befolkningen såvel som af tilflyttere og fraflyttere i yderområderne. I afsnittet er desuden undersøgt og beskrevet forskelle mellem yderkommunerne.

Dataanalysen viser, at størstedelen af befolkningen i yderområderne er bosat i landdistrikter med under 200 indbyggere, men også at der er forskelle mellem forskellige yderområder.

Analysen viser desuden, at der er flere ældre i yderområderne end gennemsnittet for hele landet og at lidt mere end hver tiende husstand i består af pensionister. Der er også en væsentlig overrepræsentation af husstande i aldersgruppen 50-66 år, mens unge familier under 35 år er underrepræsenteret sammenlignet med hele landet. Derudover er det især unge enlige og par uden børn, der er underrepræsenterede i yderområderne. Foruden de ældre er børnefamilier med børn over 6 år imidlertid også overrepræsenteret i yderområderne. Ca. hver fjerde husstand i yderområderne har børn.

Yderområderne er domineret af husstande, hvor personen med højest indkomst har en erhvervsuddannelse. Der er få, der har en videregående uddannelse, og andelen er langt mindre end på landsplan. 13 pct. har en mellemlang uddannelse og næsten 40 pct. er helt uden uddannelse. I mere end 60 pct. af husstandene i yderområderne er der mindst en person, som er i beskæftigelse og dette svarer til landsgennemsnittet. Yderområderne afviger især ved at have flere pensionister – både alders- og førtids-pensionister. Der er desuden lidt flere kontanthjælpsmodtagere, men disse udgør kun 4 pct. af husstandene. Der er 6 pct. studerende, men dette er væsentligt færre end landstallene.

I undersøgelsen er set på til- og fraflyttende husstande, som flytter mere end 50 km, dvs. som ikke bare flytter rundt i nærområdet. Dataanalysen viser, at ca. 5.500 sådanne husstande flyttede til yderområderne i 2002, og at de tilflyttende familier havde en noget anderledes sammensætning end både fraflytterne og end alle andre flyttende husstande over mere end 50 km. Men samtidigt var der ca. 6.700 husstande som flyttede væk for yderområderne, altså et flytteunderskud på små 1.200 husstande på et år, svarende til 2,3 pct. af alle husstande i områderne. Underskuddet målt i personer er ikke helt så stor, da tilflytterhusstandene er større end fraflytterne, fordi der er relativt flere unge enlige blandt fraflytterne og flere familier med børn blandt tilflytterne.

Nettofraflytningen er størst fra de bymæssige områder, mens landområder og landsbyer har mere ligevægt i flytningerne ud og ind af områderne. Her er der ikke taget højde for de interne flytninger i områderne, hvor en flytning fra land til by kan affolke landområderne.

Bortset fra unge par og enlige under 30 år, så har yderområderne et flytteoverskud af alle andre familietyper. Yderområderne tiltrækker således en del børnefamilier. 22 pct. af tilflytterne er familier med børn. Det er flere end blandt alle flyttende husstande over mere end 50 km. Og der er et flytteoverskud af børnefamilier. Det er især familier med små børn. Midaldrende (30-60 år) uden børn udgør 23 pct. af tilflytterne og de ældre over 60 år 8 pct.

Der er færre blandt tilflytterne, der har en videregående uddannelse (10 pct.) end hvad gælder for alle flyttende over 50 km. Men da fraflytterne har en endnu lavere andel (6 pct.), er der rent faktisk et flytteoverskud af højtuddannede til yderområderne. Derimod er der et flytteunderskud vedrørende

de mellemlange uddannelser, og også for alle de øvrige uddannelsesgrupper. 38 pct. af tilflytterne har en erhvervsuddannelse, hvilket er flere end blandt alle flyttende.

Næsten halvdelen af tilflytterne til yderområderne flytter ret hurtigt igen, og næsten hver fjerde har forladt bosætningskommunen igen i det efterfølgende år.

Årsager til vandringer til og fra yderområder

Der findes mange internationale undersøgelser, som beskæftiger sig med årsager til vandringer til og fra yderområder. I flere af disse undersøgelser peges på, at urbaniseringsfaser er centrale for forståelsen af flyttebevægelser og migration, hvor udviklingen i Danmark i lighed med andre dele af Vesteuropa og USA kan anskues i perspektiv af urbaniseringsfaser (Boyle & Halfacree: 1998; Chesire: 1995 og Kontuly, 1998). Der er forskelle i definitioner, tidsforløb og forklaringer, men i Danmark var perioden indtil slutningen af 1960'erne karakteriseret af centralisering, mens perioden indtil slutningen af 1980'erne var kendetegnet ved decentralisering (Christoffersen, 2003; Illeris, 1988; Madsen & Andersen, 2003 og Nielsen, 2000). Starten af 1990'erne markerede en ny centralisering, hvor udvikling og vækst i vidensbaserede erhverv koncentrerer sig i og omkring hovedstaden og landets øvrige større byer. Resultatet kan beskrives som et stort sammenhængende bylandskab svarende til den urbaniseringsfase, der betegnes som 'metropolisering' (Andersen & Andersen: 2004 og Ascher: 2002), og hvor der samtidig har været befolkningstilbagegang i de dele af landet, som ligger uden for vækstområderne. Dette billede er dog ikke entydigt, idet der i nogle lande også sker vandringer til yderområder såkaldt 'counter-urban migration'.

Afsnittet her sammenfatter forklaringer på flytning til yderområder. Sidst i afsnittet præsenteres desuden besvarelser fra tilflytterne, som har deltaget i vores survey og som beskriver baggrunden for deres flytning.

Forklaringer på bosætning

Traditionelt har der i undersøgelser over flyttebevægelser været fokus på økonomiske forhold som årsag og forklaring, men der er efterhånden øget forståelse for, at det er nødvendigt at have en bredere tilgang, hvor der tages højde for en lang række forhold bl.a. tilflytternes baggrund og forventninger, som fremhævet af bl.a. Halfacree & Boyle (1998), Nørgaard (2010) og Wiborg (2004). Derudover fremhæver Ni Laoire (2007) & Van der Ziel (2003), at vandringer til og udvikling af landområder skal ses som resultat af sammenhængende processer, hvor nye tilflyttere uden forudgående kendskab kommer til, andre vender tilbage såvel som i kraft af sommerhusopkøb og ferieophold.

I en europæisk sammenhæng peges der på en udbredt interesse for, men ofte idylliseret forestilling om, at bo på landet. Flere danske undersøgelser (Byforum, 2001 og Kristensen & Skifter Andersen, 2009), viser at der også i Danmark er en udbredt opfattelse af, at det er attraktivt at bo på landet, om end kun en mindre andel i praksis vælger at flytte og bosætte sig. I relation til den faktiske bosætning understreger Berry (2000) og McGranahan (1999), at der er en øget søgning til områder der indeholder særlige kvaliteter i form af rekreative og naturmæssige forhold, mens områder som ikke har særlige kvaliteter fortsat har befolkningsmæssige tilbagegang. Knop & Jobes (1999) peger på, at tilflytterne til de attraktive områder har forventning til at bosætningen skal indfri ønsket om landsbyidyllen samtidig med en forventning til et serviceniveau på højde med fraflytningsområdet, som ofte er storbyerne. Knop & Jobes (1999) viste desuden, at tilflytterne hurtigt forlod bosætningsområdet, når virkeligheden ikke levede op til forventningerne.

Formålet med dette afsnit er at sammenfatte årsager til vandring til og fra yderområder for derved bl.a. at kunne forholde sig realistisk til muligheden for at tiltrække tilflyttere. På baggrund af internationale undersøgelser peger Skifter Andersen (2009) på følgende årsager til flyttebevægelser i yderområder:

1. Uddannelse
2. Karriere og beskæftigelse
3. Tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet
4. Ønsker om ændrede eller forbedrede boliger og omgivelser, eller for at ændre livsstil
5. Ønsker om billige boliger - den såkaldte 'income-transfer' hypotese
6. Ønsker om at vende tilbage til det sted, hvor man voksede op, eller til andre steder man er knyttet til.

Uddannelse

Valg af uddannelse er en af de vigtigste beslutninger i livet og er dermed en væsentlig årsag til migration. Den største mobilitet er fundet på tidspunkter, hvor uddannelse påbegyndes, og når den er færdig. Det må forventes, at migration i forbindelse med start af uddannelse går fra de mindre til de mere urbaniserede dele af landet, fordi uddannelsesinstitutioner primært er placeret her. Der er langt færre uddannelsescentre i mindre områder, de er for det meste på et lavere niveau og for det meste rettet mod den lokale ungdom. I Danmark har vi imidlertid højskoler placeret decentralt forskellige steder i landet, og unge går der ofte i et år lige efter endt grundskole bl.a. for at finde ud af, hvilken form for uddannelse de ønsker. Disse unge forbliver imidlertid sjældent i yderområderne bagefter. På den anden side kan migration i forbindelse med afslutning af uddannelse forventes i et vist omfang at gå tilbage mod yderområderne, idet nogle vender tilbage til deres oprindelsessted.

Karriere og beskæftigelse

En dansk undersøgelse af personer i alderen 20-59 år, der flyttede mellem kommunerne (Deding & Filges 2004) viste, at der i 44 procent af tilfældene skete et arbejdsskift i forbindelse med flytningen, og hvis partneren blev involveret var det 68 pct. Men kun 20 procent af de adspurgte anførte job grunde som den vigtigste årsag til flytningen. Det er derfor nærliggende at antage, at der i mange tilfælde tages en beslutning om at flytte til et andet sted først og derefter finder man undertiden et nyt job i nærheden af den nye bopæl.

Ifølge økonomisk teori (Tunali, 2002) må det forventes, at folk vil flytte fra regioner med lav beskæftigelse og lave lønninger til områder med høj økonomisk vækst, hvor udbuddet af job er større og lønningerne højere. Men højere leveomkostninger og dyrere boliger i vækst regioner kan ofte modvirke denne tendens. Det er især for folk med højere uddannelse og faglige kvalifikationer, at vækstregioner er attraktive. Disse grupper har større fordele ved jobskifte, og har også bedre råd til udgifterne til flytning (Böheim og Taylor 2002). Samtidig er det ofte vanskeligere for dem at finde specialiserede arbejdspladser i yderområderne. Manuelle arbejdere er derimod langt mindre tilbøjelige til at vandre. En undersøgelse i England (Fielding 1992) viste således, at ledere og veluddannede vandrer 50-90 pct. hyppigere end gennemsnittet, og at migration af manuelle arbejdere er på mere end halvdelen af gennemsnittet. En af grundene er, at arbejdspladser for manuel arbejdskraft er til rådighed i alle regioner. Selvstændige forretningsdrivende har også en mindre migration, ofte fordi deres virksomheder er baseret på lokale kontakter og netværk, som gør det vanskeligt at flytte til andre regioner (Green et. Al 1999). En svensk undersøgelse (Lindgreen 2003) viste, at der var selvstændige blandt flytninger til yderområder, men at de ofte var men-

nesker, som skiftede fra at være lønmodtager til at være selvstændige i forbindelse med flytningen, og at de ofte gjorde det, fordi de ikke kunne få beskæftigelse som lønmodtager.

Ved flytning til yderområder må det forventes, at job grunde vil være af mindre betydning end ved andre former for migration. Vi må forvente, at mennesker, som har lagt meget vægt på at gøre en karriere, vil være mindre tilbøjelige til at flytte til yderområderne, hvor jobmuligheder er begrænsede i forhold til de urbaniserede vækst regioner. Derfor vil personer med videregående uddannelse eller ledende stillinger være mindre tilbøjelige til at flytte til yderområderne. Disse flytninger kan ske som en følge af job ændringer, men i mange tilfælde må man forvente, at folk ændrer job, fordi de migrerer til yderområderne og ikke omvendt. Pendling er en løsning for folk, som ønsker at bo i landdistrikterne, uden at skifte job. En engelsk undersøgelse (Rouwendal & Meijer, 2001) har således vist stor vilje blandt husstande med arbejdspladser i byerne til at pendle for at få adgang til enfamiliehuse i grønne omgivelser på landet. Dette er endnu en grund til, hvorfor job ændringer er af en relativt mindre betydning for vandringer til yderområderne. En tidligere dansk undersøgelse (Ærø et. al. 2005) viste, at kun 8 pct. havde fået et nyt job i det yderområde, de flyttede til, og at yderligere 10 pct. havde fået et nyt job, men ikke i dette område.

Tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet

I forbindelse med pensionering kommer man i en situation, hvor man permanent er frigivet fra båndet til en arbejdsplads, og man kan frit vælge bopæl selv om barrierer for mobilitet er meget stærke blandt ældre mennesker. Dette er en situation, hvor vandring til yderområderne kan komme i betragtning (Lindgreen 2003), og hvor fordele og ulemper mellem forskellige steder at bo kan tages op til overvejelse. Stedstilknytning enten til bopælen eller til andre steder vil her være af stor betydning. Lindgreen's undersøgelse i Sverige viste, at nogle flyttede til yderområderne i forbindelse med pension, men antallet var forholdsvis lille. Det er især 'yngre' pensionister, der gør det. I den tidligere danske undersøgelse (Ærø et. al. 2005) var fire procent af flytningerne til yderområder pensionister, de fleste af dem enlige.

Ønsker om ændrede eller forbedrede boliger og nabolag, eller for at ændre livsstil

Boligmarkedet i de mere urbaniserede dele af landet - især i vækstområder - er under pres, hvilket resulterer i høje huspriser og boligmangel. I Danmark vedrører dette især det Storkøbenhavnske område. Dette gør det vanskeligt for middelklassen her at få sin mest foretrukne bolig - ejet enfamiliehus med have, der foretrakkes af 80 procent af befolkningen (Byforum 2001). De lavere priser i de mindre urbaniserede dele af landet kan føre til migration for at få et hus. Det må forventes, at folk i de fleste tilfælde vil foretrække at pendle til deres arbejde i byen, men nogle gange kan dette motiv både føre til flytning og skift af job. En tidligere kvalitativ dansk undersøgelse blandt flyttende til yderområder (Ærø et. al. 2005) viste, at dette motiv ofte blev kombineret med to andre motiver: at komme tættere på naturen og at få en ændret livsstil. Nogle af de flyttende ønskede at forlade et stressende liv i byen og forventede at flytte til en mere meningsfuld tilværelse i et tættere samfund med et mere omfattende sociale netværk. Men nogle af dem blev skuffet i deres forventninger til det sociale liv i det nye sted. Også svenske undersøgelser har vist, at 'counter-urban movers' ofte forsøger at opfylde et bestemt mål i livet, der hovedsageligt er boligrelateret (Lindgreen 2003).

Ønsker om billige boliger - den såkaldte 'income-transfer' hypotese

En i litteraturen ofte nævnt faktor til at forklare vandringer fra by til land (Lindgren 2003) er den såkaldte 'income-transfer' hypotese (Hugo og Bell

1998). Den indebærer, at mennesker, der permanent modtager offentlige overførselsindkomster, og dermed er uafhængige af arbejdsmarkedet, har incitament til at migrere til landdistrikter, hvor boligudgifterne er meget lavere. Personer med lave indkomster kan tillade sig et højere forbrug og boligforbrug ved at bo på landet frem for i byerne. Lindgrens egen undersøgelse i Sverige, støttede delvist denne hypotese ved at vise, at husstande med færre indtægter fra arbejde var mere tilbøjelige til at flytte væk fra byerne. Han henviser også til australske og amerikanske undersøgelser, der underbygger hypotesen.

Ønsker om at vende tilbage til det sted, hvor man voksede op

Den tidligere danske undersøgelse af flytninger til yderområder (Ærø et al. 2005) viste, at en betydelig andel af de flyttende var født i de områder, de flyttede til. Det var især yngre mennesker, som vendte tilbage efter endt uddannelse, men det kunne også være folk der forlader arbejdsmarkedet, eller for hvem der er sket en ændring i deres familiemæssige situation, fx skilsmisse. Det er også muligt, at mennesker i sådanne situationer vil flytte til andre steder, de kunne være knyttet til, fordi de fx har haft sommerhus eller har familie der.

Der kan altså være en række forskellige årsager til og forklaringer på flytninger til yderområder. I det efterfølgende afsnit gengives besvarelser om årsager til bosætning på landet for tilflytterne, som har deltaget i vores undersøgelse.

Baggrund for flytning og bosætningssted

Vores undersøgelse viser, at tilflytterne har flere sammenhængende forklaringer på, hvorfor de har valgt at bosætte sig i et yderområde. Som det ses af Tabel 14 har tilflytterne haft mulighed for at give flere svar på, hvorfor de har bosat sig på landet, men det er tydeligt at naturen og det at bo i grønne og trygge omgivelser er meget afgørende. Dernæst har flere ønsket at nedbringe deres boligudgift såvel som ønsket at bo i nærheden af familie og/eller venner.

Dette er sammenfaldende med resultater af både danske og udenlandske undersøgelser (Ni Laoire, 2007, Stockdale et al., 2000 og Van der Ziel, 2003), hvor forestillinger om landområder som trygge, behagelige og idylliske, spiller en afgørende rolle for bosætningen.

Tabel 14. Tilflytterne årsager til at bosætte sig på landet (flere svar mulige).

	Meget vigtigt	Mindre vigtigt	Ikke vigtigt
For at bo i grønne omgivelser	71,8	15,5	12,7
For at bo i trygge omgivelser	52,5	26,3	21,3
For at få en lavere husleje/boligudgift	32,9	26,7	40,4
For at bo i nærheden af familie og/eller venner	27,5	20,5	52,0
For at få en større bolig	26,5	22,2	51,3
I forbindelse med pensionering	24,6	10,1	65,2
For at bo tæt på mit arbejde	21,5	15,3	63,2
For at få et større nabofællesskab	17,4	39,3	43,4
For at flytte tilbage, hvor jeg eller min partner voksede op	15,5	12,0	72,6

Kilde: SBI survey med tilflyttere.

Vores undersøgelse og besvarelser fra tilflytterne viser, at ca. 1/3 kom fra en storby og at næsten halvdelen at storbyraflytterne bosatte sig i en landsby.

Samtidig viser baggrundsdata, at størstedelen af tilflytterne nemlig ca. 45 pct. bosatte sig i et landdistrikt, mens ca. 30 pct. bosatte sig i en landsby og ca. 25 pct. i en mindre by. Tabel 15 viser, at kun en mindre andel af tilflytterne svarer, at en meget vigtig baggrund for bosætning på landet var at de eller deres partner voksede op i området. Således angiver lidt over 15 pct. af tilflytterne, at det var meget vigtigt at flytte tilbage til eget eller partners opvækstområde, mens 27,5 pct. svarer, at en vigtig årsag til bosætningen var ønsket om at bo i nærheden af familie og/eller venner. Eftersom tilflytterne har angivet flere svar, kan der være sammenfald mellem de to nævnte grupper. Det vurderes derfor, at størstedelen af tilflytterne har begrænsede forudgående relationer til bosætningsområdet, hvilket må forventes at øge behovet for velkomst og integration.

En nyere dansk undersøgelse (Ærø et al. 2005) har identificeret tre typer af tilflyttere, som vælger at bosætte sig i yderområder. En gruppe er tilflyttere der vender tilbage til det sted, hvor de selv eller deres partner er vokset op. De vender tilbage efter et uddannelsesforløb eller i forbindelse med et jobskifte. Andre flytter tilbage, når de bliver skilt eller på anden måde kommer i en situation, hvor de får brug for familie og venner. Denne type af tilflyttere har et relativt godt kendskab til området, bliver nemt integreret og falder hurtigt til. En anden type tilflyttere, som Ærø et al. (2005) identificerer, er tilflyttere har omhyggeligt, efter mange overvejelser, valgt at flytte til et af de undersøgte områder. De er tilflyttere uden nævneværdige relationer til hverken stedet eller dets beboere. Nogle beholder jobbet og pendler, mens andre finder arbejde i området. Denne type af tilflyttere har en drøm, de søger at realisere. På boligsiden handler drømmen om realisering af et boligprojekt, men også forventninger om et godt nærmiljø og et ønske om nye sociale relationer indgår i drømmen. De bygger på en forestilling om at man her - i modsætning til livet i de større byer - kan opnå en mere tryk tilværelse i et tættere og måske mere forpligtende fællesskab. Af disse grunde er denne type tilflyttere afhængige af lokalsamfundet - både i form af inddragelse og accept. En tredje type af tilflyttere beskrives som dem der søger områdernes bolig- og naturmæssige herligheder, men som ikke er afhængige af sociale relationer til beboerne på stedet. De er relativt uafhængige, fordi de bevarer deres sociale netværk, hvor de kommer fra. De pendler typisk ud af området, 'fjernarbejder' eller har forladt arbejdsmarkedet for at realisere en otiumtilværelse.

Vores undersøgelse har ikke haft tilstrækkeligt grundlag for at karakterisere tilflyttere som beskrevet ovenfor, men viser, at det især er ønsket om at bo i grønne og trygge omgivelser, som vægtes højest for bosætning på landet. Undersøgelsen viser også, at baggrunden for ca. 1/3 af tilflytterne er ønsket om lavere boligudgifter, mens ca. 1/4 flytter for at få en større bolig. Over 1/4 af tilflytterne angiver, at en meget vigtig årsag til, at de er flyttet, er for at bo i nærheden af familie og/eller venner. Vores undersøgelse bekræfter grundlæggende resultaterne fra Ærø et al. (2005) nemlig at nærhed til naturen, trygge omgivelser og forhold omkring boligen helt overvejende er det, der trækker folk til yderområderne, men også at nogle tilflyttere vender tilbage til deres opvækststed.

I spørgeskemaundersøgelsen var der, udover de svarmuligheder, som er angivet i tabel 14, også mulighed for at tilflytterne kunne beskrive flytteårsager. I disse beskrivelser uddybes ønsket om at bo i grønne og trygge omgivelser samt et grundlæggende ønske om at bo på landet. Flere tilflyttere begrundede desuden bosætningen med jobskift eller efterløn samt et ønske om ny bolig og f.eks. flytning til sommerhus. Nogle tilflyttere ønsker en større andre en mindre bolig. Enkelte tilflyttere beskriver, at de flyttede for at vende tilbage til egen eller partners fødeegn. Nogle tilflyttere gav udtryk for, at de

ønskede at prøve noget andet, mens andre begrundede bosætningen med et fravalg af bylivet eller pga. støj og forurening i fraflytningsområdet.

En ny dansk undersøgelse (Andersen, 2008) viser, at en væsentlig del af tilflytterne i yderområderne er personer på overførselsindkomster, hvis primære baggrund for bosætningen er billige boliger. Svendsen (2003) viser tilsvarende, at der i flere danske yderkommuner har været en stigende tilflytning af folk på overførselsindkomster.

Vores undersøgelse kan ikke direkte understøtte dette, men viser som nævnt ovenfor, at ca. 1/3 af tilflytterne angiver, at lavere boligudgift er en væsentlig baggrund for at bosætte sig på landet. Registerdata viser desuden, at mere end 1/3 af tilflytterne er på overførselsindkomster dog størstedelen i form af folkepension og i mindre grad førtidspension, kontanthjælp eller arbejdsløshedsunderstøttelse. Vores undersøgelse viser dog samtidig, at mere end 50 pct. af tilflytterne er i beskæftigelse og at langt flere end de fastboende, nemlig næsten 15 pct., har en videregående uddannelse.

Opsamling

I dette afsnit er redegjort for en række undersøgelser der beskæftiger sig med årsager til at bosætte sig på landet. I en europæisk sammenhæng peges der på en udbredt interesse for at bo på landet, som ofte baseret på en idylliseret forestilling om 'livet på landet'. Også i Danmark er der en udbredt opfattelse af, at det er attraktivt at bo på landet, om end kun en mindre andel i praksis vælger at flytte og bosætte sig.

Vores undersøgelse viser, at tilflytterne angiver flere forskellige årsager til at bosætte sig på landet, hvor de vigtigste er naturen og det at bo i grønne og trygge omgivelser, men også at flytningen er boligrelateret enten i form af ønske om større og/eller billigere bolig. En del af tilflytterne angiver desuden ønsket at bo i nærheden af familie og/eller venner for at være en vigtig årsag til bosætning på landet. Undersøgelsen viser, at flytning i forbindelse med job relaterede forhold eller pensionering, er mindre vigtigt for størstedelen af tilflytterne. Nogle tilflyttere beskriver, at de ønskede at prøve noget andet, mens andre begrundede bosætningen med et fravalg af bylivet eller pga. støj og forurening i fraflytningsområdet.

Undersøgelsen viser også, at en mindre del af tilflyttere svarer at de er flyttet tilbage, hvor de selv ellers deres partner voksede op. På baggrund af tilflytternes besvarelser om årsager til at flytte på landet såvel som oplysninger om tilflytterne tidligere bosætningsområde vurderes det, at tilflytterne kun i begrænset omfang har forudgående relationer til bosætningsområdet, hvilket må forventes at øge behovet for velkomst og integration.

Del 2: Survey med tilflyttere og fastboende

Forandring: hvordan fungerer hverdagen i yderområder

Livet på landet har ændret sig fra helt overvejende at være baseret på produktionserhverv og primært landbrug til at have andre, nye funktioner som turisme, rekreation, oplevelseserhverv samt bosætning. Disse forandringer giver bl.a. mulighed for tilflytning af personer uden tilknytning til landbruget og tilflytterne repræsenterer nye udviklingsmuligheder i kraft af deres bosætning (Marsden et al., 1990 og Stockdale, 2006). Internationale undersøgelser har gennem længere tid haft fokus på enkeltspørgsmål bl.a. hvordan tilflytning påvirker boligmarkedet (Gillian, 1987), beskæftigelse (Simmons, 1997) eller serviceudbud og aktiviteter i lokalområdet (Murdoch & Day, 1998).

Nyere undersøgelser, Findlay et al. (2000), Gmelch (1986), Ni Laoire (2007), Milbourne (2007) og Stockdale (2000 & 2006) har i stedet en bredere tilgang til at forstå de forandringer, som tilflytning og tilflyttere afstedkommer. Mens flere tidligere undersøgelser fremhævede de negative aspekter, viser nyere forskning, at tilflytning repræsenterer et udviklingspotentiale og at tilflyttere ofte skaber økonomisk udvikling og beskæftigelse. F.eks. viser Findlay et al. (2000), at tilflytterne ofte er selvstændige erhvervsdrivende og Kneafsey (2000) peger på, at tilflyttere har udviklet turisme i lokalområdet bl.a. ved etablering af kunstgallerier.

I dette afsnit af vores rapport lægges vægten på de funktionelle og fysiske forandringer, som tilflytning og bosætning giver anledning til. I den første del af afsnittet handler det om, hvordan hverdagen fungerer i forhold til indkøbsmuligheder, skole og børnepasning, læge- og hospitalshjælp samt offentlig transport og jobmuligheder. I afsnittet belyses, hvorvidt der er en sammenhæng mellem de beboere, som oplever serviceudbud som utilstrækkelige i forhold til eventuelle ønsker om at flytte. Dernæst spørges de fastboende om deres oplevelse af tilflytternes påvirkning af faciliteter og service i lokalområdet. I afsnittet vurderes desuden boligsituationen i forhold til omfang af tomme og forfaldne boliger.

Vores undersøgelse har også fokus på de sociale forandringer bl.a. hvordan de fastboende oplever tilflytternes påvirkning af yderområder, hvorvidt og hvilket omfang der er udviklet relationer mellem tilflyttere og fastboende mv. Disse spørgsmål diskuteres i afsnit 4: *Integration - relationer mellem fastboende og tilflyttere*.

Funktionelle forandringer i yderområderne

Der har gennem de seneste år været fokus på forringelser af service i yderområderne, hvor befolkningstilbagegang medfører, at skoler og daginstitutioner nedlægges, at dagligvarehandel forsvinder og offentlig transport forringes. Der er også fokus på mangel af praktiserende læger og sundhedspersonale herunder forringet service for beboerne, som desuden har lange afstande til hospitalshjælp. På denne baggrund er det væsentligt at undersøge beboernes oplevelse af, hvordan dagligdagen fungerer. I undersøgelsen er både tilflyttere og fastboende blevet spurgt om serviceudbud i lokalområdet, om afstande til forskellige former for service og faciliteter og hvorvidt afstan-

den udgør et problem. I sammenhæng med forringelser og nedskæringer, er det interessant at belyse tilflytternes betydning for yderområdernes fremtidige udvikling og i forhold til at opretholde servicetilbud, foreningsliv mv. Mens lange afstande til indkøb og servicetilbud kan være et problem i sig selv, har faciliteter i nærområdet også en social funktion som uformelt mødested og kontaktpunkt (Johansen, 2008), hvilket påvirker områdernes sammenhængskraft. Når f.eks. købmanden i lokalområdet lukker er det altså andet en muligheden for indkøb der går tabt.

Undersøgelsen viser, at der er stor enighed mellem fastboende og tilflyttere i vurderingen af, hvilke muligheder og tilbud, såvel som mangler der er i lokalområdet. Tabel 15 viser, at størstedelen af både tilflyttere og fastboende er tilfredse med indkøbsmuligheder, men også at knap 20 pct. mener, at indkøbsmulighederne er utilstrækkelige. Der er forskel mellem områdetyper, hvor det især er beboerne bosat i landdistrikterne, men også landsbyer, som oplever at indkøbsmulighederne er utilstrækkelige.

Tabel 15. Andele (pct.) af fastboende og tilflytterne som vurderer, hvorvidt service og faciliteter i lokalområdet er tilstrækkelig.

	Enig	Hverken enig eller uenig	Uenig	Ved ikke	Total
Der er gode indkøbsmuligheder i lokalområdet					
Tilflyttere	62,8	18,1	18,8	0,4	100
Fastboende	65,2	17,3	17,3	0,2	100
Der er tilstrækkelig mulighed for børnepasning i lokalområdet					
Tilflyttere	44,2	10,0	5,2	40,6	100
Fastboende	78,6	7,6	5,0	8,8	100
Der er tilstrækkelige skoletilbud i lokalområdet					
Tilflyttere	51,7	12,4	9,1	26,7	100
Fastboende	79,4	9,2	9,4	1,9	100
Mit behov i forhold til lægehjælp er dækket i lokalområdet					
Tilflyttere	64,5	15,7	16,4	3,4	100
Fastboende	77,2	11,3	11,3	0,2	100
Mit behov i forhold til hospitalshjælp er tilstrækkelig dækket					
Tilflyttere	38,8	22,0	31,6	7,7	100
Fastboende	47,6	22,5	27,9	1,9	100
Der er rimelige muligheder for offentlig transport					
Tilflyttere	34,2	24,3	35,6	6,0	100
Fastboende	39,7	20,4	37,1	2,8	100
Der er tilstrækkelige jobmuligheder i lokalområdet					
Tilflyttere	11,0	23,7	41,8	23,4	100
Fastboende	17,0	31,2	43,0	8,8	100

Kilde: SBI survey med tilflyttere og fastboende.

Undersøgelsen og tabellen viser, at der er stor forskel på de fastboende og tilflytternes oplevelse af børnepasning og skoletilbud i lokalområdet. Mens en stor del af de fastboende mener, at der er tilstrækkelige tilbud, angiver et meget mindre andel af tilflytterne, at børnepasning og skoletilbud i lokalområdet er tilstrækkelige. Dette skal ses i sammenhæng med, at mere en ¼ af tilflytterne svarer, at de ikke ved om skoletilbud og børnepasning er tilstrækkelig og er en afspejling af, at en stor del af tilflytterne er enlige eller par uden børn, som formentlig ikke har opmærksomhed på skoler og daginstitutioner. Selvom mange fastboende er ældre uden hjemmeboende børn, har de formentlig en oplevelse af skoler og daginstitutioner i lokalområdet som de, for en stor dels vedkommende, vurderer som tilstrækkelige. Der er i

spørgsmålet om børnepasning og skoletilbud forskel mellem områdetyper, hvor det især er beboerne bosat i landdistrikterne, men også landsbyer, som oplever at tilbud er utilstrækkelige.

I forhold til jobmuligheder er det tydeligt, at både tilflyttere og fastboende oplever dette som utilstrækkeligt. Også en stor del af beboerne i yderområderne nemlig mere end 1/3 oplever desuden, at den offentlige transport er utilstrækkelig. Her er der igen forskel mellem områdetyper, hvor især beboerne i landdistrikterne, nemlig 48 pct. af tilflytterne og 45 pct. af de fastboende, giver udtryk for, at mulighederne for offentlig transport er mangelfulde. På spørgsmålet om beskæftigelsesmuligheder svarer mellem 40 og 50 pct. af beboerne at jobmuligheder i lokalområdet er utilstrækkelige - i landsbyer og mindre byer primært de fastboende, mens det især er tilflyttere i landdistrikterne, som oplever dette.

Tabel 15 viser, at en stor andel af både tilflyttere og fastboende oplever, at deres behov for lægehjælp er dækket i lokalområdet, mens også at 20-30 pct. oplever lægehjælpen som utilstrækkelig. Endelig viser tabellen, at en meget stor andel nemlig omkring 1/3 af beboerne i yderområderne oplever, at hospitalshjælpen er utilstrækkelig. Her er det især beboerne i landdistrikterne, som svarer, at deres behov for hospitalshjælp ikke er tilstrækkeligt dækket, jf. tabel 19.

Afstande til service

Både tilflyttere og fastboende er blevet spurgt om, hvor lang afstand de har til indkøbsmuligheder. Undersøgelsen viser, at ca. halvdelen af indbyggerne bor mindre end 5 km fra gode indkøbsmuligheder, ca. 30 pct. bor indenfor en afstand af 10 km og at de resterende ca. 20 pct. har længere afstand end 10 km til indkøbsmuligheder.

Tabel 16. Andel (pct.) der angiver, hvad afstanden til service og faciliteter betyder.

	Afstanden betyder ikke noget	Afstanden besværlig-gør dagligdagen	Afstanden er et problem for mig	Total
Hvad betyder afstanden til indkøbsmuligheder for dig?				
Tilflyttere	77,0	20,5	2,6	100
Fastboende	84,6	13,6	1,8	100
Hvad betyder afstanden til børnepasningstilbud for dig?				
Tilflyttere	75,3	20,6	4,1	100
Fastboende	88,0	12,0	0,0	100
Hvad betyder afstanden til børnenes skole for dig?				
Tilflyttere	76,9	20,7	2,4	100
Fastboende	79,4	19,3	1,3	100
Hvad betyder afstanden til læge for dig?				
Tilflyttere	83,1	13,6	3,3	100
Fastboende	88,3	8,9	2,8	100
Hvad betyder afstanden til hospital for dig?				
Tilflyttere	62,4	18,6	19,0	100
Fastboende	67,6	19,6	12,8	100
Hvad betyder afstanden til arbejde/uddannelse for dig?				
Tilflyttere	69,4	25,5	5,1	100
Fastboende	80,0	19,0	1,0	100
Total	73,4	23,0	3,5	100

Kilde: SBI survey med tilflyttere og fastboende.

Som det ses af Tabel 16 angiver mere end 1/5 af tilflytterne, at afstanden til indkøb besværliggør hverdagen og for knap 3 pct. er afstanden et problem. Selvom afstanden til indkøb betyder mindre for fastboende, er der dog 1/5 som svarer, at det besværliggør hverdagen. I undersøgelsen er også spurgt til børnepasningstilbud, som mellem 75 og 80 pct. af beboerne ikke oplever som et problem. Dette skal dog ses i sammenhæng med, at mere end 70 pct. af de tilflyttere og fastboende, som har gennemført spørgeskemaundersøgelsen, idet de enten er enlige eller par uden børn, jf. Bilag 1.

Når man ser på de ca. 25 pct. af tilflytterne, som er *enlige eller par med børn*, svarer en stor andel, at afstanden til børnepasningstilbud besværliggør dagligdagen og for nogle er afstanden et problem. De fleste har børnepasningstilbud inden for en afstand af mindre end 5 km, mens 6-8 pct. har op til 10 km til børnepasning. Skoletilbud er ligesom børnepasning kun relevant for en mindre del nemlig ca. 1/3 af beboerne. For de tilflyttere og fastboende for hvem skoletilbud er relevant, har størstedelen nærmeste folkeskole i en afstand af mindre end 5 km fra deres bopæl, mens ca. 10 pct. har mellem op til 20 km til nærmeste folkeskole. For 20 pct. af beboerne besværliggør afstanden dagligdagen, mens afstanden er et problem for en lille andel af beboerne. Dette er aktuelt for øjeblikket, hvor lukning af mindre skoler herunder skoler i yderområderne er til diskussion.

Vores undersøgelse viser, at tilflytterne gennemgående oplever, at afstanden til service og faciliteter besværliggør dagligdagen, især i forhold til arbejde eller uddannelse, men også i forhold til skole og børnepasning. Forskelle mellem tilflyttere og fastboende i vurderingen af afstande til service og faciliteter kan forklares med divergerende oplevelser, holdninger og forventninger.

Generelt betyder afstande mindre for de fastboende mindre, hvilket formodentlig skyldes at de er vant til et begrænset serviceniveau og at eventuelle forringelser er sket over lang tid, mens forskellen opleves større for tilflyttere, som har været vant til bedre faciliteter og tilbud i deres tidligere bosætningsområde. Undersøgelsen viser nemlig, at kun ca. 1/3 af tilflytterne kom fra en landsby eller landdistrikt, mens de øvrige 2/3 fraflyttede en større by eller egentlig storby, hvorfor der vil være stor forskel for tilflytterne i forhold til serviceniveau.

Der er stor forskel i aldersfordelingen mellem tilflyttere og fastboende, hvor de ældre udgør en meget større andel for fastboende sammenlignet med tilflytterne. Her kunne man forvente, at afstanden til både læge og hospital ville være et større problem for de fastboende, men også her angiver tilflyttere i højere grad, at afstanden besværliggør dagligdagen eller er et egentligt problem. Undersøgelsen viser, at der er stor forskel mellem de beboere som bor i en mindre by, i en landsby eller i et landdistrikt. Dette beskrives i det efterfølgende afsnit.

Forskelle mellem områdetyper

Tabel 17 viser, at i forhold til lægehjælp er det især indbyggere i landsbyer og landdistrikter, som oplever at dette er utilstrækkelig i lokalområdet. Men også her er det i langt højere grad tilflytterne end de fastboende, som angiver, at deres behov for lægehjælp ikke er dækket i lokalområdet.

Tabel 17. Andel (pct.) der angiver hvorvidt, behov i forhold til lægehjælp er dækket i lokalområdet.

Områdetype		Enig	Hverken enig eller uenig	Uenig	Ved ikke	Total
Mindre by	Tilflyttere	70,9	11,3	13,8	4,0	100
	Fastboende	85,7	6,3	8,0	0,0	100
	Total	77,0	9,2	11,4	2,4	100
Landsby	Tilflyttere	58,6	21,3	17,1	3,0	100
	Fastboende	74,4	13,5	12,0	0,0	100
	Total	63,9	18,7	15,4	2,0	100
Landdistrikt	Tilflyttere	62,5	15,6	18,4	3,5	100
	Fastboende	74,8	12,5	12,5	3,0	100
	Total	67,6	14,3	15,9	2,2	100

Kilde: SBI survey med tilflyttere og fastboende.

Tabel 18 viser, at ca. 40 pct. af både tilflytterne og fastboende har læge i en afstand af mindre end 5 km fra deres bopæl og at omtrent samme andel har 5-10 km til egen læge, mens op til 25 pct. har mere end 10 km heraf nogle mere end 20 km. Tabel 16 viser, at for 14 pct. af tilflytterne og 9 pct. af fastboende besværliggør afstanden hverdagen, mens afstanden er et problem for ca. 3 pct. af både tilflyttere og fastboende.

Tabel 18. Andel (pct.) der angiver afstand til læge.

Afstand til læge	Mindre end 5 km	5-10 km	11-20 km	Mere end 20 km	Total
Tilflyttere	40,0	36,0	18,4	5,6	100
Fastboende	42,4	39,0	16,2	2,4	100
Total	40,9	37,2	17,5	4,4	100

Kilde: SBI survey med tilflyttere og fastboende.

Som det ses af Tabel 19 oplever mellem 25-35 pct. af både tilflyttere og fastboende, at hospitalshjælp er utilstrækkelig. Tilflytterne oplever i højere grad end de fastboende, at hospitalshjælp er mangelfuld, men tabellen viser også, at behovet for hospitalshjælp i mindre grad er dækket for indbyggerne i landdistrikter i sammenligning med landsbyer og mindre byer.

Tabel 19. Andel (pct.) der angiver, hvorvidt behov i forhold til hospitalshjælp er tilstrækkelig dækket.

Områdetype		Enig	Hverken enig eller uenig	Uenig	Ved ikke	Total
Mindre by	Tilflyttere	44,3	20,7	28,5	6,5	100
	Fastboende	48,3	25,0	25,6	1,1	100
	Total	46,0	22,5	27,3	4,3	100
Landsby	Tilflyttere	40,5	23,3	28,2	8,0	100
	Fastboende	51,1	25,6	22,6	0,8	100
	Total	44,1	24,1	26,3	5,6	100
Landdistrikt	Tilflyttere	34,8	21,9	35,5	7,8	100
	Fastboende	45,2	20,3	31,5	3,0	100
	Total	39,2	21,2	33,8	5,8	100

Kilde: SBI survey med tilflyttere og fastboende.

Det er især de indbyggere med lang afstand, som oplever hospitalshjælpen som utilstrækkelig. Knap 60 pct. angiver, at de har mellem 20-50 km og ca. 25 pct. har mere end 50 km kørsel til nærmeste hospital. Næsten 70 pct. af

alle indbyggerne i yderområderne har mere end 20 km til nærmeste hospital. Dette er et problem for 19 pct. af tilflytterne og 13 pct. af fastboende, mens 20 pct. af både tilflyttere og fastboende angiver, at afstanden besværliggør dagligdagen.

Udover lange og besværlige afstande til hospital oplever næsten 40 pct. at den offentlige transport er utilstrækkelig. Det gælder især beboerne i landdistrikterne, hvor næsten halvdelen giver udtryk for dette.

Mere end 40 pct. at både tilflyttere og fastboende giver udtryk for, at der ikke er tilstrækkelige jobmuligheder i lokalområdet, men som vist i tabel 16, er det især et problem for tilflytterne. Undersøgelsen viser også, at 7 pct. af tilflytterne bruger mere end 1 time hver vej til og fra arbejde, mens andelen for fastboende, som har lang pendlingsafstand er ca. 2,5 pct. og at det især er dem som har lang transporttid, som oplever, at jobmulighederne er utilstrækkelige i lokalområdet.

Lange afstande til indkøb og service som læge og hospital kan være årsag til at nogle beboere ønsker eller er nødsaget til at flytte f.eks. hvis de ikke har egen bil. Ældre er i højere grad end yngre mennesker immobile og bundet til deres bosætningsområde, hvorfor de i særlig grad er belastet af serviceforringelser (Hay, 1998). For mange af de ældre i landdistrikterne, mens også andre beboere f.eks. familier med større børn, kan nedskæringer i busdriften og begrænsede muligheder for transport være et problem som nødvendiggør flytning. Vi har derfor i det efterfølgende afsnit set på sammenhænge mellem serviceudbud og beboernes eventuelle flytteplaner.

Serviceudbud og flytteplaner

Når man ser nærmere på den del af beboerne, som oplever at afstanden til forskellige former for service og faciliteter besværliggør hverdagen hhv. udgør problem og sammenholder dette med, hvorvidt de ønsker at fraflytte, ses en tydelig sammenhæng. Mens ca. 1/5 af både tilflyttere og fastboende har planer om at fraflytte deres bosætningsområde, drejer det sig om helt op til 1/3 af de beboere, som oplever, at service og faciliteter er mangelfuld.

Det drejer sig om børnepasning, hvor mere end 1/3 af de tilflyttere som oplever at børnepasningstilbud er utilstrækkelig i lokalområdet, samtidig har planer om at flytte. Hvis man ser på den del af tilflytterne som har afstande til børnepasning på mellem 11-20km, drejer det sig om 40 pct. som ønsker at flytte. Andelen af fastboende som har flytteplaner pga. af utilstrækkelige børnepasningstilbud er lidt mindre, men stadig næsten 1/3 svarende til den andel, som ønsker at flytte på baggrund af lang afstand til børnepasning.

Som det ses af tabel 20 udgør andelen af tilflyttere som oplever, at service er utilstrækkelig og som samtidig har planer om at flytte en større andel end de fastboende både hvad angår børnepasning, skoletilbud, indkøbsmuligheder, læge- og hospitalshjælp, offentlig transport og jobmuligheder. Men også en stor del af de fastboende oplever at service er mangelfuld og har samtidig planer om at flytte.

Tabel 20. Andele der mener, at service hhv. indkøbsmuligheder, børnepasning, skoletilbud, lægehjælp, hospitalshjælp, offentlig transport og jobmuligheder er utilstrækkelig, og som har planer om at flytte.

		Ja, jeg har planer om at flytte til et andet område på landet	Ja, jeg vil gerne flytte til et byområde	Ja, jeg vil gerne flytte, men har ingen konkrete planer endnu	Nej, jeg ønsker ikke at flytte	Total
Indkøbsmuligheder	Tilflyttere	4,7	8,4	17,4	69,5	100
	Fastboende	1,9	3,7	23,4	71,0	100
Børnepasning	Tilflyttere	7,7	9,6	15,4	67,3	100
	Fastboende	0,0	0,0	28,1	71,9	100
Skoletilbud	Tilflyttere	4,3	5,4	14,1	76,1	100
	Fastboende	1,7	1,7	19,0	77,6	100
Lægehjælp	Tilflyttere	4,8	4,8	21,7	68,7	100
	Fastboende	2,9	1,4	22,9	72,9	100
Hospitalshjælp	Tilflyttere	2,5	5,7	19,8	72,0	100
	Fastboende	1,7	1,7	17,4	79,1	100
Offentlig transport	Tilflyttere	3,6	5,0	20,1	71,2	100
	Fastboende	0,4	3,1	18,8	77,7	100
Jobmuligheder	Tilflyttere	4,3	5,5	16,4	73,9	100
	Fastboende	1,9	1,9	15,8	80,4	100

Kilde: SBI survey med tilflyttere og fastboende.

Tabel 20 viser, at der er variation mellem forskellige former for service og tilflytternes hhv. fastboendes planer om at flytte. Tabellen viser også, at der er forskel på flytteplanerne, hvor de fastboende gerne vil flytte uden at have konkrete planer, mens tilflytterne i højere grad ønsker at flytte til et byområde eller et andet sted på landet.

Undersøgelsen viser, at det især er begrænsede indkøbs- og børnepasningsmuligheder og for tilflytterne også utilstrækkelige tilbud mht. lægehjælp, der er baggrund for ønsket om at flytte. Det drejer sig altså især om service og tilbud, som man har brug for i hverdagen. Til trods for, at beboerne i yderområderne oplever, at især hospitalshjælp er utilstrækkelig, så er det ikke dette, som er den væsentligste årsag til ønsket om fraflytning.

Tilflytternes påvirkning af livet i yderområder

En stor del af de ældre fastboende har formodentlig boet på landet hele deres liv og har på tæt hold oplevet de grundlæggende forandringer, som har præget yderområderne. I undersøgelsen er spurgt til de fastboendes oplevelse af, hvordan tilflytterne påvirker livet i yderområderne, idet tilflytning kan være en stor omvæltning og medføre megen forandring i områder, især hvor befolkningstætheden er lav. En undersøgelse Berry (2000) viser, at i nogle tilfælde har tilflytning fået et omfang, hvor antallet af tilflyttere overstiger de fastboende eller lokale, hvilket kan være overvældende. Samtidig bidrager

tilflytterne også positivt, idet de er grundlag for at opretholde service, indkøbsmuligheder, skoler og fritidstilbud i lokalområdet.

Vores undersøgelse viser, at langt de fleste fastboende oplever, at tilflytterne bidrager positivt til udviklingen af yderområderne. Som det ses i tabel 21 drejer det sig først og fremmest om, at tilflytterne bidrager til at opretholde lokale skoler og daginstitutioner, men også i forhold til at bevare et tilstrækkeligt befolkningsgrundlag for lokale sports- og fritidsaktiviteter samt dagligvareindkøb. Mere end 60 pct. af de fastboende svarer, at tilflytterne sikrer yderområdernes overlevelse og mere end halvdelen vurderer desuden, at tilflytterne skaber beskæftigelse i lokalområdet.

Tabel 21. Andel (pct.) af fastboende, som angiver hvordan tilflyttere bidrager i forhold til faciliteter, service mv. i yderområder (flere svar mulige).

	Enig	Hverken eller	Uenig	Ved ikke	Total
Tilflytterne sikrer yderområdernes overlevelse	61,2	24,2	4,4	10,1	100
Tilflyttere bidrager til, at der er tilstrækkelig kunder i forhold til lokale dagligvareforretninger	53,1	25,2	10,1	11,6	100
Tilflyttere bidrager til, at der er nok børn i de lokale skoler og daginstitutioner	70,4	16,6	4,7	8,3	100
Tilflyttere bidrager til, at der er nok deltagere til lokale sports- og fritidsaktiviteter	58,9	22,9	6,2	11,9	100
Tilflyttere skaber beskæftigelse (f.eks. dagligvare, børnepasning) i lokalområdet	51,4	27,2	7,3	14,2	100
Tilflyttere har ikke brug for at arbejde i lokalområdet	14,5	42,5	24,2	18,8	100
Tilflyttere tager job fra de fastboende	1,3	15,1	71,1	12,5	100

Kilde: SBI survey med fastboende.

Flere internationale undersøgelser bl.a. Findlay et al. (2000), Gmelch (1986), Ni Laoire (2007) og Stockdale (2000 & 2006) viser, at tilflytning ofte skaber beskæftigelse og nye jobs. Findlay et al. (2000) fremhæver, at tilflytning endog er den primære forklaring på forandring og fornyelse i forhold til beskæftigelse, men også i forhold til at understøtte lokale servicefunktioner og økonomisk udvikling. En undersøgelse (MacDonald, 1996), viser dog, at tilflytternes beskæftigelse primært er begrænset til eget job og således ikke genererer yderligere beskæftigelse og snarere er et spørgsmål om overlevelse.

Erfaringerne med tilflytternes påvirkning af lokale servicefunktioner og økonomisk udvikling er ikke entydige. Stockdale et al. (2000) og Bossuet (2006) viser således, at tilflyttere – såvel som fastboende - som arbejder udenfor bosætningsområdet ofte foretager deres dagligvare- og andre indkøb i nærhed til jobbet frem for i lokalområdet. Dette giver anledning til at spørge hvorvidt og hvordan tilflytterne bidrager ikke blot med bosætning, men også til at øge beskæftigelsen i yderområderne.

Som det ses af tabel 21, giver mange af de fastboende som har gennemført spørgeskemaundersøgelsen udtryk for, at tilflytterne skaber beskæftigelse og bidrager til opretholdelse af service, hvorimod de er usikre på, hvorvidt tilflytterne har brug for at arbejde i lokalområdet. Tabellen viser også, at ganske få fastboende mener, at tilflytterne tager job fra de fastboende. Den samlede vurdering er, at tilflytterne først og fremmest sikrer yderområdernes overlevelse og bl.a. herigennem generer økonomisk udvikling.

Tilflytternes og fastboendes livsstil og levevis

Som tidligere nævnt har nogle undersøgelser haft fokus på de negative aspekter i relation til tilflytning, mens nyere forskning i højere grad fremhæver det udviklingspotentiale som tilflytning repræsenterer. Milbourne (2007) fremhæver således, at tilflyttere i kraft af anderledes værdier og interesser bidrager til kulturel fornyelse og diversitet. Mens forskelle i livsstil og levevis kan inspirere gensidigt, er det også væsentligt, at beboerne har noget til fælles. I vores undersøgelse er både tilflyttere og fastboende blevet spurgt om forskelle i livsstil og hvorvidt tilflyttere og fastboende har noget til fælles.

Tabel 22 viser at ca. 35 pct. af tilflytterne og ca. 24 pct. af de fastboende svarer, at tilflytterne har en anden livsstil, men også at en stor del af både tilflyttere og fastboende svarer, at der ikke er forskel.

Tabel 22. Andel (pct.) af tilflyttere og fastboende, som svarer på forskelle i livsstil mv.

		Enig	Hverken eller	Uenig	Ved ikke	Total
Tilflyttere har en anden livsstil end de fastboende	Tilflyttere	34,9	38,1	13,7	13,4	100
	Fastboende	23,7	41,6	19,9	14,8	100
Tilflyttere har ikke noget til fælles med de fastboende	Tilflyttere	4,3	23,1	59,9	12,7	100
	Fastboende	5,4	29,8	54,8	9,9	100
Tilflyttere er sjældent hjemme, fordi de arbejder langt væk fra, hvor de bor	Tilflyttere	6,0	28,5	40,1	25,4	100
	Fastboende	9,4	36,0	34,1	20,5	100

Kilde: SBI survey med tilflyttere og fastboende.

Tabellen viser desuden, at knap 60 pct. af tilflytterne og ca. 55 pct. af de fastboende mener, at tilflyttere og fastboende har noget til fælles. Udover forskelle i livsstil og levemåde viser tabel 22 også, at hverken tilflyttere eller fastboende har et særlig godt kendskab til, hvorvidt tilflytterne arbejder langt væk fra hvor de bor.

De fastboende har udover de nævnte spørgsmål svaret på, hvorvidt tilflytterne klager over lugt- eller støjgener. Det mener mindre end 10 pct. er tilfældet. Internationale undersøgelser (Overbeek et al., 2007 og Steenbekkers et al., 2008) viser derimod at forskelle mellem tilflytteres og fastboendes forventninger og ønsker til livet på landet ofte er grundlag for konflikter, hvor lugt- og støjgener fra landbruget kolliderer med forventninger til frisk luft, ro og stilhed.

Fysiske forandringer i yderområderne

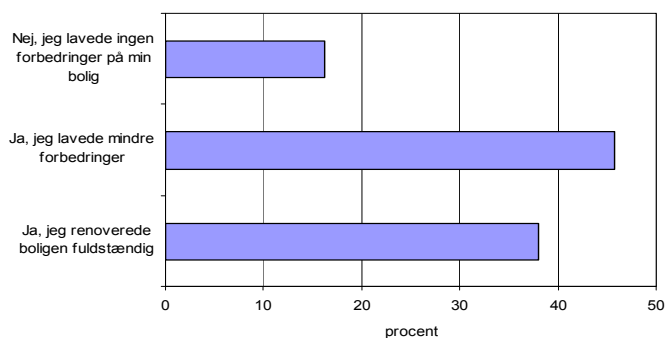
Flere internationale undersøgelser bl.a. Schmeink et al. (2001) og Simon (2004 & 2007) viser, at tilflyttere til landområder ofte er økonomisk ressourcestærke og forandrer boligerne og lokalområdet enten i form af omfattende renovering og/eller tilbygning til eksisterende boliger eller ved at nedrive eksisterende boliger og bygge i nye, 'ikke lokale' byggestile eller ved indhegning og opsætning af stakit. Disse undersøgelser viser, at dette giver anledning til konflikter mellem de fastboende og tilflytterne.

Med dette afsæt er der i spørgeskemaundersøgelsen spurgt til tilstand og vedligeholdelse af boligerne. I spørgsmålet om vedligeholdelse og forandring af boligerne er fastboende og tilflyttere enige om, at der ikke er nogen væsentlig forskel mellem de to grupper. Det samme gælder i forhold til at

fastholde den lokale byggestil, hvor der ikke er væsentlige forskelle mellem de fastboende og tilflytternes vurdering af egen og andres indsats. Ligesom i mange andre spørgsmål i surveyen, viser det sig også her, at en stor del af tilflytterne ikke er klar over, hvem som er tilflyttere hhv. fastboende. Dette kan være udtryk for begrænset kontakt og relationer i lokalområdet.

Udover spørgsmålet om istandsættelse og vedligeholdelse er tilflytterne blevet spurgt om egen boligs tilstand. Her viser undersøgelsen, at næsten 60 pct. siger, at boligen var i god stand, mens ca. 15 pct. siger at boligen var i dårlig stand. Tilflytterne er blevet spurgt om de lavede forbedringer på boligen og som det ses af Figur 2 renoverede næsten 40 pct. boligen fuldstændig, mens ca. 45 pct. lavede mindre forbedringer. Ca. 15 pct. lavede ingen forbedringer, hvilket primært skyldtes, at der var tale om en lejebolig.

Figur 2. Andele (pct.) af tilflyttere, som svarer om de lavede forbedringer på deres bolig.

Kilde: SBI survey med tilflyttere.

Vores undersøgelse viser, at tilflytterne bidrager til vedligeholdelse og istandsættelse af boligerne i yderområderne, idet en meget stor andel af tilflyttere enten renoverede boligen fuldstændig eller lavede mindre forbedringer. Internationale undersøgelser viser dog også, at tilflyttere gennem huskøb kan påvirke prisdannelsen således at fastboende begrænses i deres boligvalg eller udelukkes fra boligkøb (Clove & Thrift, 1990, Findlay et al, 2000, Shucksmith, 1990). Både dansk og international forskning (Higo & Belle, 1998 og Skifter Andersen, 2008) viser samtidig, at netop de lave boligpriser i yderområderne giver mulighed for lavindkomst grupper at fraflytte byerne og flytte på landet.

De fastboende er blevet spurgt om de mener, der er blevet bygget mange nye huse og hvorvidt boligpriserne er steget som følge af tilflytningen. Her viser spørgeskemaundersøgelsen, at ca. 20 pct. af de fastboende vurderer, at der er bygget mange nye huse, men mindre end 15 pct. mener, at boligpriserne er steget pga. tilflytningen. Det er især folkepensionister, som oplever at boligpriserne er steget som følge af tilflytningen. Hvis man ser på besvarelserne fra de beboere, som oplever prisstigninger og hvorvidt de har planer om at fraflytte, ses ingen væsentlig sammenhæng.

Omfang af tomme boliger og boliger i dårlig stand

Flere danske undersøgelser f.eks. Møller (2008) og Ærø & Gottschalk (2007) viser, at der er mange boliger i dårlig stand i yderområderne. Der er ikke klarhed over det præcise antal dårlige boliger, men det skønnes at være et minimum af 10.000 boliger. En stor del af boligerne er i så dårlig stand, at nedrivning er påkrævet, idet installationer i mange tilfælde er utidssvarende og hvor mange boliger desuden er sundhedsskadelige pga. fugt, skimmelsvamp og manglende isolering. Samtidig skæmmer de dårlige boliger de fysiske omgivelser og medvirker til et negativt omdømme bl.a. fordi de udlejes til kontanthjælpsmodtagere mv. (Skifter Andersen, 2008).

I efteråret 2009 udbød Indenrigs- og Socialministeriet midler til nedrivning af bygninger, som var i dårlig stand og primært beliggende i yderområderne. Samlet modtog 34 kommuner 150 mio. kr. og som ministeriet vurderer, rækker til nedrivning af ca. 1.000 huse.

På baggrund af boligsituationen i yderområderne er der i surveyen spurgt til tilstanden af boligerne i lokalområdet. Tabel 23 viser at mellem ca. 15-20 pct. af beboerne i yderområder vurderer, at der er mange dårlige boliger. Det er især tilflytterne, som svarer, at der er mange boliger i dårlig stand og at der i særlig grad er mange dårlige boliger i både landsbyerne og landdistrikter. Både tilflyttere og fastboende svarer, at boligerne i de mindre byer, ikke i så høj grad er i dårlig stand.

Tabel 23. Andele (pct.) af tilflyttere og fastboende, som svarer, om der er mange boliger, som er i dårlig stand fordelt på områdetyper.

		Enig	Hverken enig eller uenig	Uenig	Ved ikke	Total
Total	Tilflyttere	20,3	25,6	42,7	11,4	100
	Fastboende	14,6	25,1	55,1	5,2	100
Områdetype						
Mindre by	Tilflyttere	11,8	23,6	53,7	11,0	100
	Fastboende	8,6	27,4	59,4	4,6	100
Landsby	Tilflyttere	22,0	27,7	36,0	14,4	100
	Fastboende	16,5	14,3	63,9	5,3	100
Landdistrikt	Tilflyttere	23,0	25,8	41,5	9,6	100
	Fastboende	17,0	28,2	49,2	5,6	100

Kilde: SBI survey med tilflyttere og fastboende.

Beboerne i yderområder er også blevet spurgt, om der er mange tomme boliger i lokalområdet. Også på dette spørgsmål, er det især tilflytterne som vurderer, at dette er tilfældet, jf. Tabel 24.

Tabel 24. Andele (pct.) af tilflyttere og fastboende, som svarer, om der er mange tomme boliger fordelt på områdetyper.

		Enig	Hverken enig eller uenig	Uenig	Ved ikke	Total
Total	Tilflyttere	20,3	25,6	42,7	11,4	100
	Fastboende	14,6	25,1	55,1	5,2	100
Områdetype						
Mindre by	Tilflyttere	18,3	16,7	50,4	14,6	100
	Fastboende	10,2	19,3	62,5	8	100
Landsby	Tilflyttere	17,5	22,4	46,8	13,3	100
	Fastboende	12,1	25,8	59,1	3,0	100
Landdistrikt	Tilflyttere	22,3	21,8	43	12,9	100
	Fastboende	18,7	15,7	58,7	6,9	100

Kilde: SBI survey med tilflyttere og fastboende.

Som det ses i Tabel 24 drejer det sig både om de mindre byer og landsbyer, men især i landdistrikterne. Ca. 15 pct. af de fastboende oplever også, at der er mange tomme boliger generelt og i særlig grad i landdistrikterne, hvorimod problemet ikke vurderes at være så stort i landsbyer eller i de mindre byer.

Opsamling

Vores undersøgelse viser, at langt de fleste fastboende oplever, at tilflytterne bidrager positivt til udviklingen af yderområderne. Det drejer sig først og fremmest om, at tilflytterne bidrager til at opretholde lokale skoler og daginstitutioner, men også i forhold til at bevare et tilstrækkeligt befolkningsgrundlag for lokale sports- og fritidsaktiviteter samt dagligvareindkøb. Mere end 60 pct. af de fastboende svarer, at tilflytterne sikrer områdernes overlevelse og mere end halvdelen vurderer desuden, at tilflytterne skaber beskæftigelse i lokalområdet.

Undersøgelsen viser, at der er stor enighed mellem fastboende og tilflyttere i vurderingen af, hvilke muligheder og tilbud, såvel som mangler der er i lokalområdet. Således er størstedelen af både tilflyttere og fastboende tilfredse med indkøbsmuligheder, men også at knap 20 pct. mener, at indkøbsmulighederne er utilstrækkelige. Der er forskel mellem områdetyper, hvor det især er beboerne bosat i landdistrikterne, men også landsbyer, som oplever at indkøbsmulighederne er utilstrækkelige.

I forhold til jobmuligheder og offentlig transport er det tydeligt, at både tilflyttere og fastboende oplever dette som utilstrækkeligt. Mere end 1/3 af beboerne i yderområderne oplever, at den offentlige transport er utilstrækkelig. På spørgsmålet om beskæftigelsesmuligheder svarer mellem 40 og 50 pct. af beboerne og primært fastboende i landsbyer og mindre byer, at jobmuligheder i lokalområdet er utilstrækkelige, mens det især er tilflyttere i landdistrikterne, som oplever dette.

Tilflytterne mener i højere grad end de fastboende, at afstanden til service og faciliteter besværliggør dagligdagen, især i forhold til arbejde eller uddannelse, men også i forhold til skole, børnepasning og indkøb.

Når man ser nærmere på den del af beboerne, som oplever at afstanden til forskellige former for service og faciliteter besværliggør hverdagen hhv. udgør problem og sammenholder dette med, hvorvidt de ønsker at fraflytte, ses en tydelig sammenhæng. Mens ca. 1/5 af både tilflyttere og fastboende har planer om at fraflytte deres bosætningsområde, drejer det sig om helt op til 1/3 af de beboere, som oplever, at service og faciliteter er mangelfuld.

Undersøgelsen viser, at mellem ca. 15-20 pct. af beboerne i yderområder vurderer, at der er mange dårlige boliger. Det er især tilflytterne, som svarer, at der er mange boliger i dårlig stand og at der i særlig grad er mange dårlige boliger i både landsbyerne og landdistrikter. Vores undersøgelse viser, at tilflytterne bidrager til vedligeholdelse og istandsættelse af boligerne i yderområderne, idet en meget stor andel af tilflyttere enten renoverede boligen fuldstændig eller lavede mindre forbedringer.

I undersøgelsen er spurgt til om tilflytterne har en anden livsstil eller levevis end de fastboende. Hertil svarer ca. 35 pct. af tilflytterne og ca. 24 pct. af de fastboende, at tilflytterne har en anden livsstil, men også at en stor del af både tilflyttere og fastboende svarer, at der ikke er forskel. Besvarelserne viser desuden, at knap 60 pct. af tilflytterne og ca. 55 pct. af de fastboende mener, at tilflyttere og fastboende har noget til fælles, men også at en stor del oplever, at dette ikke er tilfældet. Dette viser, at der kan være en udfordring i at udvikle relationer i bosætningsområdet mellem tilflyttere og fastboende. Samtidig viser spørgeskemaundersøgelsen, at en stor del af tilflytterne ikke er klar over, hvem som er tilflyttere hhv. fastboende, hvilket også kan være udtryk for begrænset kontakt og relationer.

Integration: relationer mellem fastboende og tilflyttere

Flere udenlandske undersøgelser (Van der Vaart, 1999, Van der Ziel, 2003, Overbeek et al., 2007 og Salamon, 2003) viser, at baggrunden for at bosætte sig på landet ofte er begrundet i de fysiske omgivelser og herlighedsværdier, mens deltagelse i det sociale liv i bosætningsområdet har mindre betydning for tilflytterne. Disse undersøgelser viser også, at tilflytternes tilgang til at udvikle sociale relationer ofte strider mod de fastboendes idealer om sociale fællesskaber.

I en dansk sammenhæng er tilflytternes forventning om og ønsker til et socialt liv også forskellige. Ikke alle tilflyttere har behov eller mulighed for at udvikle kontakt til andre beboere. Nogle tilflyttere opretholder primært sociale relationer i deres tidligere bosætningsområde. Andre arbejder langt fra bosætningsområdet og har hverken tid eller mulighed for at udvikle kontakt til naboer eller andre beboere. Men nyere undersøgelser, Ærø et al. (2005) og Nørgaard (2010), viser også, at for langt de fleste tilflyttere, er der et ønske om at udvikle sociale relationer og blive integreret i bosætningsområdet. Nogle tilflyttere vender tilbage, til det sted hvor de voksede op, mens mange tilflyttere ikke har noget nært kendskab til bosætningsområdet og derfor ikke har forudgående kontakt til andre beboere. Mange tilflyttere er desuden flyttet lange afstande og i flere tilfælde fra storbyen til landet, hvorfor bosætning kan være en stor omvæltning bl.a. fordi det er svært at opretholde sociale relationer etableret forud for flytningen.

Kontakt til og samvær med naboer og andre i bosætningsområdet, har generelt betydning for, om tilflyttere kommer til at føle sig hjemme. Samtidig viser ovennævnte undersøgelser Ærø et al. (2005) og Nørgaard (2010) også, at mange tilflyttere savner at blive budt velkommen og oplever at det er svært at blive lukket ind i lokalområdet, og at det for langt de fleste tilflyttere har stor betydning at blive integreret i bosætningsområdet. En undersøgelse Berry (2000) viser, at tilflytternes integration har at gøre med både bosætningsstedet og de mennesker der bor der, såvel som med tilflytterne selv.

På baggrund af både danske og internationale undersøgelser, antager vi i undersøgelsen forventes det, at velkomst og integration er en væsentlig forudsætning i forhold til tilflytternes tilknytning til og følelse af at høre hjemme i bosætningsområdet. Integration og modtagelse af tilflytterne er søgt belyst ved at spørge til, hvorvidt naboer og andre beboere gjorde noget for at inddrage tilflyttere i lokalområdet. Dette er besvaret gennem spørgsmål til både tilflytterne selv, men også til de fastboende. Der er desuden spurgt til hvorvidt tilflyttere og fastboende er sammen, hvad de foretager sig og der er spurgt til deltagelse i forskellige former for forenings- og fritidsaktiviteter. Endelig er der i undersøgelsen spurgt om, hvorvidt tilflytterne føler de hører hjemme og er blevet en del af lokalområdet. Dette belyses i forhold til, om naboer eller andre beboere har gjort en indsats for at inddrage dem i lokalområdet. I spørgsmålet om relationer mellem tilflyttere og fastboende såvel som spørgsmålet om integration af tilflyttere ses på, hvorvidt der er forskelle i forhold til at bo i en mindre by, en landsby eller i et landdistrikt.

Velkomst og inddragelse i lokalområdet

Tilflytterne er blevet spurgt, om deres naboer eller andre beboere har søgt at inddrage dem i lokalområdet. Hertil svarer ca. 70 pct. af tilflytterne bekræftende, mens lidt over 20 pct. svarer, at de ikke har oplevet, at naboer eller andre har søgt at inddrage dem i lokalområdet. Der kan være forskellige måder at inddrage tilflytterne på. Her viser tabel 25, at mere end halvdelen af tilflytterne har oplevet at naboer kom og bød dem velkommen såvel som fortalte om lokale aktiviteter, mens ca. 1/3 blev inviteret hjem til naboer og ca. 20 pct. blev præsenteret for naboers venner.

Tabel 25. Andele (pct.) af tilflyttere, som svarer hvad deres naboer eller andre beboere i området gjorde for at inddrage dem i lokalområdet (flere svar mulige).

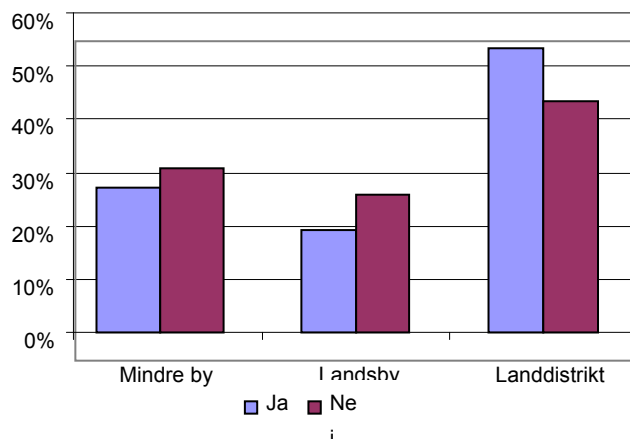
	Nej	Ja	Total
De kom og bød mig velkommen	48,2	51,8	100
De inviterede mig hjem på besøg	65,5	34,5	100
De præsenterede mig for deres venner	80,7	19,3	100
De fortalte mig om lokale aktiviteter	48,8	51,2	100
Andet (skriv gerne)	88,7	11,3	100

Kilde: SBI survey med tilflyttere.

Som det ses af tabellen er det muligt at give flere svar, hvorfor nogle tilflyttere har oplevet både at blive budt velkommen, inviteret hjem, præsenteret for venner mv. I spørgeskemaet var der mulighed for at tilflytterne kunne beskrive, hvad beboerne i området har gjort for at inddrage dem. Besvarelserne viser, at mange tilflyttere er blevet inviteret eller opfordret til at deltage i lokale aktiviteter og foreninger. Flere tilflyttere beskriver desuden, at de er blevet inviteret til og har deltaget i naboers private fester, mens andre har fået indflytterblomst el. lign. En enkelt tilflytter oplyser at blive tildelt en kontaktfamilie, mens andre beskriver at de ikke fik nogen form for velkomst eller modtagelse i lokalområdet.

I undersøgelsen er spurgt om de fastboendes egen indsats i forhold til at inddrage tilflyttere i lokalområdet. Mere end halvdelen af de fastboende svarer, at de har gjort en indsats, men der er store forskelle i forhold til bosætningsområde.

Figur 3. Andele (pct.) af fastboende som har gjort noget for at inddrage tilflyttere i deres lokalområde

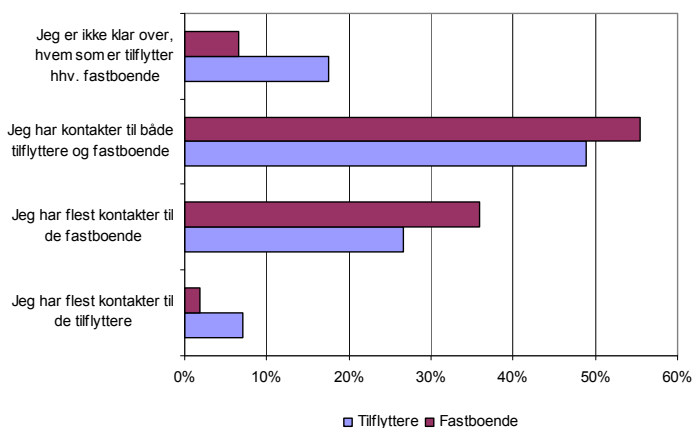
Kilde: SBI survey med fastboende.

Som vist i Figur 3 er der flere fastboende i landdistrikterne, som gør en indsats for at inddrage tilflytterne, mens langt færre gør noget i både de mindre byer og i landsbyerne. Således gør 55 pct. af de fastboende i landdistrikter-

ne en indsats for at inddrage tilflytterne i lokalområdet, hvorimod andelen i landsbyer kun er 20 pct. De fastboende som har gjort en indsats for at inddrage tilflytterne, svarer at de har budt velkommen, taget tilflytterne med til lokale aktiviteter såvel som inviteret hjem på besøg. I spørgeskemaet var der mulighed for, at de fastboende kunne beskrive, hvad de havde gjort for at inddrage tilflyttere og besvarelserne viser, at mange af de fastboende har budt tilflytterne velkommen med en blomst. Af de fastboende som ikke har gjort en indsats, begrundede ca. 20 pct. det med, at de ikke mente at tilflytterne havde brug for, at de gjorde noget og yderligere ca. 20 pct. at de ikke havde tid hhv. ikke havde lyst til at gøre noget. Besvarelserne viser desuden, at flere af de fastboende fravælger kontakt til tilflyttere, som beskrives som 'sociale tilfælde' eller peger på aldersforskel mellem fastboende og tilflyttere som forklaring på manglende indsats. Derudover beskriver flere fastboende, at de ikke har kendskab til, at der er kommet tilflyttere bl.a. fordi afstande er mellem husene store.

Undersøgelsen viser, at uanset om tilflytterne er blevet budt velkommen og søgt inddraget af lokalområdet, er der helt overvejende udviklet kontakt mellem tilflyttere og fastboende. Undersøgelsen viser dog også, at de fastboende i højere grad har kontakt til andre fastboende, især i de mindre byer, og at tilflytterne i højere grad har kontakt til andre tilflyttere. En undersøgelse viser (Hegarthy, 1994), at tilflyttere og fastboende ofte bevæger sig i adskilte verdener og primært kommer i kontakt med hinanden i relation til konflikter. Vores undersøgelse understøtter, at der kan være begrænset kontakt til naboer og andre i lokalområdet, eftersom mange og især tilflytterne ikke er klar over, hvem som er tilflytter hhv. fastboende. Figur 4 viser, at ca. 18 pct. af tilflytterne ikke er klar over, hvem som er tilflyttere hhv. fastboende.

Figur 4. Andele (pct.) af tilflyttere og fastboende, som svarer, om de mest omgås andre tilflyttere hhv. fastboende

Kilde: SBI survey med tilflyttere og fastboende.

Tabel 26 viser, at mere end halvdelen af tilflytterne kommer hjem til naboer og ca. 40 pct. af både tilflyttere og fastboende svarer, at de laver forskellige aktiviteter sammen med naboer og andre beboere i området. Tabellen viser desuden, at fastboende i højere grad svarer, at de mødes med naboer og kommer hjem til hinanden til kaffe, middag el. lign. Besvarelserne viser desuden, at ca. 1/3 af både tilflyttere og fastboende ses med naboer eller andre beboere i området 1-4 gange om ugen, mens ca. 15 pct. ses ca. 1 gang om måneden og yderligere 15 pct. ses mindre end fem gange om året. Både tilflyttere og fastboende, som bor i mindre byer ses oftere end dem som bor i landsbyer og landdistrikter.

Tabel 26. Andele (pct.) af tilflyttere og fastboende, som svarer, hvordan de er sammen med naboer og andre beboere i området (flere svar mulige)

	Tilflyttere	Fastboende
Vi kommer hjem til hinanden på besøg (kaffe, middag mv.)	53,0	63,1
Vi laver forskellige aktiviteter sammen (sport, forening, klub mv.)	39,6	40,0
Andet (skriv gerne)	37,0	24,3

Kilde: SBI survey med tilflyttere og fastboende.

I spørgeskemaundersøgelsen er spurgt til de sociale relationer i lokalområdet og hvorvidt man primært har sociale kontakter i lokalområdet og/eller andre steder end i lokalområdet. Som det ses af Tabel 27, har størstedelen af fastboende såvel som tilflyttere sociale relationer både i lokalområdet og andre steder. Besvarelserne viser også, at ca. 15 pct. af tilflytterne og især de tilflyttere som bor i landdistrikterne primært har sociale relationer andre steder end i lokalområdet. Der er desuden en del af tilflytterne (15 pct.) såvel som fastboende (7-8 pct.), som ikke har ret mange sociale kontakter. Tabellen viser, at der er forskel mellem de mindre byer, landsbyer og landdistrikter bl.a. at især tilflytterne i landsbyerne, men også i landdistrikterne ikke har ret mange sociale kontakter. For nogle vil forklaringen være, at man ikke ønsker sociale relationer i lokalområdet eller i højere grad har relationer udenfor bosætningsområdet. For andre kan den manglende kontakt være ufrivillig og bl.a. skyldes at det er svært at udvikle relationer til andre beboere i bosætningsområdet.

Tabel 27. Andele (pct.) af tilflyttere og fastboende, som svarer, hvordan fællesskabet og de sociale relationer er i lokalområdet fordelt på områdetype

Områdetype		Jeg har de fleste sociale kontakter i lokalområdet	Jeg har primært sociale kontakter andre steder end i lokalområdet	Jeg har sociale kontakter både i lokalområdet og andre steder	Jeg har generelt ikke ret mange lokale sociale kontakter	Total
Mindre by	Tilflyttere	17,5	11,8	57,7	13,0	100
	Fastboende	44,0	6,9	41,7	7,4	100
	Total	28,5	9,7	51,1	10,7	100
Landsby	Tilflyttere	10,6	13,3	57,8	18,3	100
	Fastboende	29,1	6,0	56,7	8,2	100
	Total	16,9	10,8	57,4	14,9	100
Landdistrikt	Tilflyttere	8,9	15,0	60,1	16,0	100
	Fastboende	18,7	9,8	64,6	6,9	100
	Total	13,0	12,9	62,0	12,2	100

Kilde: SBI survey med tilflyttere og fastboende.

I besvarelserne beskrives forskellige former for samvær og aktiviteter som tilflytterne og de fastboende deltager i. Både tilflytterne og de fastboende beskriver, at de hilser og snakker, når de mødes på vejen, hos købmanden, i forbindelse med børns leg, fællesspisning, deltagelse i lokale fester samt mærkedage. Flere beskriver at de gensidigt hjælper hinanden, deltager i foreningsarbejde samt lokale aktiviteter. De fastboende og især tilflytterne beskriver, at de ofte får en snak 'over hækken'. Andre beskriver, at de ikke er sammen med naboer grundet aldersforskel og mangel på fælles interesser, men også pga. stridigheder. Flere tilflyttere ønsker ikke kontakt eller oplever, at lokalområdet og dets beboere er sammenspist, hvorfor de ikke har kontakt har til naboer eller andre beboere i lokalområdet.

Deltagelse i foreningsaktiviteter

Flere undersøgelser viser, at foreningslivet og fælles aktiviteter f.eks. idrætsaktiviteter (Svendsen, 2003 og Møller, 2008) spiller en vigtig rolle i forhold til yderområdernes sociale liv og sammenhængskraft. På denne baggrund har vi i undersøgelsen spurgt til, om beboere deltager og/eller planlægger aktiviteter.

Tabel 28 viser, at der er flere fastboende end tilflyttere, som deltager i foreningsaktiviteter, aftenskole, sportsklub eller lignende i lokalområdet. Mens næsten 70 pct. af de fastboende deltager i foreningsaktiviteter el. lign. er det kun 55 pct. af tilflytterne, som deltager i aktiviteter.

Tabel 28. Andel (pct.) af tilflyttere og fastboende som angiver, om de deltager i foreningsaktiviteter, aftenskole, sportsklub eller lignende i lokalområdet

	Ja	Nej	Total
Tilflyttere	55,1	44,9	100
Fastboende	67,3	32,7	100
Total	59,7	40,3	100

Kilde: SBI survey med tilflyttere og fastboende.

Der er altså en ret stor gruppe af især tilflytterne, som ikke deltager i foreningsaktiviteter. Enkelte tilflyttere beskriver at blive afvist i kontakten med lokale foreninger og peger på store forskelle samt barrierer i forhold til sprog og kultur. Internationale undersøgelser (Shucksmith et al., 1996 og Findlay et al., 1999) viser, at mange tilflyttere afholder sig fra at deltage i lokale aktiviteter og foreninger fordi de bange for at virke påtrængende. Dette påvirker både muligheden for at opretholde lokale aktiviteter og sammenhængskraften og betyder samtidig, at tilflytterne isoleres. Tilflytternes manglende deltagelse og involvering i foreningsaktiviteter mv. kan dog også være udtryk for, at de er tidsmæssigt ophængt på grund af arbejde og familie f.eks. som småbørnsfamilie.

Undersøgelsen viser, at både tilflyttere og fastboende deltager i en bred vifte af fritidsaktiviteter som skak, golf, kor, jagt, spejder, kortspil, revy, hundetræning samt kirkelige aktiviteter og politisk foreningsarbejde. En stor del af beboerne varetager bestyrelsesarbejde såvel som frivilligt arbejde på f.eks. plejehjem. Som det ses af Tabel 29 er idræt den form for aktivitet, som flest både tilflyttere og fastboende deltager i. Tabellen viser desuden, at der er forskel på, hvilke fritidsaktiviteter tilflyttere og fastboende deltager i.

Tabel 29. Andel (pct.) af tilflyttere og fastboende som angiver type af fritidsaktiviteter de deltager i (flere svar mulige).

	Tilflyttere	Fastboende	Total
Jeg deltager i foreningsarbejde f.eks. lokalhistorie/kultur	20,6	29,4	23,9
Jeg deltager i arrangementer i forsamlingshus	15,3	20,6	17,3
Jeg deltager i aftenskoleaktiviteter	9,2	9,9	9,5
Jeg deltager i idrætsaktiviteter	25,8	31,9	28,1
Jeg deltager i aktiviteter i relation til mine børns skole/daginstitution	10,3	11,2	10,6
Andet (skriv gerne)	11,6	13,1	12,2

Kilde: SBI survey med tilflyttere og fastboende.

Som det ses i Tabel 29 deltager de fastboende i højere grad end tilflyttere i foreningsarbejde og arrangementer i forsamlingshus. Besvarelserne viser, at

mere end halvdelen af de tilflyttere og fastboende som deltager i fritidsaktiviteter, er med 1-4 gange om ugen, mens ca. 1/5 kun deltager 2-3 gange om måneden. Yderligere ca. 1/5 deltager ca. en gang om måneden eller mindre, mens kun en lille andel nemlig 3 pct. deltager mere end 4 gange om ugen. For tilflytternes vedkommende er det som nævnt kun 55 pct., som deltager i foreningsaktiviteter, hvor der er mulighed for at mødes med og udvikle relationer med andre i lokalområdet. Hvis man sammenholder dette med hyppigheden af aktiviteterne, er det kun ca. ¼ af tilflytterne, som ugentligt deltager i fritidsaktiviteter, mens andelen er lidt højere for de fastboende. Mens deltagelse i fritidsaktiviteter er en vej til at mødes med andre beboere i lokalområdet og herigennem udvikle tilknytning til bosætningsområdet, spiller andre former for samvær også en vigtig rolle.

Tilflytternes svar på hvad der har haft betydning for at blive en del af lokalområdet viser, at mange selv har været åbne og imødekomende og har interesseret sig for og ønsket at blive en del af lokalområdet. Flere tilflyttere nævner dagpleje og skoler, men også købmand, bibliotek mv. som vigtige for mødet med andre beboere og i forhold til at blive en del af lokalområdet. De jævnlige, uforpligtende, men kontaktstærkende møder nævnes som vigtige for tilknytningen til bosætningsstedet.

Tilknytning til bosætningsområdet

Det er ikke kun tilflytterne, men også de fastboende, som er blevet spurgt om de føler, at de hører hjemme i lokalområdet. Besvarelsene er vist i tabel 30, hvor det ses at langt de fleste fastboende – men ikke alle – føler sig hjemme.

Tabel 30. Andele (pct.) af tilflyttere og fastboende som svarer, om de føler de hører hjemme i lokalområdet fordelt på områdetyper.

		Ja	Nej	Det ved jeg ikke	Total
Tilflytterne		83,6	12,9	3,5	100
Fastboende		94,8	4,1	1,1	100
<i>Områdetype</i>					
Mindre by	Tilflytterne	87,8	9,8	2,4	100
	Fastboende	96,0	2,3	1,7	100
Landsby	Tilflytterne	79,9	14,8	5,3	100
	Fastboende	97,8	1,5	0,7	100
Landdistrikt	Tilflytterne	85,4	11,3	3,3	100
	Fastboende	93,4	5,6	1,0	100

Kilde: SBI survey med tilflyttere og fastboende.

Tabellen viser også, at det er i landdistrikterne, at der er flest fastboende, som ikke føler sig hjemme. Det kan have at gøre med, at det især er landdistrikterne, hvor forandringer med ændringer i landbruget, fysisk forfald og service forringelser gør sig gældende. Tabellen viser – ikke overraskende – at tilflytterne i mindre grad end de fastboende føler sig hjemme. Det er imidlertid overraskende, at det især er tilflytterne bosat i landsbyerne, som ikke føler sig hjemme.

Undersøgelsen og tabel 30 viser, at knap 84 pct. af tilflytterne føler sig hjemme i lokalområdet. Det er dog en mindre andel af tilflytterne nemlig 69 pct., som syntes det var nemt at blive en del af lokalområdet, mens 18 pct. synes det er svært og at 13 pct. ikke ønskede at blive en del af området.

Tabel 31. Andele (pct.) af tilflyttere og fastboende som svarer, om de er blevet en del af lokalområde

Det er svært for mig at blive en del af området	18,0
Det er nemt for mig at blive en del af området	69,0
Jeg er ikke interesseret i at blive en del af området	13,0
Total	100

En af grundene til, at der i undersøgelsen er spurgt til om især tilflytterne føler de er blevet en del af lokalområdet og om de føler sig hjemme er, at registerdata viser, at en stor del af tilflytterne flytter igen i løbet af et år og at en mulig årsag er, at de ikke er blevet en del af lokalområdet. Det har derfor i spørgeskemaundersøgelsen været et mål at finde frem til forklaringer på og indsats for at integrere tilflytterne. For at belyse dette er undersøgt, hvorvidt der er sammenhæng mellem naboernes indsats for at integrere tilflytterne og tilflytternes oplevelse af at være blevet en del af lokalområdet og føle sig hjemme. Tabellerne 32-34 viser disse sammenhænge.

Tabel 32 viser et stort sammenfald mellem de tilflyttere, som synes det er svært at blive en del af området og som svarer, at hverken naboer eller andre beboere i området har søgt at inddrage dem i lokalområdet. Det drejer sig om ca. 45 pct. af de tilflyttere, som har svært ved at blive en del af lokalområdet. Tabellen viser desuden, at 10 pct. af tilflytterne, som er søgt inddraget af naboer til trods for dette oplever at det er svært at blive en del af lokalområdet. Omvendt viser tabellen, at ca. 1/3 af tilflytterne som ikke er søgt inddraget alligevel oplever, at det var nemt for dem at blive en del af lokalområdet. Endelig viser tabellen, at 13 pct. ikke ønsker at blive en del af området.

Tabel 32. Andele af tilflytterne (pct.) der angiver om naboer har søgt at inddrage dem i lokalområdet og hvorvidt de føler, de er blevet en del af lokalområdet

		Det er svært for mig at blive en del af området	Det er nemt for mig at blive en del af området	Jeg er ikke interesseret i at blive en del af området	Total
Har dine naboer eller andre beboere i området søgt at inddrage dig i lokalområdet?	Ja	10,0	82,5	7,5	100
	Nej	45,7	29,7	24,7	100
	Det ved jeg ikke	13,9	55,7	30,4	100
	Total	18,1	68,9	13,0	100

Kilde: SBI survey med tilflyttere.

Tabel 33 viser, at ca. 85 pct. af tilflytterne i nogen eller i høj grad føler sig hjemme, mens ca. 15 pct. ikke rigtig eller slet ikke føler sig hjemme. Tabellen viser desuden en sammenhæng mellem tilflytternes følelse af at høre hjemme og hvorvidt de er søgt inddraget af andre beboere. Omkring 1/3 af tilflyttere som ikke føler de hører hjemme i lokalområdet, oplever at de ikke er søgt inddraget i lokalområdet. Omvendt svarer ca. 60 pct. af tilflytterne, at de føler sig hjemme selvom de ikke er søgt inddraget i lokalområdet, men også at ca. 7 pct. som var søgt inddraget og alligevel ikke føler, at de hører hjemme.

Tabel 33. Andele af tilflytterne (pct.) der angiver om naboer har søgt at inddrage dem i lokalområdet og hvorvidt de føler, de hører hjemme i lokalområdet

		Ja, i høj grad	Ja, i nogen grad	Nej, ikke rigtig	Nej, slet ikke	Det ved jeg ikke	Total
Har dine naboer eller andre beboere i området søgt at inddrage dig i lokalområdet?	Ja	47,7	43,7	6,0	0,8	1,7	100
	Nej	18,3	42,9	22,4	10,0	6,4	100
	Det ved jeg ikke	35,4	39,2	12,7	1,3	11,4	100
	Total	40,3	43,2	10,1	2,9	3,5	100

Kilde: SBI survey med tilflyttere.

Tabel 34 viser forskelle mellem tilflyttere der bor i en mindre by, i en landsby eller et landdistrikt i forhold til deres oplevelse af at være blevet en del af lokalområdet og i sammenhæng med andre beboeres indsats for at inddrage dem. Her ses, at ca. 1/3 af de tilflyttere som ikke føler sig hjemme ikke er søgt inddraget i lokalområdet. Tabellen viser desuden, at andelen, der ikke føler sig hjemme er større i landsbyerne end i de mindre byer og landdistrikter.

Tabel 34. Andele af tilflytterne (pct.) der angiver om naboer har søgt at inddrage dem i lokalområdet og hvorvidt de føler, de er blevet en del af lokalområdet i forhold til forskellige områdetyper.

		Føler du at du hører hjemme i lokalområdet?			
Har dine naboer eller andre beboere i området søgt at inddrage dig i lokalområdet?		Ja	Nej	Det ved jeg ikke	Total
Ja		91,4	6,9	1,7	100
Nej		61,5	32,1	6,4	100
Det ved jeg ikke		74,7	13,9	11,4	100
<i>Områdetype</i>					
Mindre by	Ja	95,9	3,6	0,6	100
	Nej	63,8	27,6	8,6	100
	Det ved jeg ikke	89,5	10,5	0,0	100
Landsby	Ja	88,3	9,1	2,5	100
	Nej	60,0	36,0	4,0	100
	Det ved jeg ikke	42,9	14,2	42,9	100
Landdistrikt	Ja	91,5	7,5	1,0	100
	Nej	64,8	27,3	7,9	100
	Det ved jeg ikke	83,9	6,5	9,7	100

Kilde: SBI survey med tilflyttere.

Der kan være mange forskellige årsager til, at man ikke føler sig hjemme i sit bosætningsområde. Internationale undersøgelser peger på forskellige forhold, som kan være problematiske i relation til udvikling af sociale fællesskaber på landet (Jones, 1999, Simon et al., 2007 og Ni Laoire, 2007). Her peges på de uskrrevne regler og normer, der eksisterer blandt den fastboende lokalbefolkning og på inklusions- og eksklusionsprocesser som bl.a. er betinget af, hvorvidt tilflytterne afkoder, forstår og accepterer sådanne implícite regler og normer.

Lokal modtand eller uvilje i forhold til tilflyttere kan også være betinget af en forestilling om, at tilflytterne har andre værdier og måder at gøre tingene på og at de grundlæggende ønsker at forandre og overtage. Dette kan have baggrund i tidligere erfaringer, men kan også være en uberettiget forestilling

om, hvem tilflytterne er og hvad de ønsker. En hollandsk undersøgelse (Simon et al, 2007) viser desuden, at tilflyttere som føler sig integreret i lokalområdet til trods for at have boet lang tid i bosætningsområdet stadig føler sig som en fremmed.

Vores undersøgelse viser, at især tilflytterne som har bosat sig i landsbyer ikke føler sig hjemme. En af årsagerne kan være, at forestillingen om at bo på landet ikke svarer til virkeligheden. Baggrundsdata for tilflytterne viser, at ca. 1/3 er flyttet fra en storby og mere end 1/5 fra mellemstore byer, for hvem det kan være en stor omvæltning at bosætte sig på landet. Flere undersøgelser viser, at forestillingen om livet på landet og især det at bo i en landsby er forbundet med forventninger til fællesskab og sociale aktiviteter.

Vores undersøgelse viser, at forventningerne ikke bliver indfriet for en gruppe af tilflytterne. Samtidig kan der være forhold i hverdagen, som kan opleves som besværlige og belastende som f.eks. lange afstande og begrænsede tilbud. Disse forhold kan tilsammen være årsag til, at nogle af tilflytterne ønsker at flytte væk igen.

Tilflyttere som ønsker at flytte

Registerdata viser, at en stor del af tilflytterne flytter væk igen. Data fra 2002 viser, således at 1/4 af tilflytterne er flyttet igen inden for et år, men også at der er forskel mellem yderområder, hvor især Nord- og Vestjylland, Tønder og Norddjurs kommuner har størst fraflytning.

Selvom en del af fraflytterne er unge, som har bosat sig f.eks. i forbindelse med højskoleophold og derfor fraflytter efter kort tid, peger den store andel af fraflyttere på, at der kan være andre årsager til at tilflytterne vælger at flytte væk igen. Registerdata viser, at det især er de ældre enlige og par som forbliver i deres nye bosætningsområde, mens især unge enlige under 30 år (29 pct.) og par under 30 år (32 pct.), mens også en stor del af småbørnsfamilier (24 pct.) såvel som storbørnsfamilier (20 pct.), som vælger at fraflytte.

Vores undersøgelse viser, at en del af tilflytterne overvejer og har et ønske om at flytte. Flere af tilflytterne oplever, at lokalsamfundet er lukket og at det er svært at blive en del af lokalområdet. I spørgeskemaundersøgelsen er både tilflyttere og fastboende blevet spurgt om eventuelle flytteplaner. Tabel 35 viser besvarelserne og viser, hvorvidt beboerne har planer om at flytte fra nuværende bopæl.

Tabel 35. Andel af tilflyttere og fastboende (pct.) som svarer, hvorvidt de har planer om at flytte fra nuværende bopæl fordelt på områdetyper.

Områdetype		Har du planer om at flytte fra din nuværende bopæl?				Total
		Ja, jeg har planer om at flytte til et andet område på landet	Ja, jeg vil gerne flytte til et byområde	Ja, jeg vil gerne flytte, men har ingen konkrete planer endnu	Nej, jeg ønsker ikke at flytte	
Mindre by	Tilflyttere	4,9	3,7	11,4	80,1	100
	Fastboende	1,1	2,3	11,5	85,1	100
	Total	3,3	3,1	11,4	82,1	100
Landsby	Tilflyttere	4,9	3,8	13,3	78,0	100
	Fastboende	0,0	2,2	14,9	82,8	100
	Total	3,3	3,3	13,8	79,6	100
Landdistrikt	Tilflyttere	3,8	2,4	13,2	80,7	100
	Fastboende	1,6	3,0	15,5	79,9	100
	Total	2,9	2,6	14,1	80,4	100

Kilde: SBI survey med tilflyttere og fastboende.

Tabel 35 viser, at 78-85 pct. af både tilflyttere og fastboende ønsker at blive boende, mens resten gerne vil eller har planer om at flytte. Nogle ønsker at flytte til et andet område på landet, andre til et byområde. Tabellen viser også, at den største andel med flytteplaner gerne vil flytte uden at have konkrete planer endnu. Der er flere tilflyttere end fastboende, som ønsker at flytte til et andet område på landet, hvor flytningen blot kan skyldes et ønske om at flytte til en anden bolig, men altså stadig et ønske om at bo på landet.

Andelen af fastboende der ønsker at flytte til et byområde er større end den andel, som ønsker at flytte til et andet område på landet. Det kan bl.a. forklares med, at der er mange ældre bosat på landet og at de ønsker at flytte til en by med flere faciliteter. Dette understøttes af svar i spørgeskemaundersøgelsen, hvor flytteønsker og -årsager er beskrevet.

Når man ser nærmere på baggrundsdata for beboere i yderområderne, som har planer om at flytte, viser det sig, at det primært er de unge i aldersgruppen 18-34 år. Der er omtrent lige så mange mænd som kvinder, som ønsker at flytte. Der er en lidt større andel, som er bosat i landsbyer og landdistrikter og som har flytteplaner sammenlignet med dem, som bor i de mindre byer.

Hvis man ser på forskelle mellem de tilflyttere og fastboende, som har planer om at flytte væk, er der en større andel af 35-49 årige blandt tilflytterne (ca. 29 pct.) sammenlignet med fastboende (ca. 18 pct.). Andelen af fastboende som er 67 år og derover og som ønsker at flytte er større (16,5 pct.) end andelen af tilflyttere (ca. 4 pct.). Ca. ¼ af tilflytterne, som ønsker at flytte har en videregående uddannelse, mens andelen for de fastboende er større nemlig ca. 1/3.

Flytteårsager

Både tilflyttere og fastboende, som ønsker at flytte har angivet forskellige flytteårsager. Som det ses af tabel 36 svarer ca. ¼ af tilflytterne, at der ikke sker nok på landet og at det er en flytteårsag. En tilsvarende andel svarer, at de har svært ved at falde til i lokalområdet. Tilflyttere og fastboende som har besvaret spørgeskemaet har haft mulighed for at angive flere svar, men de to nævnte årsager er de primære forklaringer for tilflytteres ønske om at flytte. De fastboende som ønsker at flytte svarer også, at en væsentlig årsag er, at der ikke sker nok på landet, men også at der ikke er tilstrækkelige service-tilbud.

Undersøgelsen viser, at flere tilflyttere ønsker at flytte fordi der er for langt til arbejde eller pga. begrænsede beskæftigelsesmuligheder. Flere tilflyttere nævner desuden utilstrækkelige muligheder for offentlig transport som baggrund for ønsket om at fraflytte. Nogle tilflyttere beskriver, at de savner bylivet og især kulturelle tilbud. Desuden angiver flere tilflyttere, at de savner venner og familie og også oplever, at befolkningen er meget lukket og at de ikke er blevet integreret.

Tabel 36. Andel af tilflyttere og fastboende (pct.), som angiver hvorfor de gerne vil flytte (flere svar mulige).

	Tilflytterne	Fastboende	Total
Der sker ikke nok på landet	24,1	17,9	22,1
Jeg har svært ved at falde til i lokalområdet	24,7	8,0	19,2
Jeg bryder mig ikke om min bolig	17,3	8,0	14,3
Jeg bryder mig ikke om mit lokalområde	17,7	4,4	13,4
Der er ikke tilstrækkelige servicetilbud (læge, skole, daginstitution mv.) i lokalområdet	7,4	13,3	9,3
Jeg er generet af lugt og støj fra landbruget	6,1	4,4	5,5
Jeg har problemer med mine naboer	5,2	5,3	5,2
Jeg har fået nyt arbejde	5,2	3,5	4,7

Kilde: SBI survey med tilflyttere og fastboende.

Besvarelser fra de fastboende viser, at manglende hospitals- og kulturtilbud, lang og besværlig transport, begrænsede uddannelses- og beskæftigelsesmuligheder samt fysisk forfald nævnes som årsagen til ønsket om at flytte væk. En stor del af de fastboende angiver desuden alderen i sammenhæng med ønsket om en mindre bolig samt behov for nærhed til forskellige servicetilbud som flytteårsag.

Kommunens indsats

I undersøgelsen er tilflytterne blevet spurgt om deres oplevelse af kommunens indsats i forhold til bosætning og tilflytning. Tabel 37 viser, at ca. 40 pct. fik en velkomstmappe med praktiske oplysninger og at en mindre del også fik adgangsbilletter til lokale attraktioner, men også at ca. 45 pct. ikke blev budt velkommen af kommunen. Tilflytterne havde mulighed for at angive flere svar, men tabellen viser tydeligt at mange af tilflytterne slet ikke er budt velkommen og at kun 13 pct. blev inviteret til et velkomstmøde.

Tabel 37. Andele (pct.) af tilflyttere som svarer, om de er budt velkommen af kommunen (flere svar mulige).

	Nej	Ja	Total
Ja, jeg fik en velkomstmappe med de nødvendige, praktiske oplysninger	60,1	39,9	100
Ja, jeg fik en velkomstmappe med praktiske oplysninger samt adgangsbilletter	93,7	6,3	100
Ja, jeg blev inviteret til et velkomstmøde	87,0	13,0	100
Nej, jeg blev ikke budt velkommen af kommunen	55,1	44,9	100
Andet	91,4	8,6	100

Kilde: SBI survey med tilflyttere.

I undersøgelsen er nogle af tilflytternes besvarelser uddybet og viser, at flere fik en personlig velkomst pr. mail eller postkort fra borgmesteren, velkomstmappe, telefonbog eller oversigt over klubtilbud mv. Andre fik tilsendt materiale mange måneder efter deres bosætning eller lovning på at få tilsendt materiale, som imidlertid aldrig dukkede op.

Nogle tilflyttere beskriver, at de var på heldagstur i området med borgmesteren som tourguide, mens andre modtog en velkomstpakke fra de lokale handlende, et gavekort eller rabatkuponer til byens butikker.

Tilflytterne er også blevet spurgt om, hvad kommunen kan gøre for at medvirke til større tilknytning til lokalområdet. Som det ses af tabel 38, svarer ca. 45 pct. af tilflytterne at det er vigtigt, at nogen i lokalområdet sørger for at tage imod og byde velkommen. En stor del af tilflytterne mener også, at det er vigtigt, at kommunen gør en indsats både med en velkomstmappe og med adgangsbilletter til lokale attraktioner. Mindre end 10 pct. mener, at det ikke er nødvendigt at kommunen gør noget.

Tabel 38. Andele (pct.) af tilflyttere som svarer, hvad kommunen kan gøre for at give tilflyttere en større tilknytning til lokalområdet (flere svar mulige).

	Nej	Ja	Total
Det er tilstrækkeligt at få en velkomstmappe med de nødvendige, praktiske oplysninger	66,1	33,9	100
Det er vigtigt at få en velkomstmappe med praktiske oplysninger samt adgangsbilletter til lokale attraktioner	60,6	39,4	100
Det er vigtigt at blive inviteret til et velkomstmøde	72,0	28,0	100
Det er vigtigt, at kommunen holder kontakt til tilflytterne gennem ½-1 år	81,5	18,5	100
Det er vigtigt, at nogen i lokalområdet sørger for at tage imod tilflyttere	55,8	44,2	100
Det er ikke nødvendigt, at kommunen gør noget	90,9	9,1	100
Andet	94,4	5,6	100

Kilde: SBI survey med tilflyttere.

Besvarelser fra tilflytterne viser, at mange efterlyser information om sportsklubber og foreninger samt praktiske forhold, som kræver en stor indsats at opsøge på egen hånd. Der bliver også peget på, at kommunen kan gøre en indsats for at skabe kontakt til lokale foreninger og sende tilbud til lokale attraktioner. Samlet efterlyser flere tilflyttere en 'indføring' i lokalområdet, idet man som tilflytter ikke ved, hvad der findes i området. Desuden hilses tilflyttermøder og mulighed for at mødes på 'neutral grund' velkommen af flere tilflyttere. Flere tilflyttere peger på, at der er behov for at imødekomme og formidle praktiske ydelser vedr. lægevalg, skat og andre ændringer, som sket i forbindelse med flytningen. Der peges på, at kommunerne nu er meget store hvorfor det er mest meningsfuldt at lade 'integrationsarbejdet' foregå i lokalsamfundene og som kan etableres ved hjælp af borgerforeninger, tilflytterkonsulent mv.

Som tidligere nævnt er baggrunden for, at der i undersøgelsen er spurgt til om tilflytterne føler de hører til og føler sig hjemme i lokalområdet, at registerdata viser, at en stor del af tilflytterne flytter igen og at dette kan være en årsag. Det har derfor i spørgeskemaundersøgelsen været et mål at finde frem til forklaringer på og indsatser for at integrere tilflytterne. For at belyse dette er bl.a. undersøgt, hvorvidt der er sammenhæng mellem kommunens indsats og velkomst og tilflytternes oplevelse af at være blevet en del af lokalområdet og føle sig hjemme.

Vores undersøgelse viser, at en stor del af tilflytterne ikke er blevet budt velkommen af kommunen og ser på hvorvidt der er sammenhæng med tilflytternes følelse af at høre hjemme i lokalområdet. Tabellerne 39 og 40 viser relationerne mellem disse forhold.

Tabel 39. Andele af tilflytterne (pct.) der angiver om de blev budt velkommen af kommunen sammenholdt med deres besvarelse om at blive en del af lokalområdet

	Det er svært for mig at blive en del af området	Det er nemt for mig at blive en del af området	Jeg er ikke interesseret i at blive en del af området	Total
Ja, jeg fik en velkomstmappe med de nødvendige, praktiske oplysninger	17,1	69,8	13,1	100
Ja, jeg fik en velkomstmappe med praktiske oplysninger samt adgangsbilletter	18,8	70,3	10,9	100
Ja, jeg blev inviteret til et velkomstmøde	15,3	78,6	6,1	100
Nej, jeg blev ikke budt velkommen af kommunen	19,4	66,3	14,3	100

Kilde: SBI survey med tilflyttere.

Tabel 39 viser, at ca. 1/5 af de tilflyttere som ikke blev budt velkommen af kommunen, oplever at det er svært at blive en del af lokalområdet. Hvis man sammenholder dette med tabel 32, er det dog tydeligt at naboers indsats for at integrere spiller en større rolle end kommunens indsats og velkomst. Tabel 32 viser således at, ca. 45 pct. af tilflytterne, som synes det er svært at blive en del af området og som svarer, at hverken naboer eller andre beboere i området har søgt at inddrage dem i lokalområdet.

Tabel 40 viser tilsvarende, hvorvidt der er en sammenhæng mellem de tilflyttere som ikke er blevet budt velkommen af kommunen og som samtidig føler, at de ikke hører hjemme i lokalområdet. Her ses det, at ca. 1/5 af tilflytterne føler de ikke hører hjemme hhv. ikke ved om de føler sig hjemme og som svarer, at de ikke blev budt velkommen af kommunen.

Tabel 40. Andele af tilflytterne (pct.) der angiver om de blev budt velkommen af kommunen sammenholdt med om de føler de hører hjemme i lokalområdet

	Ja, i høj grad	Ja, i nogen grad	Nej, ikke rigtig	Nej, slet ikke	Det ved jeg ikke	Total
Ja, jeg fik en velkomstmappe med de nødvendige, praktiske oplysninger	46,8	38,4	8,9	4,5	1,5	100
Ja, jeg fik en velkomstmappe med praktiske oplysninger samt adgangsbilletter	34,4	46,9	4,7	10,9	3,1	100
Ja, jeg blev inviteret til et velkomstmøde	47,0	34,8	11,4	4,5	2,3	100
Nej, jeg blev ikke budt velkommen af kommunen	35,9	45,4	11,5	2,6	4,6	100

Kilde: SBI survey med tilflyttere.

Også i henseende af at føle sig hjemme har andre beboers velkomst større betydning end kommunens indsats. Der ses altså ikke noget stort sammenfald mellem kommunernes indsats hverken i forhold til at høre hjemme eller blive en del af lokalområdet. Her bør det dog fremhæves, at næsten 45 pct. af tilflytterne synes, at det er vigtigt, at nogen i lokalområdet sørger for at tage imod tilflytterne. Samtidig svarer en stor del af tilflytterne, at det er vigtigt at modtage en velkomstmappe og evt. fribilletter fra kommunen og supplerende beskrivelser fra tilflytterne viser, at mange har været glade for at deltage i et velkomstmøde og gennemgående synes, det er vigtigt, at kommunen sørger for en eller anden form for velkomst.

På den baggrund kan det diskuteres, hvorvidt kommunen kan gøre noget i forhold til at iværksætte indsatser for at integrere tilflyttere i bosætningsområderne. Vores undersøgelse viser, at mens kommunes velkomst betyder mindre for tilflytternes integration, så efterlyser tilflytterne at blive budt velkommen og taget i mod i bosætningsområdet. Undersøgelsen viser samtidig, at en stor del af tilflytterne ikke er blevet budt velkommen af naboer og andre i bosætningsområder, hvorfor kommunen bør etablere et samarbejde med beboere som kan påtage sig rollen som lokale ambassadører.

Opsamling

Undersøgelsen viser, at ca. 70 pct. af tilflytterne svarer at naboer eller andre har søgt at inddrage dem i lokalområdet, mens lidt over 20 pct. svarer, at de ikke har oplevet, at naboer eller andre har søgt at inddrage dem i lokalområdet.

Undersøgelsen viser, at uanset om tilflytterne er blevet budt velkommen og søgt inddraget af lokalområdet, er der helt overvejende udviklet kontakt mellem tilflyttere og fastboende. Undersøgelsen viser også, at de fastboende i højere grad har kontakt til andre fastboende, især i de mindre byer, og at tilflytterne i højere grad har kontakt til andre tilflyttere. Besvarelserne viser, at der er flere fastboende end tilflyttere, som deltager i foreningsaktiviteter, aften-skole, sportsklub eller lignende i lokalområdet og at en ret stor gruppe af tilflytterne, ikke deltager i foreningsaktiviteter.

Undersøgelsen viser, at knap 1/5 af tilflytterne, synes det er svært for dem at blive en del af lokalområdet og også, at der er et stort sammenfald mellem de tilflyttere, som synes det er svært at blive en del af området og som svarer, at hverken naboer eller andre beboere i området har søgt at inddrage dem i lokalområdet. Vores undersøgelse viser, at især tilflytterne som har bosat sig i landsbyer ikke føler sig hjemme. En af årsagerne kan være, at forestillingen om at bo på landet ikke svarer til virkeligheden mht. sociale relationer, service og tilbud.

Vores undersøgelse viser, at en væsentlig del af tilflytterne overvejer og har et ønske om at flytte. En del af tilflytterne oplever, at lokalsamfundet er lukket og at det er svært at blive en del af lokalområdet.

I undersøgelsen er tilflytterne blevet spurgt om deres oplevelse af kommunens indsats i forhold til bosætning og tilflytning. Besvarelser viser at ca. 45 pct. ikke blev budt velkommen af kommunen, at ca. 40 pct. fik en velkomstmappe med praktiske oplysninger og at en mindre del også fik adgangsbilletter til lokale attraktioner.

Tilflytterne er også blevet spurgt om, hvad kommunen kan gøre for at medvirke til større tilknytning til lokalområdet. Besvarelserne viser, at ca. 45 pct. af tilflytterne mener, at det er vigtigt, at nogen i lokalområdet sørger for at tage imod og byde velkommen. En stor del af tilflytterne mener også, at det er vigtigt, at kommunen gør en indsats både med en velkomstmappe og med adgangsbilletter til lokale attraktioner. Mange tilflyttere efterlyser desuden information om sportsklubber og foreninger samt praktiske forhold, som kræver en stor indsats at opsøge på egen hånd.

Del 3: Kommunale bosætningsstrategier

Kommunale strategier for tiltrækning og fastholdelse af tilflyttere

Et væsentligt mål for undersøgelsen har været at få indblik i kommunernes prioritering af og arbejde med bosætningsstrategier i forsøg på at tiltrække og fastholde tilflyttere. På den baggrund har vi gennemført en mail baseret survey i samtlige 16 yderkommuner. Her er spurgt om, hvorvidt man i kommunen har udarbejdet en bosætningsstrategi eller tiltag, der har til formål at tiltrække tilflyttere. Der er desuden spurgt til, hvilke elementer der indgår i strategien, hvordan kommunen modtager tilflyttere og arbejder med at fastholde dem. I den mail baserede rundspørge er også spurgt, om kommunen har samlet op på erfaringer med kommunale bosætningsindsatser eller andre tiltag i forhold til tilflyttere og bosætning.

Surveyen viser, at omkring halvdelen af kommunerne har arbejdet med bosætningsstrategier gennem længere tid, og flere er ved at forberede en strategi. Det viser, at der er mange erfaringer med bosætningsstrategier i yderkommunerne, men også at stadig flere kommuner er ved at erkende behovet for en strategi på området. Det er de færreste kommuner, hvor alle ovennævnte elementer indgår i strategien, men flertallet af kommuner har som en del af bosætningsstrategien arbejdet analytisk med at kortlægge flyttemønstre til og fra kommunen, og brugt det i forbindelse med andre tiltag. Blandt de andre elementer i kommunernes strategier er brug af bosætningskonsulenter, etablering af 'fyrtårne', events, og mere overordnet at gøre bosætning til et tema i kommunens planstrategi.

De konkrete initiativer rettet mod potentielle tilflyttere består af forskellige former for oplysning og markedsføring gennem medier og internet. Flertallet af kommuner har benyttet dette i en eller anden form; omkring halvdelen af kommunerne har oprettet hjemmesider, ligesom omkring halvdelen har benyttet markedsføring i aviser, TV, på messer o.l. Andre har udgivet magasiner, postkort, udarbejdet DVD'er, biografspots, etableret events eller kørt markedsføring med færger og lufthavne til regionen.

Kommunerne har forskellige former for modtagelse af tilflyttere. Flere arbejder med velkomstmapper, i mange tilfælde kombineret med velkomstmøder, tilbud til lokale attraktioner, introduktion til naboer og postkort fra stedet samt introduktion til ressourcepersoner eller netværk, fx bosætningskonsulenter, tilflytterforening, 'tilflytterambassadører' eller 'tilflytterkorps'. Netværkene bruges både i forbindelse med modtagelse af tilflyttere og til integration af dem, og dermed som en strategi for fastholdelse. Der er flere eksempler på organisering i form af særlige enheder eller knyttet til andre netværk i kommunen.

Det er relativt få kommuner der har gennemført en systematisk opsamling på deres bosætningsstrategi. Der er ofte tale om del-analyser og pragmatiske vurderinger, eller om slet ingen opsamling. Der er da også kommuner som åbent erkender, at de mangler viden om, hvad der skal til for at tiltrække tilflyttere.

På grundlag af besvarelserne fra alle yderkommunerne er udvalgt tre kommuner nemlig Ringkøbing-Skjern, Bornholm og Tønder, hvor man har arbej-

det med bosætningsstrategier over en længere årrække og har gjort sig en række erfaringer.

Strategier i tre kommuner

Ringkøbing-Skjern, Bornholm og Tønder har i de senere år har arbejdet med tilflytterproblematikken, både med flytteanalyser og med konkrete initiativer overfor tilflytterne, og blev derfor udvalgt blandt de 16 yderkommuner. Hensigten har været at belyse forskellige elementer i de tre kommuners bosætningsstrategier, og baggrunden for dem. Tabel 41 sammenfatter de tre kommuners indsats. Der suppleres undervejs i afsnittet med eksempler fra andre kommuner bl.a. Varde.

Tabel 41. Sammenfatning af elementer i de tre kommuners bosætningsindsats

	Ringkøbing-Skjern	Bornholm	Tønder
Karakteristik af indsats	Profilerings- og bosætningsstrategi	Tilflytterprojekter finansieret af vækstforum Bornholm	Bosætningsindsats med ansættelse af bosætningskoordinator
Baggrund	Svært at skaffe kvalificeret arbejdskraft til lokale virksomheder	Faldende befolkningstal og ud-sigt til mangel på arbejdskraft	Faldende befolkningstal og behov for at tiltrække kvalificeret arbejdskraft til lokale arbejdspladser
Tidligere indsats	Tilflytterdag med besøg af Borgmesteren og en række kulturelle indslag Forskellige tiltag i de tre tidligere kommuner	Tilflytterpakke og en hjemmeside rettet mod tilflyttere	Velkomstmappe fra borgerservice Samarbejde med lokalråd
Input fra bosætningsanalyse	Manglende forestillinger om at bo i yderområder stor barriere	Offentlig service er for dårlig Svagt mentalt billede af livet på Bornholm	Danske pendlere svære at flytte Potentiale i at tiltrække tyske pendlere
Konkrete initiativer	Ambassadørordning overfor udenlandske tilflyttere Campus for studerende og højt uddannede 'Fraflytternetværk' Bosætningskonsulenter Styrke netværk og samarbejde med lokale ildsjæle	Opdatering af hjemmeside Netværk på Facebook blandt tilflyttere og 'på vej' tilflyttere Netværk med eksilbornholmere i København Udarbejde skriftligt materiale til tilflyttere	Understøtte koordinator Identificere kultur og idræts-tilbud for unge Udpege Tønder-ambassadører Tiltrække og integrere tyske borgere 'Fremskudt' bosætningservice
Forankring	Forvaltningen for Plan, udvikling og kultur (kommunen)	Business Center Bornholm	Kommunens erhvervsafdeling
Samarbejdsrelationer	Erhvervscenteret Borgerservice Lokale virksomheder (særligt Vestas) Almene boligselskaber	Kommunale forvaltninger og borgerservice Lokale erhverv 'Baglandet' – eksilbornholmere i København	Erhvervsforum Andre kommunale forvaltninger Akademikernetværk Nabo-kommuner (URS-samarbejde) Lokale boligselskaber

Baggrund og strategier for bosætningsindsatsen i de tre kommuner

Baggrunden for bosætningsindsatsen i de tre kommuner kan siges at have en række fællestræk, men den praktiske indsats er meget forskelligt organiseret. Kommunernes strategier er forholdsvis nye, hvilket formentlig skyldes, at de er formuleret efter kommunalreformen fra 2007. Det kan betyde, at der er flere ressourcer til indsatsen, men også at det kan være vanskeligere at

definere en kommunal profil, etablere de relevante samarbejdsrelationer i og udenfor kommunen, såvel som at trække på de erfaringer som de tidligere kommuner måtte have med sig. Det er begrænset, hvor meget erfaringerne fra tidligere tiltag benyttes i de nuværende kommuner og i nogle tilfælde er den nuværende indsats en reaktion på, at den tidligere indsats har været mangelfuld.

De tre kommuners arbejde er i væsentlig grad begrundet af forhold til det lokale arbejdsmarked, særlig i vanskeligheder ved at tiltrække kvalificeret arbejdskraft til de lokale virksomheder og til kommunen i det hele taget. De tre kommuners indsats sker da også typisk i tæt samarbejde med lokale virksomheder. Derimod er indsatserne sjældent begrundet i ønsker om fx bevarelse af landsbyer, opretholdelse af skoler, butiksliv mv. da disse forhold ikke har indgået direkte som baggrund for indsatsen. Det er måske overraskende, at dette perspektiv ikke indgår i højere grad. Det betyder bl.a., at en stor del af kommunens bosætningspolitik går forbi grupper der er udenfor arbejdsmarkedet, men som fylder meget i tilflytningen, fx pensionister.

Der kan være naturlige forklaringer på dette, fx at indsatsen er placeret i forvaltninger eller enheder, der har erhvervslivet som deres indsatsområde. Samtidig er det tydeligt, at kommunerne er nødt til at prioritere deres arbejde i og med, at der ofte er ret få personer knyttet til indsatsen. I den sammenhæng har flere kommuner brugt bosætningsanalyserne til at vælge og fravælge bestemte segmenter og grupper som mål for deres strategier.

Bosætningsanalyser

I de tre kommuner har analyser af flyttemønstre og af potentielle tilflyttere medvirket til at fokusere bosætningsindsatsen. Analyserne har givet kommunerne nye forståelser af bl.a. hvordan folk opfatter at bo i yderområder, og hvilke grupper potentielt kan tiltrækkes.

Der er interessante fælles træk i kommunernes analyser. Eksempelvis viser analysen både i Bornholm og Ringkøbing-Skjern at forestillingen om, hvad det indebærer at bo i et yderområde, er en væsentlig barriere for at flytte. Tilsvarende kan analysen være medvirkende til, at man fokuserer sin indsats på bestemte segmenter. Kommunernes bosætningsanalyser har været meget medvirkende til den fokus man har i strategierne og de konkrete tiltag – først og fremmest en differentiering overfor forskellige grupper; nogle grupper er urealistiske at nå, andre har vist sig at rumme store potentialer, og andre igen kan der være en tro på i et langsigtet perspektiv.

I Tønder troede man fx at de mange pendlere til kommunens arbejdspladser ville være en oplagt målgruppe for indsatsen, men bosætningsanalysen viste, at de var meget lidt flytbare. Pendling på ca. 50 km hver vej betyder åbenbart ikke, at man er villig til at flytte bolig. Derimod viste det sig, at tyske pendlere var mere relevante som målgruppe, da mange føler sig tiltrukket af den danske måde at bo og arbejde på, som er mindre hierarkisk end i Tyskland. Det har medført at man i stigende grad har rettet indsatsen mod tyskere, og særligt unge nyuddannede fra universiteterne i nordtyskland. Det indebærer bl.a. etablering af netværk med de tyske universiteter, om bl.a. besøg og praktikophold på kommunens virksomheder.

Udenlandske tilflyttere

Generelt spiller udenlandsk arbejdskraft en stor rolle i bosætningsstrategierne, dels fordi det kan opfattes som en oversat ressource og fordi analyser viser, at mange bl.a. tyskere ser meget positivt på bosætning i Danmark.

Kommunerne har derfor mange muligheder for at tiltrække og fastholde udenlandsk arbejdskraft. I Ringkøbing-Skjern kommune har man således forskellige initiativer overfor udenlandsk arbejdskraft. Man har etableret en ambassadørordning overfor udenlandske tilflyttere, som bl.a. består i at man holder møder med tilflytterne på tysk, polsk, dansk og engelsk og integrerer dem i dansk kultur, fx ved at holde jul på dansk med dem. Et andet initiativ er etablering af Campus i et tidligere ældrecenter. Det sker i samarbejde med Vestas og Erhvervscentret for at imødekomme ønsket om at tiltrække højt uddannet arbejdskraft. På Campus bor 30 studerende og højt uddannede, hvoraf ca. halvdelen er udenlandske. En del af beboerne er med i Vestas trainee-program, hvor man bor 8 måneder i Ringkøbing, og senere i Vestas udenlandske afdelinger Singapore og Colorado. Man undersøger ligeledes muligheden for en engelsk-sproget retning eller skole særlig rettet mod højt uddannet arbejdskraft fra udlandet, hvilket særligt Vestas har været meget interesseret i.

Når det er kommunen der agerer kontakt til tilflytterne kræver det imidlertid også, at man forklarer tilflytterne hvad kommunens rolle er. Mange tilflyttere kommer med en opfattelse af at kommunen primært en lokal myndighed, der udsteder påbud og forbud, og ser ikke nødvendigvis kommunen som en serviceenhed.

I Varde kommune har man ligeledes erfaret, at der er mange tyske turister, der har valgt at slå sig ned i kommunen, så man nu kan tælle flere kolonier af tyskere i kommunens lokalsamfund. De kommer imidlertid til landet med meget forskellige forudsætninger og tilgange. Der er eksempler på familier der kommer et år i forvejen og spørger om, hvad man skal gøre indtil familien flytter til Varde, og herefter får vejledning om at lære dansk, besøger virksomheder, lede efter bolig etc. Det er en meget krævende proces for Turist og Erhvervsrådet, men i princippet en ideel case fordi tilflytteren er afklaret omkring målsætning og ønsker. Et andet eksempel er en tysk familie, der flytter til kommunen uden job og bolig, men har realiseret alle værdier til at starte op på. Det rækker måske til 3 måneders husleje, hvorfor det er meget vigtigt at finde et job med det samme. Eksemplet viser, at det kan være store krav der stilles til modtagelsen af udenlandske tilflyttere, både med arbejde og bolig, som derfor kræver en koordineret indsats af institutioner (kommuner, erhvervscentre m.v.) og lokalsamfund (virksomheder, foreninger m.v.).

Unge

Et andet gennemgående tema for kommunernes bosætningstiltag er fraflytning af unge, og behov for at tiltrække nye unge udefra. I de tre kommuner har man alle samme erkendelse af de unges fraflytning: Fraflytningen kan ikke bremses, og i stedet for at tro på at man kan holde på dem, skal man hellere se det som noget positivt at de forlader kommunen for at få uddannelse m.v. andre steder – og så satse på at de flytter tilbage, når de skal etablere sig med familie. Der er da også klare fælles træk i de tre kommuners indsatser overfor de unge fraflyttere, i form af at danne netværk med de fraflyttede, holde dem orienterede om udviklingen i kommunen, invitere dem tilbage til events etc., og få dem til at 'reklamere' for kommunen overfor andre.

- På Bornholm har man opbygget et netværk med 'Baglandet' – eksilbornholmere i København. Man satser på at få en større del af denne gruppe til at vende tilbage til Bornholm, fx med at tilbyde ½-årige praktikpladser på Bornholm og at afholde løbende møder med foreningen, der har sit eget netværk og bestyrelse.
- I Ringkøbing-Skjern kommune har man etableret et 'Fraflytternetværk', bestående af unge som forlader området for at studere, men kan tænkes

at vende hjem igen. Netværket inviteres bl.a. til en årlig sammenkomst i kommunen, så man på den måde holder kontakt med de unge.

- I Tønder arbejde man med 'Tønder-ambassadører'. Der værges et antal (omkring 10) Tønder-ambassadører blandt unge, før de forlader kommunen for at studere / arbejde, og blandt nyuddannede 'Tønder-unge' i Ålborg, Århus og Odense. Det er personer, som man kan bede sende informationer videre i sit netværk, fx blandt andre Tønder-unge. Man ønsker løbende at holde kontakten til ambassadørerne, bl.a. gennem invitationer til arrangementer, nyhedsbreve m.v., og ved at oprette et 'ambassade-forum' på Facebook. Det er meget bevidst, at man satser på de personlige netværk, som er mere målrettet i forhold til at foretage en bredere og register-baseret indsats.

Boligvalg

Selvom de tre kommuners bosætningspolitik har været meget fokuseret på tiltrækning af kvalificeret arbejdskraft af hensyn til det lokale erhvervsliv, så er det interessant, at man flere steder er blevet opmærksomme på boligvalg og integration som vigtige indsatsområder. Herunder er beskrevet forskellige initiativer:

- *Samarbejde med lokale boligselskaber.* I Ringkøbing-Skjern og Tønder kommune har man et samarbejde med lokale boligselskaber om, at tilflyttere kan 'sprænge' ventelisten, og tilbydes en bolig udenom køen. Dette er en ordning man også havde i de tidligere kommuner. Det kan sikre, at tilflytteren kan få set sig om i kommunen og vælge det rigtige sted at købe en bolig – og dermed også reducere den usikkerhed der er forbundet med at flytte til et nyt sted og skulle købe bolig uden at kende de lokale forhold. Tidligere var det langt fra alle kommuner, der kunne tilbyde en almen bolig eller andre former for lejeboliger, men i dag er det en mulighed alle kommuner har og kan gøre brug af.
- *Rådgivning.* Der er tydeligvis forskelle mellem de forskellige områder og byer i de enkelte kommuner, og i nogle tilfælde rådgiver de enkelte bosætningskonsulenter da også om det. På Bornholm vurderer man fx, at det er lettere at blive integreret i yderområderne, fx nordkysten i forhold til fx Rønne, fordi mentaliteten her er anderledes. Svaneke-Gudhjem området meget populært blandt tilflyttere, man ved dog ikke helt hvorfor; folk kender ofte andre, der er flyttet derover, hvilket er en god anbefaling. Nogle spørger efter anbefalinger til steder at bo, men Business Center Bornholm anbefaler ikke tilflyttere til bestemte områder, men oplyser kun faktuelle forhold, fx om lokale sportsklubber og skoler, hvilket kan være relevant i valget af bosted.
- *Bosætningskonsulenter.* I Ringkøbing-Skjern kommune har man ansat fem bosætningskonsulenter til at være forbindelse mellem virksomheder, arbejdskraft og kommune. Virksomhederne kan fx gå til dem, hvis der er noget de mangler (fx arbejdskraft, eller bolig til arbejdskraft), og så kan kommunen hjælpe dem med det. Det er alle kvinder på 35-40 år med små børn, som oprindeligt kommer fra egnen, er flyttet væk for at få en videregående uddannelse, men er vendt tilbage igen. Bosætningskonsulenterne opererer i de områder, hvor de selv er vokset op.
- *Opbygning af virtuelle netværk.* På Bornholm har man planer om at opbygge netværk på Facebook blandt tilflyttere og folk som overvejer at flytte til. Initiativet er ikke så langt endnu, og der er flere overvejelser om mulig udformning, bl.a. at involvere nylige tilflyttere i netværket, der kan agere som tutorer, guider m.v. for de nye tilflyttere. Facebook-gruppen skal dog kun være et supplement til andre måder at danne netværk på.

- *Gratis prøvebolig.* Et andet eksempel fra Ringkøbing-Skjern kommune er initiativet 'Smag på landsbyen', som i første omgang går ud på at invitere 14 familier til at bo gratis i en landsby i kommunen i en uge. Det er landsbyernes egne beboere, der frivilligt lægger hus til. Initiativet har på længere sigt til formål at give kommunens bosætningskonsulenter et værktøj til at kunne håndtere tilflytningen ved at give tilflyttere mulighed for at bo kort tid i en landsby, for at vurdere om det er det rigtige valg. Det har samtidig været et ønske at skabe en fælles koordinering mellem de mange forskellige aktører og initiativer der vedrører kommunens landsbyer og landdistrikter.
- *Ambassadørkorps til formidling af lokal viden.* I Varde arbejder man ligeledes med en bedre kobling mellem tilflytternes præferencer og de enkelte lokalsamfund. Turist- og Erhvervsrådet er i samarbejde med kommunen i gang med at oprette en ambassadør-ordning, hvor ambassadører fra forskellige områder i kommunen kan videreformidle lokalspecifik viden til tilflytterne, så tilflytterne klædes bedre på til at træffe et valg om bosætning. Behovet bunder i, at der kommer tilflyttere længere og længere væk fra: Fra København, fra Trekantsområdet og fra Tyskland. De har ikke den samme lokalviden som folk, der flytter internt i kommunen. Derfor er det vigtigt at informere dem om forskellighederne ved lokalsamfundene. Det er de ni udviklingsråd i kommunen, som har kendskab til lokale landsbyer m.v. og udpeger ambassadører. Flere af udviklingsrådene har tidligere haft aktiviteter overfor tilflyttere, fx mht. modtagelse eller ved at fokusere på iværksætteri, fordi man mener arbejdspladser er forudsætningen for bosætning. Den nye strategi går derimod ud på, at man allerede fra start får 'placere' tilflytterne det rigtige sted. Det kan fx være, at man først der finder ud af, at speedway-banen ligger 30 km. væk, hvilket er uheldigt hvis ens børn interesserer sig for speedway. Hidtil har indsatsen i høj grad drejet sig om at tage godt imod tilflytterne, når de er flyttet ind. Fremover skal arbejdet suppleres med en indsats for at tiltrække tilflytterne ved at påvirke dem i beslutningsprocessen, så flere flytter til og færre efter kort tid konkluderer, at det var en fejl, fordi de ikke valgte rigtigt. Planene med ambassadørerne er at have et korps klar til sommeren 2010, der kan informere om og synliggøre de forskellige områders kvaliteter, således at tilflytterne kan træffe et bedre valg med bosætning, få en bedre oplevelse og måske undgå fraflygtning igen fordi valget ikke var rigtigt. Ambassadørordningen etableres og drives i samarbejde med kommunen, ligesom forskellige ejendomsmæglere har vist sig interesserede i ordningen.

Ideen med lokale ambassadører er ligeledes noget man planlægger i andre kommuner. I Ringkøbing-Skjern har man planer om at overføre ambassadørordning for udenlandske tilflyttere til de danske tilflyttere. På Bornholm får man mange spørgsmål fra potentielle tilflyttere om integration i lokalområdet, og overvejer derfor også at etablere lokale ambassadører.

Eksemplerne viser, at der som sagt er en stigende forståelse af at se erhvervsforhold og bosætning i en sammenhæng – hvis ikke kommunen kan tilbyde en tilfredsstillende bolig, lokalsamfund, service m.m., så risikerer man at den kvalificerede arbejdskraft man ellers har tiltrukket flytter igen. Og omvendt er det heller ikke nok at lokke med en bolig, hvis der ikke er arbejde at få, hvis det vel at mærke er arbejdssøgende er tilflyttere, man søger at tiltrække.

Forankring og samarbejde mellem lokale aktører

Det er tydeligt, at samarbejdet omkring bosætningsstrategien er en udfordring for kommunerne. Der er tale om flere komplekse problemstillinger, der

kræver en tværfaglig tilgang, og stiller krav til organisering, koordinering og forankring af indsatsen. En udfordring for kommunerne bliver at skabe en større grad af forankring i kommunen, både tidsmæssigt og tværfagligt.

Det er da også meget forskellige organiseringer, der viser sig i kommunerne; nogle steder er indsatsen forankret i kommunen, andre steder i et vækstforum, men oftest sker det i et samarbejde. Hos Business Center Bornholm modtager man fx mange henvendelser, både fra folk, der overvejer at flytte til Bornholm, folk som er på vej, og tilflyttere som lige er kommet til øen. Mange af disse spørgsmål vedrører den kommunale service, særligt børnehaver og skoler men også arbejdsmarked og arrangementer for tilflytterne med henblik på at danne netværk. I centeret har man en løbende kontakt til forvaltningerne om disse spørgsmål, og på den led fungerer samarbejdet godt. Men man ser det som en vigtig opgave, at tilflytterindsatsen bliver forankret i det kommunale system, og ikke fortsætter som en projektindsats i Business Center Bornholm. Det er tydeligt at indsatsen på Bornholm lever en usikker tilværelse, fordi den endnu ikke er forankret i kommunen, og er baseret på projektmidler i Business Center Bornholm. En bosætningsindsats er ikke gratis, og kræver en indsats over flere år, derfor kan midlerne let komme i konkurrence med andre ydelser, hvis ikke der er politisk opbakning til indsatsen.

Netop fordi bosætningsindsatsen ofte er begrænset til enkelte personer er det vigtigt at etablere et netværk omkring den, hvilket man generelt også gør meget for i kommunerne. Tønder er et eksempel på at bosætningskonsulenten er meget bevidst om nødvendigheden af et tværgående samarbejde med andre forvaltninger og har derfor sammensat en gruppe med repræsentanter fra forskellige forvaltninger, der mødes en gang om måneden for at diskutere bosætning og aktuelle problemstillinger, ligesom der er nedsat en sparringsgruppe til at diskutere strategiplan, konkrete initiativer m.v. Samarbejder og netværksopbygning omkring bosætningspolitikken kan fx omfatte:

- samarbejde med det lokale erhvervsliv omkring konkrete problemstillinger, fx tiltrækning af arbejdskraft, behov for boliger m.v.
- samarbejde med nabokommuner om koordinerede tiltag overfor tilflyttere, fælles service, markedsføring etc.
- samarbejde med lokale boligselskaber om at tilbyde tilflyttere en lejebolig
- samarbejde med lokalsamfund om tydeliggørelse af kvaliteter, muligheder m.v. i kommunens lokalområder
- etablering af netværk med unge fraflyttere
- samarbejde om tiltrækning, modtagelse og integration af udenlandske tilflyttere

Mange kommuner er bevidste om mulighederne for et bedre og mere udbygget samarbejde omkring bosætning. I Ringkøbing-Skjern nævner man fx muligheden for et samarbejde med planforvaltningen om boliger og bosætning, herunder om tilbud af attraktive byggegrunde. Det har vist sig, at tilflyttere gerne vil byde på grunde i landsbyer, hvis der er særlige kvaliteter ved den, mens de samme landsbyer kan have andre grunde liggende til salg i årevis uden held.

En måde at forankre indsatsen kunne være at integrere den i kommunens planstrategi. Et eksempel på dette er Morsø, hvor man i forbindelse med udarbejdelse af planstrategien har foretaget en analyse af tilflyttere inden for et år. Tilflytterne blev kontaktet og svarede på en række spørgsmål, bl.a. for at identificere, hvad der havde været udslagsgivende for deres valg om at flytte til kommunen. Dette blev identificeret i analysen og søgt indarbejdet i planstrategiens temaer. Der er flere fordele ved at bruge Planstrategien som værktøj. Planstrategien har sammen med kommuneplanen et 12-årigt sigte, der sikrer en tidsmæssig kontinuitet, og repræsenterer samtidig kommunen

som helhed, hvilket giver et tværfagligt perspektiv på indsatsen. Endelig binder den vigtige dele af den kommunale politik op på indsatsen, og sikrer at kommuneplanen udvikles indenfor disse rammer.

Det afhænger dog helt af den lokale politiske vilje til at prioritere bosætning som et gennemgående tema i kommunens politik – herunder i højere grad at tænke erhvervs- og boligmarked sammen, at tænke tiltrækning sammen med integration m.v., altså tiltag der går på tværs af kommunen.

Opsamling

De fleste kommuner i yderområderne arbejder med bosætningsstrategier og har iværksat flere forskellige tiltag for at tiltrække tilflyttere. En stor del af indsatsen handler om at synliggøre kvaliteter og mange kommuner har oprettet hjemmesider med dette formål. Synliggørelse af kommunernes kvaliteter sker desuden gennem markedsføring i aviser, TV, på messer, færger, i lufthavne mv. Andre former for markedsføring har handlet om at udgive magasiner, postkort, udarbejde DVD'er, biografspots og iværksætte forskellige former for 'events'. Flere kommuner har ansat bosætningskonsulenter, som kan besvare spørgsmål forud for flytning såvel som hjælp med praktiske ting i forbindelse med bosætning.

Undersøgelsen viser, at kommunerne har fokus på bosætningsstrategier, men at indsatsen hidtil primært har handlet om synliggørelse og markedsføring med henblik på at tiltrække tilflyttere og kun i begrænset omfang har opmærksomhed på at integrere og fastholde tilflytterne. Undersøgelsen viser også, at kun få kommuner har gennemført en systematisk opsamling på og evaluering af deres bosætningsstrategi.

Kommunerne har efterhånden forskellige former for modtagelse af tilflyttere. Flere arbejder med velkomstmapper, i mange tilfælde kombineret med velkomstmøder, tilbud til lokale attraktioner, introduktion til naboer og postkort fra stedet samt introduktion til ressourcepersoner eller netværk, fx bosætningskonsulenter, tilflytterforening, 'tilflytterambassadører' eller 'tilflytterkorps'. Netværkene bruges både i forbindelse med modtagelse af tilflyttere og til integration af dem, og dermed som en strategi for fastholdelse. Der er flere eksempler på organisering i form af særlige enheder eller knyttet til andre netværk i kommunen.

Undersøgelsen viser også, at de kommunale bosætningsstrategier ofte er placeret i beskæftigelses- og erhvervsforvaltningen med fokus på at tiltrække arbejdskraft. Bosætningsstrategierne har derimod sjældent været rettet mod tiltag, som kan understøtte og få hverdagen til at fungere for tilflytterne. I enkelte kommuner er der imidlertid kommet opmærksomhed på, at der er behov for at arbejde mere helhedsorienteret med bosætningsstrategier både med hensyn til indhold og organisering. Der er bl.a. en stigende forståelse for at koble bosætning og boligvalg til indsatsen for at tiltrække arbejdskraft.

Samtidig er der øget fokus på, at se bosætningsstrategien som en helhedsorienteret indsats, der nødvendigvis må gå på tværs af kommunale fagområder, og inddrage forskellige lokale aktører (erhverv, boligselskaber, lokalråd, ejendomsmæglere, netværk m.v.).

Det er forskelligt hvor langt man er kommet med den helhedsorienterede og tværgående indsats, hvilket bl.a. afhænger af, hvordan bosætningsindsatsen er organiseret og forankret.

Det er tydeligt, at samarbejdet omkring bosætningsstrategien er en udfordring for kommunerne. Der er tale om flere komplekse problemstillinger, der kræver en tværfaglig tilgang, og stiller krav til organisering, koordinering og forankring af indsatsen. En udfordring for kommunerne bliver at skabe en større grad af forankring i kommunen, både tidsmæssigt og tværfagligt.

Referencer

- Andersen, H.T. and Engelstoft, S. (2004). Fra 'by og land' til bylandskab in Hans Skifter Andersen & Hans Thor Andersen (eds): *Den mangfoldige by. Opløsning, oplevelse, opsplitning*. Danish Building Research Institute.
- Ascher, F. (2002): Urban Homogenisation and Diversification in Western Europe, p. 52-66 in Hambleton, R, Savitch, H.V. & Stewart, M. (eds): *Globalism and local democracy. Challenge and change in Europe and North America*. Palgrave, Houndmills.
- Berry, E.H. (2000). Review essay: rural sociology, migration and community change. *Rural sociology* 65(4): 658-667.
- Bossuet, L. (2006). Peri-rural populations in search of territory. *Sociologia Ruralis*, 46 (3): 214-228.
- Boyle, P., Halfacree, K. (Eds.), *Migration into Rural Areas: Theories and Issues*. Wiley, Chichester, pp. 134–150.
- Byforum (2001). *Det danske boligmarked – udvikling i boligforsyning og boligønsker*. København.
- Böheim, R. and Taylor, M. P. (2002) Tied down or room to move? Investigating the relationships between housing tenure, employment status and residential mobility in Britain. *Scottish Journal of Political Economy*, Vol. 49, No.
- Champion, T. (1998): Studying counterurbanisation and the rural population turnaround in Boyle, P. & Halfacree, K. (eds.) (1998): *Migration into Rural Areas. Theories and issues*. John Wiley & Sons. West Sussex.
- Cheshire (1995): A new phase of Urban Development in Western Europe? The evidence for the 1980s. *Urban Studies*, vol. 32:7, p. 1045-1063.
- Christoffersen, H. (2003): *Det danske bymønster og landdistrikterne*. AKF.
- Cloke, P., Goodwin, M., Milbourne, P., (1998). Inside looking out: outside looking in. Different experiences of cultural competence in rural lifestyles. In: in *Migration into Rural Areas: Theories and Issues* Eds P J Boyle, K H Halfacree (John Wiley, Chichester, Sussex) pp 134 -150.
- Cloke, P. & N.Thrift (1990). Class and change in rural Britain. In T. Marsden, P. Lowe & S. Whatmore, *Rrural restructuring*. London: Fulton.
- Fielding, A. (1992). Migration and social mobility: South East England as an 'escalator' region. *Regional Studies* 26: 1-15.
- Findlay, A.M., Short, D. and Stockdale, A. (2000). The labour-market impact of migration to rural areas. *Applied Geography*, 20(#): 333-348.
- Findlay, A., Stockdale, A., D. Short, Li, L. and Philip, L. (1999). *The impact of migration in rural Scotland*. Edinburgh: The Scottish Office Central research Unit.
- Gillian, J. (1987). Visitors, tourists and outsiders in a Cornish town. Bradley, T. and P. Lowe (eds). In Bouquet, M. & M. Winter (eds) *Who from Their Labours Rest: Conflict and Practice in Rural Tourism*. Aldershot: Avebury.

- Gmelch, G. (1986). The readjustment of returned migrants in the west of Ireland. In: King, R. (Ed.), *Migration and Regional Economic Problems*. Croom
- Gottschalk, G. Ærø, T. and Rasmussen, M. (2007). *Dårlige boliger i landets yderområder*. (SBI 2007:08). Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut.
- Helm, London. Green, A. Hogarth, T. & R. Shackleton (1999). *Long-distance living*. Bristol: Policy Press.
- Halfacree, K. (1998). *Migration into rural areas*. Chichester: Wiley.
- Halfacree, K. and Boyle, P. (1993): The Challenge Facing Migration Research: The Case for a Bibliographical Approach. *Progress in Human Geography* 17, p. 333-348.
- Hay, R. (1998), A rooted sense of place in cross-cultural perspective. *The Canadian Geographer* 42, pp. 245-266.
- Hegarty, H., 1994. *A geographical analysis of the socio-cultural interface between the locals and the incomers in West Cork*. Unpublished MA Thesis, University College Cork.
- Hugo, G. J. and Bell, M. (1998). The Hypothesis of Welfare-led Migration to rural Areas: The Australian case. In Boyle, P. and Halfacree K. (eds.) *Migration Into rural Areas*, Chichester: John Wiley.
- Illeris, S. (1988): Counterurbanizations revisited: the new map of population distribution in Central and Northwestern Europe, in M. Bannon, L. Bourne and Sinclair, R. (eds.), *Urbanization and urban development*, University College Press, Dublin, p. 1-16.
- Indenrigs- og Socialministeriet/ Fødevareministeriet (2009). *Landdistriktsredegørelse 2009*. København.
- Johansen, P.H. (2008). *Informal Meeting Places, Interaction and Learning*. Ph.d.-afhandling. Odense: Syddansk Universitetsforlag,
- Jones, G. (1999). The same people in the same places? Socio-spatial identities and migration in youth. *Sociology* 33(1): 1-22.
- Kneafsey, M. (2000). Tourism, place identities and social relations in the European rural periphery. *European Urban and Regional Studies*, 7(1): 35-50.
- Kristensen, H. og Skifter Andersen, H. (2009): *Befolkningens boligønsker*. Center for Bolig og Velfærd.
- Lindgreen, U. (2003). Who is the counter-urban mover? Evidence from the Swedish Urban System. *International Journal of Population Geography* 9: 399-418.
- MacDonald, R. (1996). *Welfare dependency, the enterprise culture and self-employed survival*. *Work employment and society*, 10(3): 431-447.
- Madsen, B. og Andersen, A.K. (2003). *Tendenser i den regionale udvikling i Danmark*. Indenrigs- og Sundhedsministeriets Konference om regional udvikling. København 29 januar 2003.
- Marsden, T., Lowe, P., Whatmore, S. (1990). *Rural restructuring: global processes and their responses*. David Fulton Publishers: London.

- Milbourne, P. (2007). Re-populating rural studies: migrations, movements and mobilities. *Journal of rural studies*, 23: 381-386.
- Møller, J. (2008): *Villages in landscapes: the importance of appearance*. In: *Innovation Systems and Rural Development* : Proceedings from 10th Annual Conference, Nordic-Scottish University for Rural and Regional Development. København : Københavns Universitet, 2008. s. 56-69. Forest & Landscape Working Papers; 27.
- Nielsen, B. (2000): *The Danish Urban System*. Danish Centre for Forest, Landscape and Planning.
- Ní Laoire, C. (2007). The 'green green grass of home'? Return migration to rural Ireland. *Journal of Rural Studies*, 23: 332-344.
- Nørgaard, H. (2010): *Moving to the countryside – migrants in rural areas of Denmark*. Upubliceret konference paper, 'Nordic Rural Futures: Pressures and Possibilities', Stockholm, May 3-5, 2010
- Nørgaard, H. (2009): Diskurser, indsatser og muligheder i udkants- og yderområder. *Byplan*. 2009; vol. 61, nr. 03, s. 36-41.
- Nørgaard, H. (2009:)Hvordan ligger landet i yderområderne?: Strategier, redskaber og virkemidler i forhold til at tiltrække og fastholde tilflyttere. *Byplan*. 2009; nr. 04, s. 39-41
- Overbeek, G., J. Vader en M. van der Elst (2007). *Nieuwkomers in het landelijk gebied*. Wageningen: LEI.
- Philip, L.J. and Shucksmith, M. (2003). Conceptualizing social exclusion in rural Britain. *European Planning Studies*, 11(4):461-480.
- Salamon, S. (2003). *Newcomers to old towns. Suburbanization of the heartland*. Chicago & London: University of Chicago Press.
- Smeink, H., Welboren, P., E. van der Wiel and Witteveen, S. (2001). *Van brood op de plank tot Japanse tuin. Over wonen, werken en recreëren in het landelijk gebied*. Den Haag / Ede: Stichting Recreatie, Kennis en Innovatiecentrum / Expertisecentrum LNV.
- Shucksmith, M. (1990). Still no homes for locals. In: T. Champion & C. Watkins. *People in the countryside* (pp 53-66). London: Chapman.
- Shucksmith, M., Chapman, P. and Clark, G. (1996) *Rural Scotland Today: the best of both worlds?* (Avebury, Aldershot)
- Simon, C.J.M. (2005), *Ruimte voor identiteit. De productie en reproductie van streekidentiteiten in Nederland*. Proefschrift. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.
- Simon. C., Vermeij, L. en A. Steenbekkers (2007). *Het beste van twee werelden. Plattelanders over hun leven op het platteland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Simmons, M. (1997). *Landscapes of poverty: aspects of rural England in the late 1990s*. Lemos and Crane: London.
- Skifter Andersen, H. (2009). Explanations for long-distance counter-urban migration into fringe areas in Denmark. *Population, Space and Place*.

Skifter Andersen, H. (2010): *Når teltpælene rykkes op: Geografisk mobilitet i Danmark og dens årsager*. (SBI 2010:12). Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut.

Steenbekkers, A., Simon, C., L. Vermeij en W.J. Spreeuwens (2008). *Het platteland van alle Nederlanders. Hoe Nederlanders het platteland zien en gebruiken*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Stockdale, A. (2006). Migration: pre-requisite for rural economic regeneration? *Journal of Rural Studies*, 22: 354-366.

Stockdale, A., Findlay, A. and Short, D. (2000). The repopulation of rural Scotland: opportunity and threat. *Journal of Rural Studies*, 16: 243-257.

Tunali, I. (2000). Rationality of Migration. *International Economic Review*, 41,4, pp. 893-920.

Vaart, J.H.P. van der (1999). *Boerderijen en platteland in verandering. Een onderzoek naar herbestemming van boerderijen in Friesland*. Leeuwarden: Fryske Akademy.

Wiborg, A. (2004). Place, nature and migration: students' attachments to their rural home places. *Sociologia Ruralis* 44(4): 416-432.

Skifter Andersen, H. et. al (2010). *Yderområderne og deres til- og fraflytning*. Baggrundsrapport til SBI 2010:54: Tilflyttere til yderområder: Forandring, integration og strategier. (SBI 2010: 53). Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut.

Ziel, T. van der (2003). *Verzet en verlangen. De constructie van nieuwe ruraliteiten rond de mkz-crisis en de trek naar het platteland*. Wageningen: Wageningen universiteit.

Ærø, T., Suenson, V. og Skifter Andersen, H. (2005). *Bosætning i yderområder*. (SBI 2005: 03). Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut.

Interviews:

Interview d. 18.05.2010 med Per Rask Jensen, Varde Erhvervs- og Turistråd

Interview d. 12.05.2010 med Suzanne Eben Ditlevsen, LAG-kordinator i Ringkøbing-Skjern kommune.

Interview d. 18.3.2010 med Pia Lassen, bosætningskoordinator i Tønder kommune

Interview d. 3.12.2009 med Peter Donslund, Udviklings- og Kulturchef i Forvaltningen for Plan, udvikling og kultur, Ringkøbing-Skjern kommune

Interview d. 4.12.2009 med Tina Houlberg, Business Center Bornholm

Interview d. 12.12.2009 med Louise Kiel, Business Center Bornholm.

Bilag

- Bilag 1: Karakteristik af survey deltagere
- Bilag 2: Bortfald og vægtning
- Bilag 3: Beskrivelse af tre kommuners bosætningsindsatser
- Bilag 4: Spørgsmål til og besvarelser fra kommunerne vedr. bosætningsstrategier
- Bilag 5: Survey spørgsmål til tilflytterne
- Bilag 6: Survey spørgsmål til fastboende

Bilag 1: Karakteristik af surveydeltagere

Der er i undersøgelsen inddraget registerdata for både tilflyttere og fastboende som har deltaget i surveyen med oplysning om køn, alder, familietype, socialgruppe og uddannelsesniveau.

Den første tabel viser aldersfordelingen for tilflyttere hhv. fastboende bl.a. og det ses at det i høj grad er de ældre og i meget begrænset omfang, de helt unge, som har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen.

Survey deltagere fordelt på aldersgrupper (procent).

Aldersgruppe	Tilflyttere	Fastboende
18-24 år	3,0	0,0
25-34 år	23,3	2,3
35-49 år	26,6	19,4
50-66 år	37,8	52,8
67 og derover	9,3	25,6

Der er store forskelle mellem tilflyttere og fastboende for så vidt angår aldersfordelingen. Således udgør f.eks. aldersgruppen på 50-66 år samt personer over 67 år næsten 80 pct. af de fastboende, mens andelen for tilflytterne er knap 50 pct.

Survey deltagere fordelt på uddannelse (procent).

Uddannelse	Tilflyttere	Fastboende
Videregående uddannelse	13,3	6,4
Mellemlang uddannelse	22,0	19,0
Andre erhversuddannelser	42,5	43,0
Studentereksamen	2,0	1,3
Grundskole	20,2	30,4
Total	100	100

Som det ses af tabellen, har 1/3 af de fastboende hhv. 1/5 af tilflyttere der har deltaget i surveyen grundskole, som højeste fuldførte uddannelse. Tabellen viser at ca. 40 pct. af både tilflyttere og fastboende har andre erhversuddannelser, men også at mere end dobbelt så mange tilflytterne som fastboende har en videregående uddannelse.

Tabellen med fordeling på socialgruppe viser, at mere end halvdelen af survey deltagerne – både tilflyttere og fastboende - er i beskæftigelse. Dernæst viser tabellen, at en stor del af både tilflyttere og fastboende er folkepensionister – for tilflytternes vedkommende ca. 1/5, mens 1/3 af de fastboende er folkepensionister. Tabellen viser også, at der er flere tilflyttere (12 pct.) end fastboende (4,5 pct.), som er arbejdsløse eller kontanthjælpsmodtagere.

Survey deltagere fordelt på socialgruppe (procent).

Socialgruppe	Tilflyttere	Fastboende
Førtidspensionister	4,9	2,9
Kontanthjælpsmodtagere mv.	0,8	0,0
Folkepensionister	20,9	33,7
Arbejdsløse mv.	11,1	4,5
Studerende	4,1	0,3
Besk. < 500.000	30,7	18,1
Besk. > 500.000	19,7	32,7
Andre	7,9	7,8
Total	100	100

Kønsfordelingen på survey deltagerne viser, at der er væsentlig flere mænd end kvinder. Som vist i tabellen er næsten $\frac{3}{4}$ af de fastboende mænd og kun $\frac{1}{4}$ er kvinder, hvilket er en central problematik i forhold til yderområdernes udvikling og fremtid.

Survey deltagere fordelt på køn (procent).

Køn	Tilflyttere	Fastboende
Mand	61,1	73,9
Kvinde	38,9	26,1
Total	100	100

Hovedparten af tilflytterne som har deltaget i surveyen er enten enlige eller par uden børn og udgør tilsammen ca. 75 pct. af tilflytterne. Andelen af par eller enlige uden børn er også stor for de fastboende, hvor de udgør ca. 70 pct. Tabellen viser desuden, at en meget stor andel af tilflytterne er enlige nemlig ca. 45 pct. For de fastboende udgør de enlige kun ca. 10 pct. og mere end 60 pct. er par uden børn.

Survey deltagere fordelt på familietype (procent).

Familietype	Tilflyttere	Fastboende
Enlig u. børn	40,5	9,4
Enlig m. børn	4,4	0,8
Par u. børn	34,7	60,8
Par m. børn	18,8	17,2
Blandede	1,6	11,8
Total	100	100

I undersøgelsen indgår også baggrundsdata for survey deltagerne i forhold til ejerform. Her ses det, at næsten alle fastboende bor i en ejerbolig i form af enfamilieshus. Det gør sig også gældende for en stor gruppe af tilflytterne nemlig knap 70 pct., mens de øvrige ca. 20 pct. af tilflytterne bor i privat udlejning og de resterende 10 pct. fordeler sig på almene hhv. ikke selvstændige boliger.

Survey deltagere fordelt på fordelt på ejer form (procent).

Ejer form	Tilflyttere	Fastboende
Ejerboliger i enfamilieshuse	67,7	95,5
Ejerlejligheder, andel	2,8	2,1
Almene	6,2	0,3
Privat udlejning	19,8	2,1
Ikke selvstændige boliger	3,6	0,0
Total	100	100

Ca. 45 pct. af tilflytterne og ca. halvdelen af de fastboende, som har deltaget i undersøgelsen er bosat i et landdistrikt. Tabellen viser også, at der er flere tilflytterne end fastboende, som er bosat i landsbyer, mens andelen af tilflyttere og fastboende som er bosat i mindre byer er nogenlunde ens.

Survey deltagere fordelt på fordelt på områdetype (procent).

Områdetype	Tilflyttere	Fastboende
Mindre by (1.000-5.000 indb.)	26,4	28,5
Landsby (200-1.000 indb.)	28,0	21,7
Landdistrikt (200 indb. eller derunder)	45,5	49,8
Total	100	100

I de efterfølgende tabeller præsenteres baggrundsdata for survey deltagerne i forhold til bosætningssted.

Fordeling på alder i forhold til bosætningsområde (pct.)

Alder	Mindre by		Landsby		Landdistrikt	
	Tilflyttere	Fastboende	Tilflyttere	Fastboende	Tilflyttere	Fastboende
18-24 år	1,2		2,7		2,6	
25-34 år	23,8	0,6	17,0	3,7	22,7	2,6
35-49 år	25,0	14,9	33,0	14,9	25,8	23,9
50-66 år	35,9	56,6	39,8	52,2	41,9	51,1
67 og derover	14,1	28,0	7,6	29,1	7,0	22,3
Total	100	100	100	100	100	100

Fordelingen af mænd og kvinder i forhold til bosætningsområde (pct.)

Køn	Mindre by		Landsby		Landdistrikt	
	Tilflyttere	Fastboende	Tilflyttere	Fastboende	Tilflyttere	Fastboende
Mand	55,0	68,0	66,5	79,9	61,8	74,8
Kvinde	45,0	32,0	33,5	20,1	38,2	25,2
Total	100	100	100	100	100	100

Fordelingen af familietyper i forhold til bosætningsområde (pct.)

Familietype	Mindre by		Landsby		Landdistrikt	
	Tilflyttere	Fastboende	Tilflyttere	Fastboende	Tilflyttere	Fastboende
Enlig u. børn	41,9	5,2	39,2	17,2	35,1	8,5
Enlig m. børn	4,8	0,6	6,5		3,0	0,7
Par u. børn	30,6	71,3	34,2	60,4	40,5	55,4
Par m. børn	21,0	13,8	17,9	13,4	19,9	20,7
Blandede	1,6	9,2	2,3	9,0	1,4	14,8
Total	100	100	100	100	100	100

Fordelingen af uddannelsesniveau i forhold til bosætningsområde (pct.)

Uddannelse	Mindre by		Landsby		Landdistrikt	
	Tilflyttere	Fastboende	Tilflyttere	Fastboende	Tilflyttere	Fastboende
Videregående uddannelse	9,9	9,1	11,1	6,0	15,9	5,3
Mellemlang uddannelse	32,2	16,6	19,8	15,8	18,1	21,7
Andre erhversuddannelser	35,1	42,9	39,3	39,1	47,3	45,0
Studentereksamen	0,4	0,6	3,4	1,5	1,4	2,0
Grundskole	22,3	30,9	26,3	37,6	17,3	26,0
Total	100	100	100	100	100	100

Fordelingen af socialgruppe i forhold til bosætningsområde (pct.)

Socialgruppe	Mindre by		Landsby		Landdistrikt	
	Tilflyttere	Fastboende	Tilflyttere	Fastboende	Tilflyttere	Fastboende
Kontanthjælpsmodtagere mv.	1,2		0,8		0,5	
Folkepensionister	23,0	39,7	25,2	34,6	18,5	29,5
Arbejdsløse mv	10,5	5,2	14,1	5,3	8,5	3,9
Studerende	3,2	0,6	2,3	0,8	4,5	0,3
Besk. < 500.000	33,5	14,4	27,9	18,8	29,6	20,3
Besk. > 500.000	18,1	30,5	17,6	28,6	24,6	35,7
Andre	8,5	8,0	5,3	7,5	8,5	7,5
Total	100	100	100	100	100	100

Fordelingen af ejerform i forhold til bosætningsområde (pct.)

Ejerform	Mindre by		Landsby		Landdistrikt	
	Tilflyttere	Fastboende	Tilflyttere	Fastboende	Tilflyttere	Fastboende
Ejeboliger i enfamiliehuse	69,2	94,9	69,6	97,0	77,3	95,7
Ejerlejligheder, andel	3,6	1,1	2,7	2,3	0,5	2,3
Almene	7,7	0,6	10,3		0,5	
Priv.udl.	15,8	3,4	17,1	0,8	19,0	2,0
Ikke selvstændige boliger	3,6		0,4		2,8	
Total	100	100	100	100	100	100

Bilag 2: Bortfald og vægtning

Som beskrevet i metodeafsnittet har Danmarks Statistik udsendt breve til et repræsentativt udsnit af hhv. tilflyttere og fastboende i yderområderne, men sammensætningen af svarpersonerne afviger herfra. For at tage højde for dette er survey besvarelserne vægtet, således at de svarer til hele udvalgspopulationen. En analyse af sammensætningen af svarpersonerne med hele udvalgspopulationen viste, at der især var to parametre, hvor svarene afveg. Det ene var familietype, hvor par svarede meget oftere end enlige. Det andet var socioøkonomisk gruppe, hvor beskæftigede – især de med højere indkomst – har svaret oftere end de øvrige. Der er derfor foretaget en vægtning af svarene, således at svarene fra de underrepræsenterede grupper vægtes op og de overrepræsenterede ned. Ved vægtningen er anvendt en metode, hvor der først vægtes efter familietype. Dernæst undersøges, hvor skæv fordelingen blandt svarerne er mht. socioøkonomisk gruppe, som anvendes til at korrigere vægtene.

Tilflytterne

Fordelingen af svarene og hele populationen på familietype og de beregnede vægte er vist i tabellen.

Fordelingen på familietype af hhv. respondenter og hele den udtrukne population af tilflyttere, samt beregnede vægte (pct.).

Familietype	Svaret	Hele populationen	Vægt
Enlig u. børn	36,3	50,0	1,4
Enlig m. børn	5,3	6,2	1,2
Par u. børn	32,6	24,0	0,7
Par m. børn	22,8	18,6	0,8
Blandede husst.	3,0	1,3	0,4
Total	100	100	

Først fordelingen af respondenter og population på socialgruppe før vægtning af familietyper og derefter fordelingerne efter denne vægtning. På grundlag af de sidste tal beregnes supplerende vægte, som de først beregnede vægte korrigeres med.

Fordelingen på socialgruppe af hhv. respondenter og hele den udtrukne population af tilflyttere før og efter vægtning af familietype, samt beregnede supplerende vægte

Socioøkonomisk gruppe	Før vægtning familietype		Efter vægtning familietype		Supplerende vægte
	Svaret	Hele populationen	Svaret	Hele populationen	
Førtidspensionister	2,6	5,6	3,6	6,5	1,8
Kontanthjælpsmodtagere mv.	0,8	2,6	0,9	2,8	3,1
Folkepensionister	7,9	11,5	8,2	12,7	1,5
Arbejdsløse mv	8,1	8,4	10,5	9,1	0,9
Studerende	5,2	5,6	6,1	6,1	1,0
Besk. < 500.000	33,0	32,0	40,5	35,3	0,9
Besk. > 500.000	30,2	20,8	19,8	15,2	0,8
Andre	12,1	13,4	10,4	12,3	1,2
Total	100	100	100	100	

Fastboende

Tilsvarende tabeller for de fastboende.

Fordelingen på familietype af hhv. respondenter og hele den udtrukne population af fastboende, samt beregnede vægte

	Svaret	Total	Vægt
Enlig u. børn	13	33	2,6
Enlig m. børn	1	2	1,4
Par u. børn	47	39	0,8
Par m. børn	25	18	0,7
Blandede husst.	14	9	0,6
Total	100	100	

Fordelingen på socialgruppe af hhv. respondenter og hele den udtrukne population af fastboende før og efter vægtning af familietype, samt beregnede supplerende vægte

Socioøkonomisk gruppe	Før vægtning familietype		Efter vægtning familietype		Supplerende vægte
	Svaret	Hele populationen	Svaret	Hele populationen	
Førtidspensionister	2,1	3,4	3,0	4,2	1,4
Kontanthjælpsmodtagere mv.		0,3	0,0	0,3	
Folkepensionister	14,8	28,5	16,1	33,2	2,1
Arbejdsløse mv	4,1	4,0	3,9	4,0	1,0
Studerende	0,8	0,5	0,9	0,5	0,6
Besk. < 500.000	17,7	19,3	19,1	20,7	1,1
Besk. > 500.000	50,2	36,1	48,0	29,7	0,6
Andre	10,3	8,0	9,1	7,3	0,8
Total	100	100	100	100	

Mens survey data alene beskriver deltagerne i de to spørgeskemaundersøgelser viser afsnittet *Yderområderne og deres til- og fraflytning*, hvorledes befolkningen i yderområderne kan karakteriseres i forhold til alder, familiesituation, indkomster, uddannelse og fødested. Samtidig beskrives hvordan til- og fraflytning til yderområderne ligner eller adskiller sig i forhold til alle øvrige flytninger. I afsnittet vises desuden forskelle mellem forskellige yderområder i forhold til til- og fraflytning.

Der er i sammenhæng med undersøgelsen udarbejdet en selvstændig rapport, som detaljeret redegør for data vedrørende til- og fraflytning i yderområderne. Rapporten har titlen *Yderområderne og deres til- og fraflytning* og kan downloades fra <http://www.sbi.dk>.

Bilag 3: Beskrivelse af tre kommuners bosætningsindsatser

Fra Ringkøbing-Skjern kommune er Udviklings- og Kulturchefen i Forvaltningen for Plan, udvikling og kultur interviewet. Forvaltningen er dannet for ca. ½ år siden. Arbejdet ligger primært indenfor profilering og bosætning i kommunen. Der er ligeledes gennemført interview med LAG-koordinator i kommunen.

På Bornholm er gennemført interviews med to ansatte i Business Center Bornholm (BCB), som har stået for Bornholms bosætningsstrategi, der er iværksat indenfor de sidste par år. BCB varetager udover tilflytterstrategien forskellige andre opgaver, herunder lokal erhvervsservice, klyngesamarbejde, kompetenceudvikling mellem lokale erhverv og erhvervsskoler samt 'Energy tours' og branding af Bornholm. Centeret har ca. 20 medarbejdere og er delvist finansieret af kommunen, ligesom dets chef også er ansat i kommunen.

For Tønder kommune er bosætningskoordinatoren interviewet. Stillingen er oprettet fra juni 2009 og er 2-årig. Den er forankret i erhvervsafdelingen der p.t. har ca. 7 medarbejdere. Koordinatoren har tidligere arbejdet 15 år som sælger og senere som ejendomsmægler i området, og har derigennem et vist kendskab til den kommunale forvaltning, primært teknisk forvaltning.

Ringkøbing-Skjern

I Ringkøbing-Skjern har kommunen sidst i april 2009 vedtaget en Profileerings- og bosætningsstrategi med forskellige tiltag som man er i gang med at implementere. I kommunen er man meget opmærksom på at kunne skaffe arbejdspladser til de lokale virksomheder. Der har altid været mange arbejdspladser i regionen, men det kan være svært at skaffe kvalificeret arbejdskraft. Eksempelvis flyttede Vestas' udviklingsafdeling for ca. 5 år siden fra Ringkøbing til Århus, bl.a. fordi det var svært at få højtuddannet arbejdskraft til at bosætte sig i Ringkøbing. Nu er Vestas' udviklingsafdeling for offshore vindmøller imidlertid ved at etablere sig i Ringkøbing, derfor er det relevant at fokusere på muligheder for at tiltrække og fastholde højt uddannet arbejdskraft.

De tidligere kommuner har haft et Erhvervscenter, der har stået for en særskilt indsats overfor udenlandske tilflyttere. Desuden har man haft et samarbejde med et lokalt boligselskab om at give fortrinnsret på ventelisten til tilflyttere. Det man traditionelt set har gjort for tilflytterne er at arrangere en tilflytterdag med besøg af Borgmesteren og en række kulturelle indslag. Tidligere har arrangementet været velbesøgt, men sidste år var det kun 10 ud af 300 som dukkede op, derfor skal man til at nytænke konceptet.

Bosætningsanalyse

Ringkøbing-Skjern har sammen med to nabokommuner gennemført en analyse af til- og fraflytning i de tre kommuner. Man gennemførte en interviewundersøgelse af, hvordan potentielle og faktiske tilflyttere så på at skulle flytte til yderområder. Overraskende var, at forskellen på dem, der havde taget 'springet' og flyttet til et yderområde, og dem der ikke havde, var at de faktiske tilflyttere kunne forestille sig / drømme om livet på landet (fx som alternativ til en lejlighed i Århus), i modsætning til dem, der ikke havde taget springet, som havde svært ved at sætte billeder på hvad det ville indebære. Derimod havde begge grupper samme vurderinger af ulemperne, herunder de lange afstande, sprog, lugtgener etc. Konklusionen er, at der skal bedre billeder og andre historier om, hvad det vil sige at bosætte sig på landet i Ringkøbing. Undersøgelsen viste også, at den primære grund til fraflytning fra

området var unge, der skulle have en videregående uddannelse da der ingen muligheder er for dette i Ringkøbing. Udenlandske tilflyttere udgør et særligt indsatsområde i kommunen. Der er altid kommet mange tilflyttere til kommunen pga. mange arbejdspladser indenfor industri og landbrug. Tilflyttere er en blanding af enlige (mest mænd), der senere tager familierne med, og familier der flytter til. Tyskere og polakker udgør en stor del af tilflytterne. Udlændinge udgør en stor del af de ca. 800 flytninger, der har været til kommunen i det forløbne år, og som nogenlunde opvejer de ca. 800 fraflyttere i samme periode. Byrådet har lagt stor vægt på, at man skal forsøge at fastholde tilflytterne på trods af, at en del nu vil miste deres arbejde pga. krisen, der har medført en stigning i ledigheden fra 1 til 3%.

Konkrete initiativer

Nogle af de konkrete initiativer man arbejder med i Ringkøbing-Skjern kommune er:

- Ambassadørordning overfor udenlandske tilflyttere: Man holder møder med tilflyttere på tysk, polsk, dansk og engelsk. Senest har man holdt jul på dansk, som en praktisk indføring i dansk kultur.
- Campus for studerende og højt uddannede: Man har i samarbejde med Vestas og Erhvervscentret etableret et Campus i et tidligere ældrecenter. Her bor 30 studerende og højt uddannede, hvoraf ca. halvdelen er udenlandske. En del af beboerne er med i Vestas trainee-program, hvor man bor 8 måneder i Ringkøbing, og senere i Singapore og Colorado.
- 'Fraflytternetværk', bestående af unge som forlader området for at studere, men kan tænkes at vende hjem igen. Netværket inviteres bl.a. til en årlig sammenkomst i kommunen, så man på den måde holder kontakt med de unge.
- Man prøver at få virksomhederne til at påtage sig ambassadør-rolle, men der bliver ingen konkrete initiativer i 2009.
- Bosætningskonsulenter: Man har ansat 5 bosætningskonsulenter. Det er alle kvinder på 35-40 år med små børn, som oprindeligt kommer fra egen, er flyttet væk for at få en videregående uddannelse, men er vendt tilbage igen. Bosætningskonsulenterne opererer i de områder, hvor de selv er vokset op. Deres funktion er at være link mellem virksomheder, arbejdskraft og kommune. Virksomhederne kan fx gå til dem hvis der er noget de mangler (fx arbejdskraft, eller bolig til arbejdskraft), og så kan kommunen hjælpe dem med det.
- 'Smag på landsbyen': Det er finansieret af Landdistriktspuljen, og går i første omgang ud på at invitere 14 familier til at bo gratis i en landsby i kommunen i en uge. Der er i denne forbindelse skabt opmærksomhed om projektet gennem pressedækning i TV, radio og aviser. Det er landsbyernes egne beboere, der frivilligt lægger hus til. Man meldte ud til kommunens landsbyer om mulig interesse i at deltage i et i et forsøg, og man fik positiv tilbagemelding fra 14 landsbyer (svarende til 1/3), hvilket var overraskende højt og meget positivt. Initiativet har på længere sigt til formål at give kommunens bosætningskonsulenter et værktøj til at kunne håndtere tilflytningen ved at give tilflyttere mulighed for at bo kort tid i en landsby, for at vurdere om det er det rigtige valg. Det har samtidig været et ønske at skabe en fælles koordinering mellem de mange forskellige aktører og initiativer der vedrører kommunens landsbyer og landdistrikter. Initiativet er gennemført med en meget flad struktur, med deltagelse af mange forskellige aktører, herunder kommunens bosætningskonsulenter og repræsentanter for de 14 landsbyer. Udover 'smag på landsbyen' er der også med støtte fra Landdistriktspuljen arrangeret et initiativ i Velling for at skabe fokus på lavenergibyggeri i landsbyerne. Indsatsen indeholder bl.a. en éndags-workshop, åbent hus med energiudvikling i landsbyerne, hvor man vil lokke studerende fra landets universiteter ud og mødes med lokale virksomheder, samt en messe med lokale og regionale producenter.
- Styrke netværk og samarbejde med lokale ildsjæle

- Mulighed for engelsk-sproget retning eller skole undersøges p.t. primært rettet mod højt uddannet arbejdskraft fra udlandet, hvilket særligt Vestas har været meget interesseret i. Man skal i den kommende tid undersøge om der ligeledes er interesse blandt andre virksomheder i området, hvilket er nødvendigt hvis initiativet skal i gang.

Traditionelle tiltag overfor tilflyttere omfatter bl.a. en tilflytterdag. Tidligere har arrangementet været velbesøgt, men sidste år var det kun 10 ud af 300 som dukkede op, derfor skal man til at nytænke konceptet.

Samarbejde og forankring

I Ringkøbing-Skjern foregår samarbejdet med kommunen primært gennem borgerservice, der udsender en mappe med billetter til kulturelle arrangementer til alle tilflyttere. Man kunne også have samarbejde med planforvaltningen om boliger og bosætning, herunder om tilbud af attraktive byggrunde. Det har vist sig, at tilflyttere gerne vil byde på grunde i landsbyer, hvis der er særlige kvaliteter ved den, mens de samme landsbyer kan have andre grunde liggende til salg i årevis uden held. De øvrige relationer er primært eksterne, og er især knyttet til lokale virksomheder (Vestas) og de almene boligselskaber (om venteliste).

Bornholm

På Bornholm består bosætningsindsatsen af to tilflytterprojekter, der begge gennemføres af Business Center Bornholm (BCB) med finansiering fra regions Vækstforum. Bornholms kommune indgår som uformel samarbejdspartner. Det første tilflytterprojekt blev gennemført i 2008 og forløb over en periode på 10 måneder. Det indeholdt bl.a. en tilflytteranalyse og en opdatering af kommunens hjemmeside overfor tilflyttere. Den efterfølgende fase af projektet arbejder videre med nogle af de behov der blev påpeget gennem flytteanalysen. Statistikken viser, at der rent faktisk er mange arbejdspladser på øen, og man kan se på prognoserne, at der fremover vil være en udbredt mangel på specialiseret arbejdskraft, fx hospitalsfag, ingeniørfag m.v. Derfor er man blevet meget opmærksomme på, at skaffe kvalificeret arbejdskraft til øen.

Den tidligere indsats har bestået i at have en hjemmeside rettet mod tilflyttere og en tilflytterpakke, men begge dele har dog trængt til en opdatering.

Bosætningsanalyse

Flytteanalysen er baseret på en omfattende spørgeskemaundersøgelse blandt til- og fraflyttere. Resultaterne var bl.a. at den offentlige service er for dårlig, herunder velkomsten fra kommunen og hjælp til jobsøgning. Dette er områder, som der er behov for at arbejde videre med. Den største barriere for tilflytning er det mentale billede af livet på Bornholm – for alle er det et stort spring, og der er grund til at have et billede af, hvordan man får job, venner m.v. på øen. Folk mangler ofte et billede af, hvad det vil sige at bo på Bornholm eller et udkantsområde. *"I folks bevidsthed er det helt ovre i Rusland"*. Det betyder også, at folk der tidligere er kommet på Bornholm fx i sommerferier, allerede har et mere klart billede af hvordan der er, og har lettere ved at flytte til øen. Overraskede nok gælder det i lige så høj grad eksilbornholmerne. Mange er flyttet fra øen med et negativt billede af mangel på arbejdspladser, butikker der lukker mv. og bærer måske stadig rundt på det billede. Undersøgelsen bekræftede dog at mange unge der flytter fra øen giver udtryk for, at de gerne vil tilbage, mens kun omkring 1/3 er afvisende. Eksilbornholmerne er derfor en gruppe man ønsker at samarbejde med mere strategisk fremover.

Konkrete initiativer

Det nuværende initiativ overfor tilflytterne indeholder forskellige initiativer:

- Etablering af netværk på Facebook blandt tilflyttere og folk som overvejer at flytte til. BCB skal sætte det i værk, men folk skal selv køre det. "Der

skal være noget til at erstatte det netværk man forlader...". Initiativet er ikke så langt endnu, og der er flere overvejelser om mulig udformning, bl.a. at involvere nylige tilflyttere i netværket, der kan agere som tutorer, guider mv. for de nye tilflyttere. Overvejelser om, hvor lang tid man er tilflytter; netværket skal løbende have udskiftning af medlemmer, da tilflytterne med tiden gerne skal opfatte sig selv som fastboende. Facebook-gruppen skal dog kunne være et supplement til andre måder at danne netværk på.

- Netværk med 'Baglandet' – eksilbornholmere i København. Man satser på at få en større del af denne gruppe til at vende tilbage til Bornholm, fx med at tilbyde ½-årige praktikpladser på Bornholm og at afholde løbende møder med foreningen, der har sit eget netværk og bestyrelse.
- Udarbejde skriftlige materiale til tilflyttere med billetter til lokale attraktioner, klubber mv. I materialet lægges der vægt på at rammene for familielivet, herunder mindre kriminalitet, sikkerhed, natur (selvom der også flytter mange pensionister i Bornholm). Tematisk er det nok 'familieliv' som fylder meget, måske fordi man er meget opmærksom på at tiltrække børnefamilier, jf. overvejelser om fremtidig mangel på arbejdskraft, som tilflytteren analysen påviser. Planer om, at pakken tilpasses de enkelte tilflyttere, så man modtager informationer der særligt passer til ens interesser. Det kræver dog en forhåndskontakt til tilflytterne. Man har også vedlagt en kalender med fantastiske billeder af Bornholm.
- Man har forsøgt sig med netværksaftener for tilflyttere, som i starten var en succes med ca. 60 deltagere, mens de efterfølgende arrangementer ikke har trukket så meget (10-12 personer pr. gang).

Samarbejde og forankring

På Bornholm oplever man, at der i sagens natur er mange forhold, som relaterer sig til den kommunale politik og administration. Hos BCB modtager man fx mange henvendelser, både fra folk, der overvejer at flytte til Bornholm, folk som er på vej, og tilflyttere som lige er kommet til øen. Mange af disse spørgsmål vedrører den kommunale service, særligt børnehaver og skoler men også arbejdsmarked og arrangementer for tilflytterne med henblik på at danne netværk. I centeret har man en løbende kontakt til forvaltningerne om disse spørgsmål, og på den led fungerer samarbejdet godt. Man kunne dog blandt centerets medarbejdere ønske et større engagement på tværs af de kommunale forvaltninger, i relation til bosætningspolitikken. Man ser man det som en vigtig opgave, at tilflytterindsatsen bliver forankret i det kommunale system, og ikke fortsætter som en projektindsats i BCB. Selvom der tydeligvis har været vilje på det politiske niveau, kan det være en udfordring at skabe ejerskab på det administrative niveau. Selvom forvaltningerne giver udtryk for, at det er god ide med tilflytterindsatsen, så oplever centeret at det kan være svært at få de fornødne oplysninger og input til indsatsen. Dette kan delvist hænge sammen med kommunesammenlægningen i 2002, som fortsat ikke har resulteret i en optimal forvaltningsmæssig struktur.

Man ser muligheder for i stigende grad at knytte bosætningspolitikken til en bredere erhvervs- og marketingsindsats. Der føres pt. en marketingskampagne for Bornholm, som inddrager øens image, teknologi og miljø, arbejdspladser etc. Samtidig giver man udtryk for, at det også er vigtigt at ændre det billede som bornholmerne selv har i hovedet af øen. Eksempelvis er der en udbredt forestilling om, at der ikke er arbejdspladser til tilflytterne. Rent faktisk er der mange arbejdspladser, og man kan se på prognoserne, at der fremover vil være en udbredt mangel på specialiseret arbejdskraft, fx hospitalsfag, ingeniørfag m.v. Derimod kan formidlingen mellem arbejdssøgende og arbejdstagere forbedres. Her søger BCB at agere som supplement til borgerservice (der har haft til opgave at formidle job til tilflyttere) og den kommunale arbejdsformidling. Det er samtidigt usikkert, hvordan det nye by-

råd og den nye borgmester vil se på tilflytterindsatsen. Det kan blive en politisk diskussion af, om man skal prioritere tilflytterindsats eller andre kommunale velfærdsområder, fx ældrepleje. Mange siger 'det nytter ikke noget med at tiltrække tilflyttere'. Da tilflytterindsatsen er langsigtet kan det være meget svært at måle og dokumentere effekten af indsatsen, hvilket kan gøre den udsat.

Tønder

I Tønder kommune er en væsentlig del af bosætningsindsatsen, at der er ansat en bosætningskonsulent fra juni 2009. Baggrunden er et faldende befolkningstal og at virksomhederne i kommunen har svært ved at tiltrække akademikerstillinger. Den nye bosætningskonsulents foreløbige indsats har bl.a. bestået i almindeligt praktisk arbejde med hjælp til tilflyttere, fx med at finde en lejlighed. Der er samtidig opstartet møder med tilflyttere, potentielle tilflyttere, pendlere m.v., hvor man fortæller om kommunen og forskellige praktiske temaer. Til nogle af disse arrangementer kommer borgmesteren, og der arrangeres en rundvisning i kommunen som en del af velkomsten for tilflytterne. En anden del af opstarten har bestået i at afholde møder og skabe netværk med det lokale erhvervsliv. Generelt er der gjort meget for at etablere bosætnings-funktionen og integrere den med relevante netværk indenfor og udenfor kommunen. Sidst men ikke mindst er der i efteråret 2009 gennemført en bosætningsanalyse, der har givet vigtige pejlemærker for den videre indsats. På denne baggrund er udarbejdet en erhvervsstrategi, som bosætningskonsulenten er ved at igangsætte.

Indsatsen overfor tilflyttere før man ansatte bosætningskonsulenten har primært bestået i, at borgerservice sendte en velkomstmappe med brochurer, telefonbøger m.m. Herudover har man i en periode haft et tæt samarbejde med lokalrådene i kommunen (der tæller 20-25) omkring integration af tilflyttere, hvor kommunen var meget aktiv. I dag er kommunens indsats i denne sammenhæng mere begrænset, og indsatsen fungerer mere på lokalrådenes eget initiativ. Der er dog et løbende samarbejde med bosætningskonsulenten, når der opstår konkrete spørgsmål if. tilflyttere. Borgerservice står fortsat for tilflytterpakkerne, men man forbereder nu en anden type velkomst, med mere brug af elektroniske medier, herunder at levere materiale på en usb-stick, og lave en præsentation af kommunen på en kort film.

Bosætningsanalyse

Man har ligeledes gennemført en bosætningsanalyse, der danner baggrund for de strategiske tiltag, man sætter i værk. Undersøgelsen viser, at den væsentligste grund til fraflytning er skift i jobsituation. Undersøgelsen overraskede på to punkter, som man efterfølgende har taget til sig: Man havde troet at de mange pendlere til kommunens arbejdspladser ville være en oplagt målgruppe for indsatsen, men det viste sig at de var meget lidt flytbare – pendling på ca. 50 km hver vej betyder åbenbart ikke så meget. Derimod viste det sig, at tyske pendlere var mere relevante som målgruppe, mange føler sig tiltrukket af den danske måde at bo og arbejde på, som er mindre hierarkisk end i Tyskland, selvom mange nok har et romantisk syn på det.

Konkrete initiativer

På baggrund af bosætningsanalysen og de erfaringer som bosætningskonsulenten har samlet sammen i løbet af det første halve år, har man udarbejdet en erhvervsstrategi, hvor fokus er på bosætning. Strategien indeholder 5 koncepter, med forskellige aktiviteter knyttet til. Koncepterne er:

- *Understøtte koordinator*: Forskellige aktiviteter for at understøtte bosætningskonsulents rolle, herunder at etablere en sparringsgruppe vedr. bosætning, og profilere funktionen blandt lokale virksomheder

- *Kultur og idræts-tilbud*: Identificere de lokale tilbud, der findes for især yngre tilflyttere, som øvrige (og ældre med andre interesser) i kommunen måske overser. Det kan fx være windrace på Fanø e.l. Dette tænkes gennemført i samarbejde med ambassadørerne og med lokale foreninger
- *Tønder-ambassadører*: Der værdes et antal (omkring 10) Tønder-ambassadører blandt unge, før de forlader kommunen for at studere / arbejde, og blandt nyuddannede 'Tønder-unge' i Ålborg, Århus og Odense (som er de byer hvor tønder-unge primært tager til). Det er personer, som man kan bede sende informationer videre i sit netværk, fx blandt andre Tønder-unge. Man ønsker løbende at holde kontakten til ambassadørerne, bl.a. gennem invitationer til arrangementer, nyhedsbreve m.v., og ved at oprette et 'ambassade-forum' på Facebook. Det er meget bevidst at man satser på de personlige netværk, frem for fx at foretage en bredere og register-baseret indsats, da man tror mere på den første metode, der er mere målrettet.
- *Tiltrække og integrere tyske borgere*: Det er især de unge nyuddannede tyskere man går efter, fordi man dermed kan slå to fluer med ét smæk, da kommunen har haft svært ved at tiltrække og fastholde akademikere, selvom stillingerne har været der. Det er meget dyrt for virksomhederne, hvis de fx flytter efter 1½ år. Dette tiltag indebærer bl.a. samarbejde med de nordtyske universiteter, samarbejder med info-center Padborg og at etablere netværk mellem de lokale virksomheder og tyske studerende, fx ved at tilbyde praktikophold, virksomhedsbesøg m.v.
- *Erhvervsvirksomheder*: Ved at styrke bosætningen styrker man virksomhederne, fx ved at foretage 'fremskudt' bosætnings-service, hvor man inviterer udenlandske medarbejdere til møder med kommunen, bl.a. for at demonstrere at kommunen i højere grad er en service-virksomhed der kan komme med hjælp og tilbud frem for at være en myndighed, der stiller med krav og påbud. Dette er et andet billede af kommunen, end mange har med fra deres hjemland, og gør det lettere for tilflytterne at henvende sig til kommunen. Et andet initiativ er 'job til 2', hvor man prøver at finde job til den medfølgende. I det første halve år har man haft 7 par inde, og det lykkedes at finde job til 2 medfølgere, mens 3 andre fandt job selv. Man vil gerne blive endnu bedre til dette.

Der er meget udenlandsk arbejdskraft i kommunen, og indenfor alle sektorer (serviceerhverv, produktion, landbrug). Det er dog ofte kontrakt-ansatte der bliver i kommunen en kortere periode (2-4 år). Denne gruppe vil man også prøve at fastholde, bl.a. ved i første omgang at invitere dem til bosætningsmøderne.

Boligvalg

For at skaffe boliger til tilflytterne har man et samarbejde med alle boligselskaber i kommunen, hvor man har lovet at hver 4. bolig står til rådighed for en tilflytter. Det betyder at man altid kan tilbyde en almen bolig til tilflytterne, uanset at de ikke et skrevet op eller er medlem af et almen selskab, som man skal være i mange andre kommuner. Samtidig har man et samarbejde med de lokale ejendomsmæglere og hjælp til at finde en ejerbolig til dem der er interesserede. Dette er hjælp nok for de fleste, men der er også eksempler på tilflyttere, der skal vælge mellem tre områder, hvor koordinatoren rådgiver lidt om forskellene på de tre steder.

Samarbejde og forankring

Indsatsen er forankret i kommunens erhvervskontor, hvor bosætningskonsulenten er ansat. Konsulenten er meget bevidst om nødvendigheden af et tværgående samarbejde med andre forvaltninger og har derfor sammensat en gruppe med repræsentanter fra forskellige forvaltninger, der mødes 1 gang om måneden for at diskutere bosætning og aktuelle problemstillinger. Der er også som tidligere nævnt nedsat en sparringsgruppe for bosætnings-

konsulent, til bl.a. at diskutere strategiplan, konkrete initiativer m.v. Samtidig er der gjort meget for at skabe samarbejde 'ud af huset', herunder:

- Erhvervsforum: 17 erhvervsfolk der mødes jævnligt med kommunens erhvervschefer, hvor PL ofte er inviteret
- Akademikernetværk: En gruppe med lokale virksomheder og kommunalfolk, der arbejder på at skaffe flere akademikere til kommunen
- Vækstforum (mest om iværksættere, andre i kommunen er mere involverede)

URS-samarbejde med nabokommuner. Gennem dette samarbejde er man bl.a. blevet bevidst om særkenderne ved Tønder kommune. Man har erkendt at man har en særlig situation og beliggenhed, og har derfor valgt ikke at skele så meget til hvad man gør andre steder, men i stedet gør tingene på sin egen måde.

Bilag 4: Spørgsmål til og besvarelser fra kommunerne vedr. bosætningsstrategier

Der er pr. mail udsendt spørgeskemaer om bosætningsstrategier til de 16 kommuner, der indgår i undersøgelsen.. Spørgeskemaet indeholder 6 spørgsmål:

- Spørgsmål 1: Har man i kommunen udarbejdet en bosætningsstrategi eller tiltag, der har til formål at tiltrække tilflyttere?
- Spørgsmål 2: Hvilke elementer indgår i strategien?
- Spørgsmål 3: Hvordan søger kommunen at tiltrække tilflyttere?
- Spørgsmål 4: Hvordan modtager kommunen tilflyttere?
- Spørgsmål 5: Hvordan arbejder kommunen med at fastholde tilflyttere?
- Spørgsmål 6: Har kommunen samlet op på erfaringer med kommunale bosætningsindsatser eller andre tiltag i forhold til tilflyttere og bosætning (fra tidligere og/eller nuværende kommune)?

I det følgende er svarene på de enkelte spørgsmål med kommunens eventuelle kommentarer, sammenfattet.

Spørgsmål 1: Har man i kommunen udarbejdet en bosætningsstrategi eller tiltag, der har til formål at tiltrække tilflyttere?

	Har arbejdet med en bosætningsstrategi i længere tid	Er i gang med at forberede en bosætningsstrategi el. lign.	Nej, man arbejder ikke med en bosætningsstrategi el. lign.
Struer	x		
Vesthimmerland	x		
Ærø	x		
Læsø		x	
Samsø	x		
Ringkøbing-Skjern	x		
Lemvig			x
Lolland		x	
Bornholm	x		
Tønder		x	
Thisted	x		
Norddjurs		x	
Langeland	x		
Morsø	(x)*		
Skive		x	

Der er modtaget svar fra alle 16 kommuner på nær Varde kommune. Der er dog gennemført interview med Varde Erhvervs- og Turistråd om konkrete tiltag overfor tilflyttere.

*: Ifølge kommunen er der ikke tale om en egentlig bosætningsstrategi, men nærmere en række forskellige "strenge", der spilles på.

Som det ses af oversigten har 8 af de 15 kommuner, arbejdet med bosætningsstrategier gennem længere tid, og flere er ved at forberede en strategi. Det indikerer, at der er mange erfaringer med bosætningsstrategier i yderkommunerne, men også at stadig flere kommuner er ved at erkende behovet for en strategi på området.

Spørgsmål 2: Hvilke elementer indgår i strategien?

	Analyser af flyttemønstre til kommunen	Analyser af flyttemønstre fra kommunen	Undersøgelser og kortlægning af potentielle tilflyttere	Overvejelser og/eller tiltag i fht at fastholde tilflyttere	Andet / uddybning
Struer	x	x		x	
Vesthimmerland			x		
Ærø	x	x	x	x	Der er for nylig ansat en bosætningskonsulent under erhvervs og turistkontoret
Læsø				x	
Samsø	x	x	x	x	
Ringkøbing-Skjern	x	x	x	x	Synliggørelse, Fyrtårne og events
Lemvig					
Lolland			x	x	
Bornholm	x	x		x	
Tønder	x	x	x	x	
Thisted			x	x	
Norddjurs	x	x	x		
Langeland					Planstrategien for Langeland Kommune har (øget) bosætning som hovedtema. Alle indsatsområder udpeget i strategien har bosætning som mål.
Morsø	x				Er knyttet til udarbejdelse af planstrategien
Skive	x	x	x	x	

Kommunerne er spurgt om hvilke elementer, der indgår i bosætningsstrategien: 1) Analyse af flyttemønstre til og fra kommunen, 2) kortlægning af potentielle tilflyttere og 3) tiltag for at fastholde tilflyttere. I tre kommuner indgår alle elementer i strategien, mens andre kun bruger enkelte elementer, fx kortlægning af mulige tilflyttere eller initiativer til at fastholde tilflyttere. Flertallet af kommuner har som en del af bosætningsstrategien arbejdet analytisk med at analysere flyttemønstre til og fra kommunen, og brugt det i forbindelse med andre tiltag. Blandt de andre elementer i kommunernes strategier er der brug af bosætningskonsulenter, etablering af 'fyrtårne', events, og mere overordnet at gøre bosætning til et tema i kommunens planstrategi. I Morsø har man i forbindelse med udarbejdelse af planstrategien foretaget en analyse af tilflyttere inden for et år. Tilflytterne blev kontaktet og svarede på en række spørgsmål, bl.a. for at identificere, hvad der havde været udslagsgivende for deres valg om at flytte til kommunen. Dette blev identificeret i analysen og søgt indarbejdet i planstrategiens temaer.

Spørgsmål 3: Hvordan søger kommunen at tiltrække tilflyttere?

	Har etableret hjemmeside	Har gennemført markedsføringskampagner i landsdækkende aviser, tv spots mv.	Andet / uddybning
Struer			Gennem fysisk planlægning og ved at indtænke bosætning tværs sektorielt i kommunens organisation
Vesthimmerland		x	Har lige gennemført et større event "Oplev Vesthimmerland" med henblik på tiltrækning af tilflyttere, der har været markedsført i både region Nord og Midt mht. tv-spots m.m.
Ærø		x	
Læsø	x		Vi har forsøgt med et projekt åben Ø (men resultatet heraf var ikke godt)
Samsø	x	x	Udgiver magasin, postkort, deltager i messer
Ringkøbing-Skjern	x	x	Se også www.flytmodvest.dk
Lemvig	x		Man har også fået udarbejdet en DVD, som bliver udleveret gratis til lokale virksomheder. DVDen kan også ses på hjemmesiden (www.godegrunde.nu).
Lolland			Vi mangler generelt viden om, hvad der egentlig virker, når man skal tiltrække tilflyttere
Bornholm	x	x	Har gennemført markedsføringskampagne på Bornholm i turistsæsonen, samt relevante messer andre steder i landet. Har reklameret med bl.a. avis-indstik i Børsen og to lokalaviser i København. TV-spot og markedsføringsmateriale i Rønne Lufthavn og på Bornholmstrafikkens færges. Kampagneaktiviteter for 2009, 2010 og 2011 er lige vedtaget. Se også www.bornholm.dk
Tønder	x		Tønder Magasinet, netværksaften, velkomstpakke mv.
Thisted		x	Fokus på gode historier om vore styrker
Norddjurs	x		
Langeland		x	Langeland Kommunes kampagner for øget tilflytning omfatter bl.a. reklamespots i den lokale biograf, reklamekampagner i forbindelse med Langeland Festivalen, tillæg i sydfynske aviser mm
Morsø	x		Har i budgettet i 2010 afsat midler til opkøb og nedrivning af huse af utilfredsstillende kvalitet. Derudover forventes udarbejdet en række landsbyplaner i samarbejde med borgerne, der har til formål at forbedre landsbyernes især fysiske kvalitet, men også tiltag af social og erhvervsmæssig karakter. Generelt forsøges også at profilere Mors, med etablering af et "Ambassadørkorps"
Skive			Skal i gang med at identificere indsats - bl.a. gennem målrettede kampagner for i første omgang enkelte landsbyer.

De konkrete initiativer rettet mod potentielle tilflyttere består af forskellige former for oplysning og markedsføring gennem medier og internet. Flertallet af kommuner har benyttet dette i en eller anden form; 7 af de 13 kommuner har oprettet hjemmesider, og 7 kommuner har benyttet markedsføring i aviser, TV, på messer o.l. Andre har udgivet magasiner, postkort, udarbejdet DVD'er, biografspots, etableret events eller kørt markedsføring med færges og lufthavne til regionen (Bornholm). Kommunernes markedsføring synes dog primært at foregå regionalt, og ikke fx være rettet mod potentielle tilflyttere fra andre landsdele. Enkelte kommuner (Bornholm) har dog benyttet en bredere og mere intensiv markedsføring i håbet om at tiltrække tilflyttere. Som tidligere nævnt indtænker enkelte kommuner (Langeland og Struer) også bosætningsstrategier i den sammenfattende fysiske planlægning, og dermed på tværs af de kommunale forvaltninger.

Spørgsmål 4: Hvordan modtager kommunen tilflyttere?

Kommune	Sender en velkomstmappe med nødvendige oplysninger	Sender en velkomstmappe & fribilletter til lokale attraktioner	Inviterer til et velkomstmøde	Lokale ambassadører i lokalområdet tager imod tilflyttere	Andet / uddybning
Struer		x	x (2 gange årligt)		Har etableret en modtageenhed (Struer International Living), der skal tage sig af ovenstående med specielt fokus på "internationale tilflyttere"
Vesthimmerland	x (er under udvikling)				
Ærø	x (under udarbejdelse)		x	x (under udarbejdelse)	
Læsø			x		Er for nyligt stoppet med at sende en velkomstmappe. Inviterer nu i stedet til et velkomstmøde
Samsø	x		x		Velkomstmappe uddeles på velkomstmøder eller kan afhentes på Samsø Udviklingskontor, - indeholder gavekort på diverse oplevelser/ ydelser fra øens erhvervsliv og foreninger.
Ringkøbing-Skjern	x	x	x	x (finansierer 4 deltids bosætningskonsulenter)	Alle tilflyttere inviteres til et velkomstarrangement, hvor borgmesteren byder velkommen. Her introduceres tilflyttere også til områdets tilflytterforening. ErhvervsCenter Ringkøbing Fjord arbejder især med modtagelse/fastholdelse af udlændinge (Tyskland, Polen)
Lemvig		Er undervejs	Er undervejs	x (de er også på hjemmesiden)	Der er også fokus på udenlandsk arbejdskraft. Lemvig Kommune har mange, som arbejder indenfor landbrug fra de tidligere østlande. Derfor ville det være fint, at kunne fastholde dem.
Lolland	x				Der udsendes velkomstbrev omhandlende kommunens hjemmeside og borgerservice. Dette er under udbygning
Bornholm		(x)	(x)	(x)	Velkomstmappe med praktiske oplysninger & 'velkomstgavekort' til attraktioner/ fødevarerproducent forventes færdig medio 2009. Det er et mål at gennemføre et halvårligt velkomstmøde og skabe et frivilligt netværk af "tilflytterambassadører" i lokalområderne.
Tønder	x			x	
Thisted					
Norddjurs					Har tanker om at lave en velkomstpakke til nye tilflyttere
Langeland	x	x			Kommunen har konkret udarbejdet en 'tilflyttermappe', der bl.a. indeholder 'kend-din-ny-nabo'- historier, særlige postkort fra øen samt mere specifikke og nyttige informationer om Langeland.
Morsø		x		x	Tilflyttere inviteres på en heldagstur i bus rundt på øen med borgmesteren som turløber.
Skive	x				

Kommunerne har forskellige former for modtagelse af tilflyttere. Flere arbejder med velkomstmapper, i mange tilfælde kombineret med velkomstmøder, tilbud til lokale attraktioner, introduktion til naboer og postkort fra stedet (Langeland) samt introduktion til ressourcepersoner eller netværk, fx bosætningskonsulenter, tilflytterforening (Ringkøbing-Skjern) eller 'tilflytterambassadører' (Bornholm, Lemvig og Ærø ligesom Lolland arbejder med et 'tilflytterkorps'). Netværkene bruges både i forbindelse med modtagelse af tilflyttere og til integration af dem, og dermed som en strategi for fastholdelse.

Spørgsmål 5: Hvordan arbejder kommunen med at fastholde tilflyttere? Sp. 4 og 5 hænger i praksis meget sammen i kommunernes bosætningspolitik).

	Kommunen har en opsøgende indsats overfor tilflyttere i området	Kommunen arrangerer tilbagevendende møder/arrangementer for tilflyttere	Kommunen samarbejder med lokale 'ambassadører' om integrering af tilflyttere	Andet / uddybning
Struer		Kommunen "vil" arrangere tilbagevendende mødearrangementer for tilflyttere	Kommunen "vil" samarbejde med lokale 'ambassadører' der gør en indsats for at integrere tilflyttere	Kommunen "vil" lave flere aktiviteter med fokus på tilflytteren men også for borgerne i almindelighed og forsøge at etablere en kontakt mellem tilflytter og foreningsliv.
Vesthimmerland				
Ærø	Under udarbejdelse		x	
Læsø		x		
Samsø	Har etableret Samsø Netværk			
Ringkøbing-Skjern				
Lemvig	(x)		Ja - de samme som er ambassadører	Der bliver noget for udenlandsk arbejdskraft, bl.a. intro møder & præsentation af kultur / fritidstilbud.
Lolland				Vi undersøger i øjeblikket hvordan man kan styrke og synliggøre eksisterende netværk, ligesom at vi ønsker at etablere et korps af tilflytterambassadører. Der er afsat midler hertil i 2010 og 11.
Bornholm	jf. svarene på spørgsmål 4		jf. svarene på spørgsmål 4	Har forsøgsvis afholdt "netværksaftener" for tilflyttere/andre interesserede i 2008 og 2009. På baggrund af det, laves der et halvårligt kommunalt velkomst-arrangement, og i samarbejde med kommende lokale ambassadører at anspore til netværksskabelse på anden måde.
Tønder	x			
Thisted	x (ja, udlændinge)	x (ja, udlændinge)		
Norddjurs				Kommunen vil gerne gøre "noget", men er ikke klar på formen endnu. Har talt om et panel, som man regelmæssigt stiller relevante spørgsmål.
Langeland				
Morsø			x	Ambassadørordningen har meget fokus på at skabe et positivt image om Morsø
Skive				Kommunen arbejder generelt på, at gøre de mindre bysamfund mere attraktive at bo i.

Der er flere eksempler på organisering i form af særlige enheder eller knyttet til andre netværk i kommunen. Fx arbejder Struer med en særlig modtagerehed for udenlandsk arbejdskraft, ErhvervsCenter Ringkøbing Fjord ar-

bejder med modtagelse og fastholdelse af udlændinge overvejende fra Tyskland og Polen, mens Samsø har knyttet modtagelsen til Samsø Udviklingskontor. Som eksemplerne fra Ringkøbing-Skjern og Struer indikerer, er tilflytning af udenlandsk arbejdskraft et centralt tema i flere kommunernes bosætningsstrategi. I Thisted og Lemvig er tilflyttere i form af udenlandsk arbejdskraft ligeledes et tema, som man er ved at opdyrke, bl.a. arrangerer man i Lemvig introduktionsmøder med lokale kultur- og fritidstilbud. Kommunernes svar kan muligvis ses som udtryk for, at nogle kommuner i stigende grad bliver opmærksomme på at se tiltrækning og fastholdelse i en sammenhæng, i stedet for kun at fokusere tiltrækning – måske i erkendelse af, at relativt mange tilflyttere har svært ved at blive integreret og hurtigt flytter væk igen.

Spørgsmål 6. Har kommunen samlet op på erfaringer med kommunale bosætningsindsatser eller andre tiltag i forhold til tilflyttere og bosætning (fra tidligere og/eller nuværende kommune)?

	Ja	Nej	Ved ikke
Struer		x	
Vesthimmerland			x
Ærø		x	
Læsø	x (men ikke på videnskabelig facon)		
Samsø	x (delvis på nogle enkelttiltag, men der mangler en samlet analyse)		
Ringkøbing-Skjern	x		
Lemvig	x (der har været kig på hvad nabo-kommuner gør, bl.a. Struer og Ringkøbing-Skjern Kommuner)		
Lolland	x		
Bornholm	x (Rapport over spørgeskema-undersøgelse af flytning til og fra Bornholm i perioden 2003-2007 er tidligere fremsendt. Rapport over den øgede indsats på tilflytterområdet i 2008 er tidligere fremsendt.		
Tønder			x
Thisted		x	
Norddjurs		x	
Langeland	x (SDU/IFUL har i foråret 2009 udarbejdet en analyse af dobbeltbosætning på Langeland (i landdistrikterne). Nogle af oplysningerne herfra giver kendskab til hvad der har betydning for bosætning på Langeland).		
Morsø		x	
Skive		x	

Det er relativt få kommuner der har gennemført en systematisk opsamling på deres bosætningsstrategi. Der er ofte tale om del-analyser og pragmatiske vurderinger, eller om slet ingen opsamling. Der er da også kommuner som åbent erkender, at de mangler viden om, hvad der skal til for at tiltrække tilflyttere (Lolland). En enkelt kommune (Bornholm) lader dog til at have arbejdet relativt systematisk med emnet.

Bilag 5: Survey spørgsmål til tilflytterne

1. Er du og din familie flyttet fra en anden kommune til din nuværende adresse siden 1/1 2006?

- Ja (fortsæt spørgeskemaet)
- Nej (afslut spørgeskemaet)

2. Hvad er afstanden mellem din tidligere bolig udenfor kommunen og din bolig i din nuværende kommune?

- Mindre end 10km
- 10-30km
- 30-50km
- Mellem 50 og 100km
- Mere end 100km

3. Hvordan vil du beskrive det sted, du flyttede fra?

- Størby (København, Århus, Odense, Aalborg)
- Større by (over 30.000 indb.)
- Mellemstor by (5.000 – 30.000 indb.)
- Mindre by (1.000 - 5.000 indb.)
- Landsby (200 – 999 indb.)
- Landdistrikt (områder der ikke har byer med 200 indb. eller derover)

4. Hvordan vil du beskrive det sted, hvor du bor nu?

- Mindre by (1.000 - 5.000 indb.)
- Landsby (200 – 999 indb.)
- Landdistrikt (områder der ikke har byer med 200 indb. eller derover)

Nu kommer der nogle spørgsmål, som handler om, hvorfor du flyttede til et landområde

5. Hvilke grunde var de vigtigste til, at du flyttede fra din tidligere bopæl?

(Angiv som 1: meget vigtigt, 2: mindre vigtigt, 3: ikke vigtigt)

- Fik arbejde/uddannelse langt fra, hvor jeg boede
- Blev gift/ville flytte sammen med partner
- Blev skilt/forlod partner
- Var utilfreds med boligen
- Var utilfreds med boligområdet
- Andet (beskriv gerne)

6. Hvilke grunde var de vigtigste til, at du valgte at flytte til dette sted?

(Angiv som 1: meget vigtigt, 2: mindre vigtigt, 3: ikke vigtigt)

- For at bo i nærheden af familie og/eller venner
- For at flytte tilbage, hvor jeg eller min partner voksede op
- For at få en større bolig
- For at få en lavere husleje/boligudgift
- For at bo tæt på mit arbejde
- For at bo i trygge omgivelser
- For at bo i grønne omgivelser
- For at få større nabofællesskab
- Andet (beskriv gerne)

De næste spørgsmål handler om boligerne i dit område og hvordan de bliver vedligeholdt af henholdsvis tilflyttere og beboere, der har boet her i en længere årrække – kaldet 'fastboende'.

7. Hvordan er boligerne i dit lokalområde?

(Angiv som 1: enig, 2: hverken enig eller uenig, 3: uenig, 4: ved ikke)

- De fleste boliger er i god stand
- Der er mange boliger, som er i dårlig stand
- Der er mange tomme boliger

8. Hvordan vedligeholdes boligerne?

(Angiv som 1: enig, 2: hverken enig eller uenig, 3: uenig, 4: ved ikke)

- De fastboende (som har boet her mange år) gør mere end tilflytterne for at vedligeholde deres bolig sammenlignet med tilflyttere
- De fastboende holder mere fast i den lokale byggestil sammenlignet med tilflyttere

9. Hvilken tilstand havde boligen, da du købte eller lejede den?

- Boligen var i god stand (gå til spørgsmål 12)
- Boligen var i dårlig stand
- Boligen var i hverken god eller dårlig stand

10. Lavede du forbedringer på din bolig?

- Ja, jeg renoverede boligen fuldstændig (gå til spørgsmål 12)
- Ja, jeg lavede mindre forbedringer (gå til spørgsmål 12)
- Nej, jeg ønskede ikke at forbedre boligen

11. Hvorfor har du valgt ikke at istandsætte din bolig

- Jeg har planer om at flytte til en anden bolig
- Jeg er ikke interesseret i at sætte boligen i stand
- Jeg har ikke økonomisk mulighed for at istandsætte boligen
- Jeg har planer om at sætte boligen i stand på et senere tidspunkt
- Ved ikke

Nu kommer der nogle spørgsmål om hvordan tilflytterne er faldet til i lokalområdet

12. Hvordan er fællesskabet og de sociale relationer i lokalområdet?

- Jeg har de fleste sociale kontakter i lokalområdet
- Jeg har primært sociale kontakter andre steder end i lokalområdet
- Jeg har kontakter både i lokalområdet og andre steder
- Jeg har generelt ikke ret mange lokale sociale kontakter

13. Omgås du mest andre tilflyttere eller fastboende?

- Jeg har flest kontakter til andre tilflyttere
- Jeg har flest kontakter til de fastboende
- Jeg har kontakter til både tilflyttere og fastboende
- Jeg er ikke klar over, hvem som er tilflytter hhv. fastboende

14. Er du blevet en del af lokalområdet?

- Det er svært for mig, at blive en del af området
- Det er nemt for mig, at blive en del af området (gå til spørgsmål 17)
- Jeg er ikke interesseret i, at blive en del af området (gå til spørgsmål 16)

15. Hvorfor er det svært at blive en del af området?

(Angiv gerne flere svar)

- Lokalområdet er meget lukket og det er svært at 'komme ind'
- Jeg føler, at tilflyttere ikke er velkomne
- Jeg føler mig som en fremmed i området
- Jeg forstår ikke den lokale dialekt
- Jeg deltager ikke i aktiviteter, hvor jeg kan møde andre mennesker

- Jeg føler, at tilflyttere altid vil være tilflyttere

Gå til spørgsmål 17

16. Hvorfor ønsker du ikke at blive en del af lokalområdet?

(Angiv gerne flere svar)

- Jeg har mine sociale relationer andre steder end i lokalområdet
- Jeg har ikke tid til at mødes med andre beboere
- Jeg har ikke noget til fælles med de andre beboere
- Andet (skriv gerne)

17. Har dine naboer eller andre beboere i området søgt at inddrage dig i lokalområdet?

- Ja
- Nej (gå til spørgsmål 19)
- Det ved jeg ikke (gå til spørgsmål 19)

18. Hvad gjorde de, for at inddrage dig i lokalområdet?

(Angiv gerne flere svar)

- De kom og bød mig velkommen
- De inviterede mig hjem på besøg
- De præsenterede mig for deres venner
- De tog mig med til lokale aktiviteter
- Andet (skriv gerne)

19. Hvordan er du sammen med naboer og andre beboere i området?

- Vi hilser kun på hinanden, når vi mødes
- Vi kommer hjem til hinanden på besøg (kaffe, middag mv.)
- Vi laver forskellige aktiviteter sammen (sport, forening, klub mv.)

20. Hvor ofte mødes du med naboer eller andre beboere i området?

(Angiv kun et svar)

- Mere end 4 gange om ugen
- 1-4 gange om ugen
- 2-3 gange om måneden
- Ca. en gang om måneden
- Mindre end 5 gange om året
- Det ved jeg ikke

21. Føler du, at du hører hjemme i lokalområdet?

(Angiv kun et svar)

- Ja, i høj grad
- Nej, ikke rigtig
- Nej, slet ikke
- Det ved jeg ikke

22. Blev du budt velkommen af kommunen?

(Angiv gerne flere svar)

- Ja, jeg fik en velkomstmappe med de nødvendige, praktiske oplysninger
- Ja, jeg fik en velkomstmappe med praktiske oplysninger samt adgangsbilletter til lokale attraktioner
- Ja, jeg blev inviteret til et velkomstmøde
- Nej, jeg blev ikke budt velkommen af kommunen
- Andet (skriv gerne)

23. Hvad kan kommunen gøre for at give tilflyttere en større tilknytning til lokalområdet?

(Angiv gerne flere svar)

- Det er tilstrækkeligt at få en velkomstmappe med de nødvendige, praktiske oplysninger
- Det er vigtigt at få en velkomstmappe med praktiske oplysninger samt adgangsbilletter til lokale attraktioner
- Det er vigtigt, at blive inviteret til et velkomstmøde

- Det er vigtigt, at kommunen holder kontakt til tilflytterne gennem ½-1 år
- Det er vigtigt, at nogen i lokalområdet sørger for at tage imod tilflyttere
- Det er ikke nødvendigt at kommunen gør noget
- Andet (skriv gerne)

Nu kommer der nogle spørgsmål handler om fritidsaktiviteter, foreningsarbejde og lign.

24. Deltager du i foreningsaktiviteter, aften-skole, sportsklub eller lignende i lokalområdet?

- Ja
- Nej (gå til spørgsmål 26)

25. Hvor ofte deltager du i foreningsaktiviteter, aften-skole, sportsklub eller lignende?

(Angiv kun et svar)

- Mere end 4 gange om ugen
- 1-4 gange om ugen
- 2-3 gange om måneden
- Ca. en gang om måneden
- Mindre end 5 gange om året
- Det ved jeg ikke

26. Deltager du i, eller er du med til at planlægge lokale aktiviteter som sommerfest, høstfest, julearrangement eller lignende?

(Angiv kun et svar)

- Ja, jeg *deltager* i lokale aktiviteter som sommerfest, høstfest, julearrangement eller lignende
- Ja, jeg er med til at *planlægge og gennemføre* aktiviteter
- Nej, jeg deltager ikke i lokale aktiviteter som sommerfest, høstfest, julearrangement eller lignende
- Der er ingen lokale aktiviteter

27. Hvad hjælp dig mest til at blive en del af lokalområdet?

(Angiv som 1: enig, 2: hverken enig eller uenig, 3: uenig, 4: ved ikke)

- At deltage i forenings- og/eller lokale aktiviteter
- At planlægge forenings- og/eller lokale aktiviteter
- At blive budt velkommen af naboer og andre beboere i området
- At mødes hjemme med naboer og andre i lokalområdet

28. Hvilken type fritidsaktiviteter deltager du i?

- Jeg deltager i foreningsarbejde f.eks. lokalhistorie/kultur
- Jeg deltager i arrangementer i forsamlingshus
- Jeg deltager i aften-skoleaktiviteter
- Jeg deltager i idrætsaktiviteter
- Jeg deltager i aktiviteter i relation til mine børne skole/daginstitution
- Andet (skriv gerne)

29. Hvem deltager mest i det lokale foreningsliv og aktiviteter?

(Angiv kun et svar)

- Det er mest tilflyttere, som deltager i det lokale foreningsliv og aktiviteter
- Det er mest fastboende, der deltager i det lokale foreningsliv og aktiviteter
- Der er lige mange tilflyttere og fastboende, der deltager i det lokale foreningsliv og aktiviteter
- Jeg er ikke klar over, hvem som er tilflytter hhv. fastboende

30. Hvem organiserer mest nye aktiviteter i lokalområdet?

(Angiv kun et svar)

- Det er mest tilflyttere, som organiserer det lokale foreningsliv
- Det er mest fastboende, der organiserer det lokale foreningsliv
- Der er lige mange tilflyttere og fastboende, der organiserer det lokale foreningsliv
- Jeg er ikke klar over, hvem som er tilflytter hhv. fastboende

31. Hvordan påvirker tilflyttere livet i landområder?

(Angiv som 1: enig, 3: hverken enig eller uenig, 4: uenig, 5: ved ikke)

- Tilflyttere skaber liv i området
- Tilflyttere har en anden livsstil end de fastboende
- Tilflyttere har ikke noget til fælles med de fastboende
- Tilflyttere er sjældent hjemme fordi de arbejder langt væk fra, hvor de bor

De sidste spørgsmål handler om forskellige forhold i hverdagen og om du trives ved at bo i et landområde

32. Hvordan fungerer dagligdagen?

(Angiv som 1: enig, 3: hverken enig eller uenig, 4: uenig, 5: ved ikke)

- Der er gode indkøbsmuligheder i lokalområdet
- Der er tilstrækkelig mulighed for børnepasning i lokalområdet
- Der er tilstrækkelige skoletilbud i lokalområdet
- Mit behov i forhold til lægehjælp er dækket i lokalområdet
- Mit behov i forhold til hospitalshjælp er tilstrækkeligt dækket
- Der er rimelige muligheder for offentlig transport
- Der er tilstrækkelige jobmuligheder i lokalområdet

33. Hvor lang afstand har du til gode indkøbmuligheder?

- Mindre end 10km
- Mellem 10-20km
- Mere end 20km

34. Hvad betyder afstanden til indkøbsmuligheder for dig?

- Afstanden betyder ikke noget
- Afstanden besværliggør dagligdagen
- Afstanden er et problem for mig

35. Hvor lang afstand har du til børnepasningstilbud?

- Ikke relevant (gå til spørgsmål 36)
- Mindre end 10km
- Mellem 10-20km
- Mere end 20km

36. Hvad betyder afstanden til børnepasningstilbud for dig?

- Afstanden betyder ikke noget
- Afstanden besværliggør dagligdagen
- Afstanden er et problem for mig

37. Hvor lang afstand har dine børn til skole?

- Ikke relevant (gå til spørgsmål 38)
- Mindre end 10km
- Mellem 10-20km
- Mere end 20km

38. Hvad betyder afstanden til børnenes skole for dig?

- Afstanden betyder ikke noget
- Afstanden besværliggør dagligdagen
- Afstanden er et problem for mig

39. Hvor lang afstand har du til læge?

- Mindre end 10km
- Mellem 10-20km
- Mere end 20km

40. Hvad betyder afstanden til læge for dig?

- Afstanden betyder ikke noget
- Afstanden besværliggør dagligdagen
- Afstanden er et problem for mig

41. Hvor lang afstand har du til nærmeste hospital?

- Mindre end 10km
- Mellem 10-20km
- Mere end 20km
- Mellem 20-50km
- Mere end 50km

42. Hvad betyder afstanden til hospital for dig?

- Afstanden betyder ikke noget
- Afstanden besværliggør dagligdagen
- Afstanden er et problem for mig

43. Hvor lang transporttid (kun den ene vej) har du i gennemsnit til arbejde/uddannelse?

(Angiv kun et svar)

- Mindre end 5 minutter
- 5-10 minutter
- 10-20 minutter
- 20-30 minutter
- Mere end 30 minutter
- Mere end 1 time
- Ikke relevant (gå til spørgsmål 44)

44. Hvad betyder afstanden til arbejde/uddannelse for dig?

- Afstanden betyder ikke noget
- Afstanden besværliggør dagligdagen
- Afstanden er et problem for mig

45. Har du egen bil eller anden transportmulighed?

- Ja
- Nej

46. Har du planer om at flytte fra din nuværende bopæl?

(Angiv kun et svar)

- Ja, jeg har planer om at flytte til et andet område på landet
- Ja, jeg vil gerne flytte til et byområde
- Ja, jeg vil gerne flytte, men har ingen konkrete planer endnu
- Nej, jeg ønsker ikke at flytte (gå til spørgsmål 47)

47. Hvorfor vil du gerne flytte?

(Angiv gerne flere svar)

- Af familiemæssige årsager
- Jeg bryder mig ikke om min bolig
- Jeg bryder mig ikke om mit lokalområde
- Jeg har problemer med mine naboer
- Jeg har svært ved at falde til i lokalområdet
- Jeg har fået nyt arbejde
- Der er ikke tilstrækkelige servicetilbud (læge, skole, daginstitution mv.) i lokalområdet
- Der er for stille i landområder
- Der sker ikke nok i landområder
- Jeg er generet af lugt og støj fra landbruget
- Andet (beskriv gerne)

Her slutter spørgeskemaundersøgelsen for dig – mange tak for hjælpen

48. Hvorfor vil du gerne blive boende i et landområde

(Angiv gerne flere svar)

- Jeg er glad for min bolig
- Jeg er glad for lokalområdet
- Jeg har gode relationer til naboer og andre i lokalområdet
- Jeg føler mig hjemme i lokalområdet
- Hverdagen fungerer med de eksisterende servicetilbud
- Det er trygt at bo i et landområde
- Jeg undgår stress ved at bo i et landområde
- Jeg arbejder i lokalområdet
- Andet (beskriv gerne)

Mange tak for din hjælp

Bilag 6: Survey spørgsmål til fastboende

Har du boet på den samme adresse siden 1. januar 1999?

- Ja (fortsæt spørgeskemaet)
- Nej (afslut spørgeskemaet)

De første spørgsmål handler om forskellige forhold i hverdagen og du trives ved at bo i et landområde

1. Hvordan vil du beskrive det sted, hvor du bor nu?

- Mindre by (1.000 -5.000 indb.)
- Landsby (200 – 999 indb.)
- Landdistrikt (områder der ikke har byer med 200 indb. eller derover)

2. Hvordan fungerer dagligdagen?

(Angiv som 1: enig, 2: hverken enig eller uenig, 3: uenig, 4: ved ikke)

- Der er gode indkøbsmuligheder i lokalområdet
- Der er tilstrækkelig mulighed for børnepasning i lokalområdet
- Der er tilstrækkelige skoletilbud i lokalområdet
- Mit behov i forhold til lægehjælp er dækket i lokalområdet
- Mit behov i forhold til hospitalshjælp er tilstrækkeligt dækket
- Der er rimelige muligheder for offentlig transport
- Der er tilstrækkelige jobmuligheder i lokalområdet

3. Hvor lang afstand har du til gode indkøbmuligheder?

- Mindre end 10km
- Mellem 10-20km
- Mere end 20km

4. Hvad betyder afstanden til indkøbsmuligheder for dig?

- Afstanden betyder ikke noget
- Afstanden besværliggør dagligdagen
- Afstanden er et problem for mig

5. Hvor lang afstand har du til børnepasningstilbud?

- Ikke relevant (gå til spørgsmål 8)
- Mindre end 10km
- Mellem 10-20km
- Mere end 20km

6. Hvad betyder afstanden til børnepasningstilbud for dig?

- Afstanden betyder ikke noget
- Afstanden besværliggør dagligdagen
- Afstanden er et problem for mig

7. Hvor lang afstand har dine børn til skole?

- Ikke relevant (gå til spørgsmål 10)
- Mindre end 10km
- Mellem 10-20km
- Mere end 20km

8. Hvad betyder afstanden til børnenes skole for dig?

- Afstanden betyder ikke noget
- Afstanden besværliggør dagligdagen
- Afstanden er et problem for mig

9. Hvor lang afstand har du til læge?

- Mindre end 10km
- Mellem 10-20km
- Mere end 20km

10. Hvad betyder afstanden til læge for dig?

- Afstanden betyder ikke noget
- Afstanden besværliggør dagligdagen
- Afstanden er et problem for mig

11. Hvor lang afstand har du til nærmeste hospital?

- Mindre end 10km
- Mellem 10-20km
- Mere end 20km
- Mellem 20-50km
- Mere end 50km

12. Hvad betyder afstanden til hospital for dig?

- Afstanden betyder ikke noget
- Afstanden besværliggør dagligdagen
- Afstanden er et problem for mig

13. Hvor lang transporttid (kun den ene vej) har du i gennemsnit til arbejde/uddannelse?

(Angiv kun et svar)

- Mindre end 5 minutter
- 5-10 minutter
- 10-20 minutter
- 20-30 minutter
- Mere end 30 minutter
- Mere end 1 time
- Ikke relevant (gå til spørgsmål 16)

14. Hvad betyder afstanden til arbejde/uddannelse for dig?

- Afstanden betyder ikke noget
- Afstanden besværliggør dagligdagen
- Afstanden er et problem for mig

15. Har du egen bil eller anden transportmulighed?

- Ja
- Nej

Nu kommer der nogle spørgsmål om kontakten mellem tilflyttere og beboere, der har boet her i en længere årrække kaldet 'fastboende'.

16. Hvordan er fællesskabet og de sociale relationer i lokalområdet?

(Angiv kun et svar)

- Jeg har de fleste sociale kontakter i lokalområdet
- Jeg har primært sociale kontakter andre steder end i lokalområdet
- Jeg har relationer både i lokalområdet og andre steder
- Jeg har generelt ikke ret mange sociale relationer

17. Omgås du mest fastboende eller tilflyttere?

- Jeg har flest kontakter til andre fastboende
- Jeg har flest kontakter til tilflyttere
- Jeg har kontakter til både tilflyttere og fastboende
- Jeg kender slet ingen tilflyttere (gå til spørgsmål 22)

18. Har du gjort noget for at inddrage tilflyttere i dit lokalområde?

- Ja
- Nej (gå til spørgsmål 21)

19. Hvad gjorde du, for at inddrage tilflytterne i lokalområdet?

(Angiv gerne flere svar)

- Jeg bød dem velkommen
- Jeg inviterede dem hjem på besøg
- Jeg præsenterede dem for mine venner
- Jeg tog dem med til lokale aktiviteter
- Andet (skriv gerne)

20. Hvorfor gjorde du ikke noget for at inddrage tilflytterne i lokalområdet?

(Angiv gerne flere svar)

- De havde ikke brug for, at jeg gjorde noget
- Jeg havde ikke tid
- Jeg havde ikke lyst til at gøre noget
- Andet (skriv gerne)

21. Hvordan er du sammen med naboer og andre beboere i området?

- Vi hilser kun på hinanden, når vi mødes
- Vi kommer hjem til hinanden på besøg (kaffe, middag mv.)
- Vi laver forskellige aktiviteter sammen (sport, forening, klub mv.)

22. Hvor ofte mødes du med naboer eller andre beboere i området?

(Angiv kun et svar)

- Mere end 4 gange om ugen
- 1-4 gange om ugen
- 2-3 gange om måneden
- Ca. en gang om måneden
- Mindre end 5 gange om året
- Det ved jeg ikke

23. Føler du, at du hører hjemme i lokalsamfundet?

(Angiv kun et svar)

- Ja, i høj grad
- Nej, ikke rigtig
- Nej, slet ikke
- Det ved jeg ikke

Nu kommer der nogle spørgsmål handler om fritidsaktiviteter, foreningsarbejde og lign.

24. Deltager du i foreningsaktiviteter, aftenskole, sportsklub eller lignende i lokalområdet?

- Ja
- Nej (gå til spørgsmål 27)

25. Hvor ofte deltager du i foreningsaktiviteter, aftenskole, sportsklub eller lignende?

(Angiv kun et svar)

- Mere end 4 gange om ugen
- 1-4 gange om ugen
- 2-3 gange om måneden
- Ca. en gang om måneden
- Mindre end 5 gange om året
- Det ved jeg ikke

26. Deltager du i, eller er du med til at planlægge lokale aktiviteter som sommerfest, høstfest, julearrangement eller lignende?

(Angiv kun et svar)

- Ja, jeg *deltager* i lokale aktiviteter som sommerfest, høstfest, julearrangement eller lignende
- Ja, jeg er med til at *planlægge og gennemføre* aktiviteter
- Nej, jeg deltager ikke i lokale aktiviteter som sommerfest, høstfest, julearrangement eller lignende
- Der er ingen lokale aktiviteter

27. Hvem deltager mest i det lokale foreningsliv og aktiviteter?

(Angiv kun et svar)

- Det er mest fastboende, der deltager i det lokale foreningsliv og aktiviteter
- Det er mest tilflyttere, som deltager i det lokale foreningsliv og aktiviteter
- Der er lige mange tilflyttere og fastboende, der deltager i det lokale foreningsliv og aktiviteter
- Jeg er ikke klar over, hvem som er tilflytter hhv. fastboende

28. Hvem organiserer mest nye aktiviteter i lokalområdet?

(Angiv kun et svar)

- Det er mest fastboende, der organiserer det lokale foreningsliv
- Det er mest tilflyttere, som organiserer det lokale foreningsliv
- Der er lige mange tilflyttere og fastboende, der organiserer det lokale foreningsliv
- Jeg er ikke klar over, hvem som er tilflytter hhv. fastboende

29. Hvilken type fritidsaktiviteter deltager du i?

- Jeg deltager i foreningsarbejde f.eks. lokalhistorie/kultur
- Jeg deltager i arrangementer i forsamlingshus
- Jeg deltager i aftenskoleaktiviteter
- Jeg deltager i idrætsaktiviteter
- Jeg deltager i aktiviteter i relation til mine børne skole/daginstitution
- Andet (skriv gerne)

De næste spørgsmål handler om, hvordan tilflytterne påvirker livet i landområder

30. Hvordan påvirker tilflyttere landområder?

(Angiv som 1: enig, 2: hverken enig eller uenig, 3: uenig, 4: ved ikke)

- Tilflyttere skaber liv i området
- Tilflyttere har en anden levevis end de fastboende
- De fastboende har ikke noget til fælles med tilflytterne
- Tilflyttere er sjældent hjemme fordi de arbejder langt væk fra, hvor de bor
- Tilflyttere klager over lugtgener og støjgener fra landbruget
- Tilflytterne sikrer landområdernes overlevelse

31. Hvad betyder tilflyttere for faciliteter, service mv. i landområder?

(Angiv som 1: enig, 2: hverken enig eller uenig, 3: uenig, 4: ved ikke)

- Tilflyttere bidrager til, at der er tilstrækkelig kunder i forhold til lokale dagligvareforretninger
- Tilflyttere bidrager til, at der er nok børn i de lokale skoler og daginstitutioner
- Tilflyttere bidrager til, at der er nok deltagere til lokale sports- og fritidsaktiviteter

32. Hvordan påvirker tilflytterne beskæftigelsen i lokalområdet?

(Angiv som 1: enig, 2: hverken enig eller uenig, 3: uenig, 4: ved ikke)

- Tilflyttere skaber beskæftigelse (f.eks. dagligvarer, børnepasning) i lokalområdet
- Tilflyttere har ikke brug for at arbejde i lokalområdet
- Tilflyttere tager job fra de fastboende

De næste spørgsmål handler om boligerne i dit område

33. Hvordan er boligerne i dit lokalområde?

(Angiv som 1: enig, 2: hverken enig eller uenig, 3: uenig, 4: ved ikke)

- De fleste boliger er i god stand
- Der er mange boliger, som er i dårlig stand
- Der er mange tomme boliger

34. Hvordan vedligeholdes boligerne?

(Angiv som 1: enig, 2: hverken enig eller uenig, 3: uenig, 4: ved ikke)

- De fastboende gør mere for at vedligeholde deres bolig sammenlignet med tilflyttere
- De fastboende holder mere fast i den lokale byggestil sammenlignet med tilflyttere

35. Hvordan har tilflytningen påvirket boligsituationen i lokalområdet?

(Angiv som 1: enig, 2: hverken enig eller uenig, 3: uenig, 4: ved ikke)

- Boligpriserne er steget pga. tilflytningen
- Der er bygget mange nye huse pga. tilflytningen

De sidste spørgsmål handler om, du vil flytte eller blive boende

36. Har du planer om at flytte fra din nuværende bopæl?

(Angiv kun et svar)

- Ja, jeg har planer om at flytte til et andet område på landet
- Ja, jeg vil gerne flytte til et byområde
- Ja, jeg vil gerne flytte, men har ingen konkrete planer endnu
- Nej, jeg ønsker ikke at flytte (gå til spørgsmål 38)

37. Hvorfor vil du gerne flytte?

(Angiv gerne flere svar)

- Jeg bryder mig ikke om min bolig
- Jeg bryder mig ikke om mit lokalområde
- Jeg har problemer med mine naboer
- Jeg har svært ved at falde til i lokalområdet
- Jeg har fået nyt arbejde
- Der er ikke tilstrækkelige servicetilbud (læge, skole, daginstitution mv.) i lokalområdet
- Der er for stille i landområder
- Der sker ikke nok i landområder
- Jeg er generet af lugt og støj fra landbruget
- Andet (beskriv gerne)

Her slutter spørgeskemaundersøgelsen for dig – mange tak for hjælpen

38. Hvorfor vil du gerne blive boende i et landområde

(Angiv gerne flere svar)

- Jeg er glad for min bolig
- Jeg er glad for lokalområdet
- Jeg har gode relationer til naboer og andre i lokalområdet
- Jeg føler mig hjemme i lokalområdet
- Hverdagen fungerer med de eksisterende servicetilbud
- Det er trygt at bo i et landområde
- Jeg undgår stress ved at bo i et landområde
- Jeg arbejder i lokalområdet
- Andet (beskriv gerne)

Mange tak for din hjælp

Der er i mange kommuner, og i sær i yderområderne, fokus på spørgsmålet om tilflytning og bosætning. Undersøgelsen bidrager med viden om tilflyttere, som vælger at bosætte sig i yderområderne og giver svar på, hvordan både tilflyttere og fastboende oplever hverdagen. Undersøgelsen giver desuden forslag til kommunale indsatser, der kan medvirke til at tiltrække og fastholde tilflyttere til landets yderområder.

1. udgave, 2010

ISBN 978-87-563-1465-7